

PLANETA

ROČNÍK XV

ČÍSLO 7/2007

Česká republika a mezinárodní organizace působící v oblasti životního prostředí



Česká republika a mezinárodní organizace působící v oblasti životního prostředí

Editor:

JUDr. Jiří Hlaváček

Autoři:

JUDr. Eva Adamová, CSc.

Ing. Helena Čížková, Ph.D.

JUDr. Jiří Hlaváček

Ing. Martina Motlová

Ing. Michal Pastvinský

Ing. Klára Quasnitzová

Mgr. Markéta Renéová

Mgr. Veronika Schneidrová

PhDr. Lenka Škrábalová

PhDr. Ing. Přemysl Štěpánek

Obsah

I. Organizace spojených národů	2
I.1 Program Organizace spojených národů pro životní prostředí.....	3
I.2 Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj	13
I.3 Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů	20
II. Globální fond životního prostředí	31
III. Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj	39
IV. Rada Evropy	55

Poznámka: Publikace pojednává o mezinárodních subjektech (mezinárodních organizacích, programech, organizačních složkách mezinárodních organizací atd.), které mají odlišnou právní povahu. Z tohoto důvodu a pouze pro účely této publikace byl v názvu publikace použit společný termín „organizace“.

PLANETA

odborný časopis pro životní prostředí

Ročník XV, číslo 7/2007

Vychází 6–12× ročně
Vydává Ministerstvo životního prostředí
Vršovická 65, 100 10 Praha 10

tel.: 267 122 549, fax: 267 126 549

Tisk DOBEL, Lanškroun

Titul PLANETA má registrováno
Ministerstvo životního prostředí
a časopis vychází jako monotematická čísla
věnovaná problematice životního prostředí

MK ČR E 8063

ISSN – tištěná verze 1801-6898

I. 1 Program Organizace spojených národů pro životní prostředí

JUDr. Eva Adamová, CSc., JUDr. Jiří Hlaváček, Mgr. Veronika Schneidrová
odbor mnohostranných vztahů

I. Úvod

1. Cíle, struktura a činnost Programu OSN pro životní prostředí

Program Organizace spojených národů pro životní prostředí (United Nations Environment Programme – UNEP) vznikl na základě rozhodnutí 27. zasedání Valného shromáždění OSN č. 2997 (XXVII) z 15. prosince 1972 vycházejícího z doporučení Stockholmské konference o lidském životním prostředí. Sídli v hlavním keňském městě Nairobi v úředně OSN od r. 1974, která působí jako jediná v rozvojovém světě.

K hlavním úkolům UNEP patří podpora rozvoje mezinárodní spolupráce v oblasti životního prostředí, koordinace environmentálních programů OSN, sledování stavu životního prostředí ve světě, předkládání návrhů řešení nejdůležitějších problémů životního prostředí, podpora rozvoje výzkumu, zajištění výměny a šíření informací o životním prostředí. UNEP odpovídá za environmentální stránku udržitelného rozvoje a její propojení s ekonomickou a sociální dimenzí udržitelného rozvoje.

Nejvyšším orgánem UNEP je **Řídící rada UNEP** („ŘR“). Tvoří ji zástupci 58 států¹, volených Valným shromážděním OSN na základě rovnoměrného regionálního zastoupení na čtyřleté období. Pro východoevropský region, kam patří i Česká republika (ČR), je alokováno v ŘR 6 míst. V současné době jsou členy ŘR Bulharsko², ČR³, Maďarsko, Polsko, Rumunsko a Ruská federace. ŘR jedná a rozhoduje o všech otázkách spadajících do působnosti UNEP a schvaluje program práce a rozpočet včetně příspěvků do Environmentálního fondu UNEP. Každé dva roky se konají řádná zasedání a v mezidobí zvláštní zasedání.

Na řádném zasedání ŘR se volí pětičlenné **byro**, jehož hlavním úkolem je řídit zasedání ŘR. Byro je složeno z 5 zástupců regionálních skupin OSN⁴ a tvoří jej prezident, tři i viceprezidenti a zpravodaj. Představitelé regionálních skupin do těchto funkcí jsou voleni na základě rotace funkcí na úvodním jednání řádného zasedání ŘR. **Viceprezidentem byra ŘR za východoevropskou regionální skupinu (VERS) je ČR**, která byla na 24. zasedání ŘR UNEP v únoru 2007 zvolena do této funkce pro období do února 2009, kdy se bude konat řádné 25. zasedání ŘR.

Globální fórum ministrů životního prostředí s účinností od r. 2000 (Global Ministerial Environment Forum – GMEF) bylo ustaveno na základě rozhodnutí Valného Shromáždění OSN č. A/RES/53/242 z 10. srpna 1999 jako nejvyšší setkání ministrů životního prostředí, které projednává nejaktuálnější otázky, většinou tématické, v oblasti životního prostředí členských států OSN. Cílem vytvoření GMEF bylo umožnit účast co největšího počtu ministrů

životního prostředí, tedy i států nečlenů volené ŘR, na vrcholné akci UNEP. GMEF se koná každý rok a je spojeno buď s řádným nebo se zvláštním zasedáním ŘR.

Na základě rozhodnutí ŘR č. 19/32 UNEP ze dne 4. dubna 1997 byl ustaven **Výbor stálých představitelů při UNEP** (Committee of Permanent Representatives – CPR) jako pomocný orgán ŘR, skládající se z rezidentních vedoucích stálých misí členských států při UNEP se sídlem v Nairobi. 36 členů tohoto orgánu volí na dva roky ŘR UNEP na základě rovného regionálního zastoupení z členských států OSN a jejich specializovaných agentur. Stálý výbor se schází několikrát za rok a mj. kontroluje a hodnotí plnění rozhodnutí ŘR týkající se správních, finančních a programových otázek, vyjadřuje se k návrhu pracovního plánu a rozpočtu připraveného sekretariátem UNEP, posuzuje a vydává doporučení ke zlepšení činnosti sekretariátu UNEP a připravuje pro ŘR návrhy příslušných rozhodnutí.



V červnu 2006 se ujal funkce nový výkonný ředitel UNEP Achim Steiner (druhý zleva)

Správní aparát UNEP tvoří výkonný ředitel, zástupce výkonného ředitele, sekretariát UNEP, sekce a regionální úřadovny. **Výkonný ředitel** je jmenován generálním tajemníkem OSN na čtyřleté období. Od 15. června 2006 v této funkci působí Achim Steiner ze SRN.

Sedm sekcí (divizí) zajišťuje v rámci působnosti UNEP jednotlivé věcné okruhy:

- **včasné varování a hodnocení – DEWA** (vědecké hodnocení, globální výhled životního prostředí, včasné varování, regionální koordinace, Světové středisko pro monitorování světové ochrany se sídlem v Cambridge, Vědecký výbor OSN pro účinky atomového záření)
- **politika životního prostředí a její implementace – DEPI** (budování národních kapacit, koordinace implementace Globálního plánu činnosti na ochranu regionálních moří, přírodní zdroje, Projekt na ochranu velkých opic, přehrady a rozvojové projekty, řízení rizik katastrof a postkonfliktní obnovy)
- **technologie, průmysl a hospodářství – DTIE** se sídlem v Paříži (udržitelná spotřeba a výroba, energetika, budování kapacit)

¹ Zasedání ŘR se mohou účastnit i zástupci specializovaných agentur, Mezinárodní agentury pro atomovou energii a dalších orgánů OSN, a na základě uvážení ŘR UNEP také další členské státy OSN, popř. členský stát Mezinárodní agentury pro atomovou energii a specializované agentury OSN.

² Členství Bulharska, Maďarska a Polska v ŘR UNEP končí 31.12. 2007.

³ Členství Rumunska, Ruské federace a ČR končí v ŘR UNEP 31.12. 2009.

⁴ Africká regionální skupina, Asijská regionální skupina, Východoevropská regionální skupina, Regionální skupina Latinské Ameriky a karibské oblasti a Regionální skupina západoevropských a dalších zemí (např. Kanada, Turecko, Nový Zéland a USA).

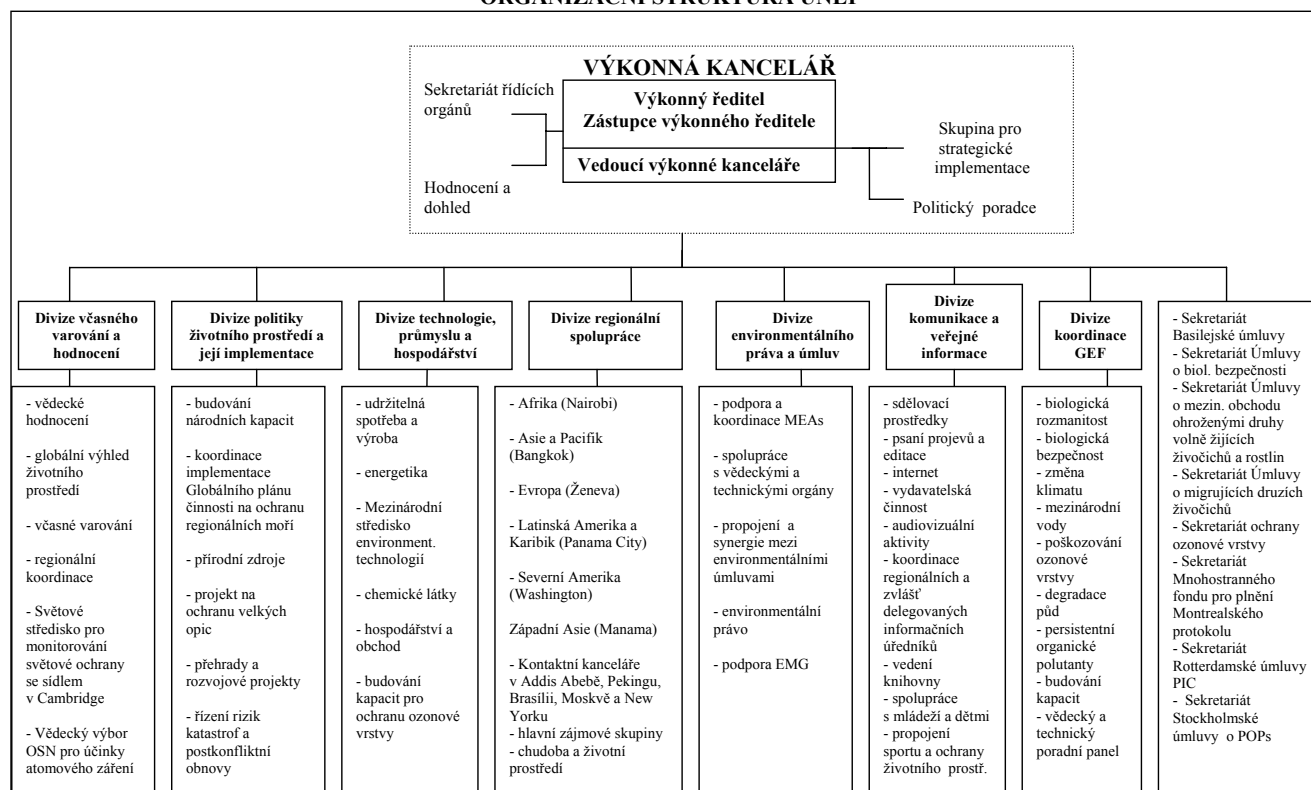
pro ochranu ozonové vrstvy) a pobočkami v Ženevě (chemické látky, hospodářství a obchod) a v Japonsku (Mezinárodní středisko environmentálních technologií)

- **regionální spolupráce – DRC** (koordinace činnosti 6 **regionálních úřadoven** UNEP – v Evropě (Ženeva s 2 kontaktními kancelářemi pro styky s Evropskou unií v Bruselu a s úřadovnou OSN ve Vídni), Africe (Nairobi), Latinské Americe a Karibiku (Panama City), v Asii a Tichomoří (Bangkok), v Severní Americe (Washington) a v Západní Asii (Manama) a 6 kontaktními kancelářemi v Addis Abebě pro styky s Africkou unií, v Pekingu s Čínou, v Brazílii s integračním seskupením MERCOSUR, v Moskvě s Ruskou federací a v New Yorku s úřadovnou OSN a s hlavními zájmovými skupinami a pro pokrývání problematiky chudoby a životního prostředí).
- **environmentální právo a úmluvy – DELC** (podpora a koordinace mnohostranných environmentálních smluv (multilate-

ral environmental agreements – MEAs), spolupráce s vědeckými a technickými orgány, propojení a synergie mezi environmentálními úmluvami, environmentální právo, podpora Skupiny pro řízení otázek životního prostředí (Environmental Management Group – EMG)

- **komunikace a veřejné informace – DCPI** (sdělovací prostředky, psaní projevů a editace, internet, vydavatelská činnost, audiovizuální aktivity, koordinace regionálních a zvláště delegovaných informačních úředníků, vedení knihovny, spolupráce s mládeží a dětmi, propojení sportu a ochrany životního prostředí)
- **koordinace Globálního fondu životního prostředí – DGEF** (biologická rozmanitost, biologická bezpečnost, změna klimatu, mezinárodní vody, poškozování ozonové vrstvy, degradace půd, persistentní organické polutanty, budování kapacit, vědecký a technický poradní panel)

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA UNEP



Pod správou UNEP (vedení finanční a personální agendy, zajišťování administrativní a logistické podpory při jednáních) působí také **sekretariáty několika desítek MEAs** (např. Vídeňská úmluva na ochranu ozonové vrstvy, Úmluva o biologické rozmanitosti).

Od r. 1985 působí v některých členských státech (v 29) tzv. **národní komitety životního prostředí** založené na činnosti nevládních organizací. Jejich hlavní funkcí je zejména zvýšit povědomí o činnosti UNEP a zapojit veřejnost do ochrany životního prostředí. V ČR byl **národní komitét zřízen v r. 1999** jako neformální otevřené sdružení řady nevládních environmentálních organizací v čele s Nadací Partnerství.

Financování UNEP

Základními finančními zdroji UNEP jsou příspěvek z ústředního rozpočtu OSN, Environmentální fond, svěřenecké fondy (všeobecný svěřenecký fond, svěřenecké fondy pro technickou spolupráci a další) a Nadace OSN.

Celkový rozpočet na dvouleté finanční období 2008–2009 schválený na 24. zasedání UNEP v únoru 2007 činí 347,8 mil. USD, z toho 152 mil. USD je prostřednictvím Environmentálního fondu. V období 2006–2007 celkový rozpočet dosahoval výše 292,4 mil. USD.

Alokace z ústředního rozpočtu OSN podporují činnost UNEP minimálně a využívají se pro rozhodování a řízení UNEP a pro zpracování programu práce. Na období 2006–2007 OSN či-

nily tyto prostředky pouze 12 milionů USD a podílely se na krytí finančních potřeb necelými 4 %. Přes deklarované výzvy ministrů životního prostředí, sliby vedoucích představitelů OSN a hlavních členských států rozhodujících pro rozpis rozpočtu (USA, Velká Británie, Japonsko, Francie, Německo) zvýšit alokace z ústředního rozpočtu OSN i v novém finančním období na léta 2008–2009 však zůstává objem těchto prostředků stejný, tj. 12 mil. USD, a v procentním vyjádření dojde k jejich poklesu na 3,4 %.

Environmentální fond (EF) představuje hlavní zdroj financování činnosti (projektů) UNEP. Jeho rozpočet v minulém období 2006–2007 činil 145 mil. USD, na léta 2008–2009 byl schválen ve výši 152 mil. USD, z toho příspěvky členských států by měly činit 129,4 mil. USD.⁵ Tento rozpočet většinou pokrývá přibližně přes 50 % všech aktivit UNEP. EF je založen na dobrovolných příspěvcích na základě tzv. dobrovolné škály příspěvků. Pro období 2006–2007 činila škála pro ČR 0,183 %, v novém období dosáhne 0,281 % v souladu s rozhodnutím VS OSN č. A/RES/61/237 z 22. prosince 2006 (tj. na léta 2008–2009). Vzhledem k dobrovolnosti příspěvků se ne vždy daří dosáhnout plánované výše příjmů. Hlavními příspěvateli by měly být USA (22 %), Japonsko (16,624 %), SRN (8,577 %), Velká Británie (6,642 %) a Francie (6,301 %).

Financování určitých vybraných činností UNEP je zabezpečováno prostřednictvím **svěeneckých a technických fondů** spočívajících na dobrovolných příspěvcích jednotlivých států, které většinou z těchto zdrojů hradí i své odborníky na vybraných projektech. V rozpočtu období 2006–2007 dosáhly tyto fondy 91 mil. USD a financovaly tak činnost UNEP z více než 30 %. Na nové rozpočtové období se plánuje z těchto fondů získat 114 mil. USD a zachovat více než 30 % podíl na financování aktivit UNEP.

Významným zdrojem příjmů pro UNEP jsou poplatky za administrativní podporu fungování sekretariátů mnohostranných smluv (od 5 % do 13 % skutečněných objemů finančních operací), dále pak podíl UNEP na realizaci projektů (zatím pouze neinvestičního charakteru) v rámci mezinárodních finančních mechanismů, jako jsou např. Světová banka, Globální fond životního prostředí (GEF)⁶, Mnohostranný fond pro plnění Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu.

2. Současné cíle a zaměření UNEP

Institucionální a finanční uspořádání UNEP, věcné okruhy jeho působnosti stejně jako hlavní směry a cíle UNEP jsou formulovány v základních strategických dokumentech, jimiž jsou zejména rozhodnutí mezinárodních konferencí a summitů OSN o institucionálním a finančním uspořádání UNEP a jeho podílu na implementaci environmentální dimenze udržitelného rozvoje. Jsou jimi především závěry Světové konference OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED) z r. 1992, Deklarace tisíciletí a Rozvojové cíle tisíciletí (2000), Johannesburgský implementační plán Světového summitu o udržitelném rozvoji (2002) a závěry Hodnotícího summitu (2005). Dále pak jsou to příslušná rozhodnutí ŘR UNEP o úloze a mandátu UNEP (1997), Ministerská deklarace z Malmö (2000), rozhodnutí 7. zvláštního zasedání ŘR o mezinárodní správě záležitostí životního prostředí (2002), rozhodnutí 23. zasedání ŘR, jímž byl schválen Balický strategický plán technologické podpory a posilování kapacit (2005) nebo rozhodnutí, jimiž byly přijaty další strategické dokumenty, jako jsou např. Vodní politika a strategie UNEP (2000, aktualizovaná 2007) nebo

Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM, 2006).

Na základě uvedených dokumentů se UNEP zabývá jednak řešením zvýšení účinnosti vnitřního mechanismu fungování – zlepšení metod a postupů činnosti UNEP, spolupráce s ostatními orgány, agenturami, organizacemi a programy OSN (především UNDP, UNIDO, UNESCO, ILO, WMO, WHO, FAO, UNWTO a finančními organizacemi v rámci OSN) a institucemi mimo OSN (např. WTO, OECD) jednak v rozsahu svěřeného mandátu, tak i řešením environmentální stránky udržitelného rozvoje.

V tomto smyslu se UNEP ve své činnosti dlouhodobě zaměřuje na řadu následujících globálních témat v oblasti životního prostředí:

a) *Institucionální stránka mezinárodní správy záležitostí životního prostředí*

Jak vyplývá z rozhodnutí ŘR UNEP GC.19/1 (1997) – z Nairobské deklarace o roli a mandátu UNEP, které vymezilo UNEP jako vedoucí organizaci v oblasti mezinárodní ochrany životního prostředí a zvláště pak z rozhodnutí SS.VII/1 přijatého na 7. zvláštním zasedání ŘR UNEP (Cartagena, 2002), mezinárodní správa životního prostředí zahrnuje opatření v rámci celého systému OSN, včetně regionální a vnitrostátní úrovně, a není omezena výlučně na UNEP. V této oblasti sleduje UNEP především otázky:

- *reformy UNEP a jeho transformace* v samostatnou agenturu OSN – Organizaci OSN pro životní prostředí (UN Environment Organization – UNEO) v rámci celkové reformy systému OSN, zahájené v r. 2005, a v rámci aktivit Evropské unie v čele s Francií, zahájené mnohem intenzivněji na podzim 2005, ale již diskutované od r. 1997.
- *univerzálního členství* v ŘR UNEP, které se považuje za důležitý prvek posílení postavení UNEP v rámci OSN a rozšíření demokratické základny pro kolektivní rozhodování. Ve svém důsledku znamená mj. změnu organizační struktury UNEP (vytvoření plenárního orgánu, výkonného orgánu a posílení regionálních úřadů).
- *posílení financování UNEP* – jako další podmínka fungování UNEP a účinné realizace projektů v oblasti životního prostředí UNEP tímto opatřením sleduje navýšení finančních prostředků plynoucích z ústředního rozpočtu OSN a dále zlepšení situace v oblasti poskytování dobrovolných příspěvků do Environmentálního fondu.
- *posílení vědecké základny UNEP*, zahrnuje podporu UNEP finančními prostředky a formou aktivní účasti expertů na činnosti UNEP za účelem kvalitního vyhodnocování životního prostředí a propojení vědeckého výzkumu nejen v rámci systému OSN, ale i v rámci členských států a mnohostranných environmentálních smluv integrujícím způsobem.
- *posílení koordinace v rámci systému OSN a EMG*. EMG je řízena výkonným ředitelem UNEP a sdružuje mj. specializované agentury, programy a sekretariáty MEAs, Mezinárodní měnový fond, Světovou banku a Světovou obchodní organizaci. Cílem její činnosti je zajistit koordinaci postupu v rámci OSN při řešení konkrétních otázek či problémů v oblasti životního prostředí a lidských sídel a pomáhat ŘR UNEP a ŘR Programu OSN pro lidská sídla (Habitat) při přípravě podkladů pro mezivládní setkání (např. jednání Komise OSN pro udržitelný rozvoj).

⁵ Z toho na činnosti UNEP v oblasti technologie, průmyslu a ekonomiky připadá kolem 28 mil. USD a na regionální spolupráci kolem 9 mil. USD.

⁶ Z prostředků GEF je podporována implementace např. Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu (v zemích s přechodnou ekonomikou), Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe (Úmluva OSN o boji proti desertifikaci), Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech a regionálních úmluv o ochraně moří a hraničních vod

- *budování kapacit, přenos technologií a koordinace environmentální dimenze udržitelného rozvoje na úrovni států* – v této oblasti je UNEP zaměřen především na rozvojové státy a státy s přechodnou ekonomikou, které postrádají odpovídající podmínky pro zabezpečení plnění mezinárodních závazků v oblasti ochrany životního prostředí, k nimž se (zejména v rámci MEAs) zavázaly. Důležitým dokumentem v tomto směru je Balický strategický plán podpory technologií a posilování kapacit.
- *koordinace a synergie mezi věcně příbuznými mnohostrannými environmentálními smlouvami* – je důležitým požadavkem pro efektivnější implementování mezinárodních závazků vyplývajících ze smluv týkajících se především změny klimatu, ochrany biologické rozmanitosti, boje proti desertifikaci a nejnověji vytváření synergie mezi smlouvami v oblasti nakládání s chemickými látkami a nebezpečnými odpady.

b) Věcná témata ochrany životního prostředí sledovaná UNEP

6. zvláštní zasedání ŘR UNEP/1. zasedání GMEF v roce 2000 v Malmö přijalo Ministerskou deklaraci (Deklarace z Malmö), která vymezila stěžejní výzvy pro 21. století v oblasti životního prostředí. Řadí k nim zejména změnu klimatu, nedostatečné zajištění kvality sladkých vod, neudržitelné využívání biologických zdrojů, sucho a desertifikace, nekontrolované odlesňování, ohrožení lidského zdraví, negativní vlivy nakládání s nebezpečnými chemickými látkami na lidské zdraví a znečištění, jehož zdroj souvisí s činnostmi na pevnině. V rámci prosazování udržitelného rozvoje je také nezbytné řešit otázky průřezové povahy, jako jsou chudoba v rozvojových státech, neudržitelná spotřeba a výroba, neudržitelné využívání přírodních zdrojů a v neposlední řadě negativní trendy v globalizované světové ekonomice.

Z tohoto hlediska je proto důležité zapojit do řešení problémů životního prostředí jak státní instituce (vlády, místní samosprávy), tak i soukromý sektor a občanskou společnost. V návaznosti na závěry obsažené v Deklaraci z Malmö a v dalších strategických dokumentech (zejm. v Agendě 21, Johannesburgském implementačním plánu, v závěrech Hodnotícího summitu 2005) je předmětem pozornosti UNEP vedle otázek řízení a správy záležitostí životního prostředí celá řada závažných témat, jako jsou:

- *změna klimatu a ochrana ovzduší* – představuje významnou oblast působení UNEP ve smyslu pomoci rozvojovým zemím vyrovnat se se závazky mezinárodních smluv o změně klimatu. UNEP rovněž převzal částečně odpovědnost za realizaci Světového klimatického programu a Agendy změny klimatu zejména v zájmu pomoci nejméně rozvinutým zemím.
- *ochrana vod* – v roce 2000 UNEP přijal a v r. 2007 aktualizoval Vodní politiku a strategii UNEP, která se soustřeďuje na hodnocení kvality vod, řízení vodních zdrojů a koordinaci projektů a činností v dané oblasti, přičemž zaměřuje pozornost zejména na sladké vody, životní prostředí pobřežních zón a mořského prostředí. Důležitým strategickým dokumentem UNEP v souvislosti s ochranou mořského prostředí je pak Globální akční plán (Global Plan of Action).
- *ochrana lesů* – podle závěrů 2. zasedání Fóra OSN o lesích (2002) je snahou UNEP hrát výraznější úlohu při pomoci zemím s malou rozlohou lesů při zpracování strategií obnovy a ochrany lesů. Rovněž napomáhá při uskutečnění akcí k posílení institucionálních kapacit v těchto zemích (tzv. Teheránský proces).
- *nakládání s chemickými látkami* – v této důležité oblasti jsou aktivity UNEP zaměřeny zejména na implementaci Johannesburgského implementačního plánu, podle něhož se má do roku 2020 zajistit takový způsob výroby a používání

chemických látek, který minimalizuje negativní dopady na lidské zdraví a životní prostředí. Na 9. zvláštním zasedání ŘR UNEP/GMEF v r. 2006 byl přijat Strategický přístup k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (SAICM). Dalšími naléhavými úkoly, jimiž se UNEP dlouhodobě zabývá, je prosazení omezování výroby, používání a úplný zákaz kadmia, olova a rtuti. Na 22. zasedání ŘR UNEP v r. 2003 byl přijat Program pro mezinárodní akce týkající se rtuti.

- *prevence a zmírňování důsledků přírodních katastrof, řešení mimořádných událostí v životním prostředí a systém včasného varování* – v souvislosti s přírodními katastrofami minulých let a v zájmu předcházení a zmírňování jejich důsledků se UNEP zaměřuje na řešení uvedených problémů v dlouhodobé perspektivě. Mimo jiné se připojil k Mezinárodní strategii pro omezení katastrof (International Strategy for Disaster Reduction), podílí se na Programu APELL (Awareness and Preparedness for Emergencies at a Local Level). Rovněž spolupracuje s Úřadem pro koordinaci humanitárních záležitostí (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – OCHA) se sídlem v Ženevě v rámci společného útvaru (Joint UNEP/OCHA Environment Unit). Na základě rozhodnutí přijatého na 23. zasedání ŘR (2005) UNEP podporuje spolupráci vlád a mezinárodních organizací při vývoji celosvětového systému včasného varování před přírodními katastrofami i katastrofami způsobenými lidskou činností.
- *udržitelná spotřeba a výroba* – prosazování vzorce udržitelné spotřeby a výroby představuje další významné téma a cíl činnosti UNEP, který je formulován v Johannesburgském implementačním plánu. UNEP se angažuje v přípravě Desetiletého rámce programů na podporu regionálních a národních iniciativ na urychlení přechodu k udržitelným vzorcům spotřeby a výroby.
- *pomoc rozvojovým zemím* – UNEP se soustavně zabývá pomocí a podporou rozvojovým zemím, zemím s přechodnou ekonomikou a malým ostrovním rozvojovým státům při prosazování environmentálních požadavků udržitelného rozvoje v souladu s doporučeními mezinárodních dokumentů a MEAs. Pomoc UNEP se promítá do různých projektů zaměřených na finanční pomoc, přenos technologií a budování kapacit.
- *občanská společnost* – UNEP prosazuje posílení účasti občanské společnosti, zvláště mládeže a žen, na řešení otázek životního prostředí. Na 22. zasedání ŘR UNEP (2003) byla přijata Dlouhodobá strategie zapojení mladé generace do řešení otázek životního prostředí.
- *správa a právo* – rozhodnutím na 21. zasedání (2001) ŘR UNEP přijala Program rozvoje a periodické revize práva životního prostředí pro první desetiletí 21. století, který obsahuje strategii činnosti UNEP v oblasti práva životního prostředí do 2010.
- *rovnost postavení mužů a žen v oblasti životního prostředí* – UNEP se zaměřuje na podporu prosazování účasti žen v rozhodovacích procesech v oblasti životního prostředí, a to i v rámci implementace Basilejského strategického plánu podpory technologií a posilování kapacit a také podpory Sítě ministryň životního prostředí, zvláště v rozvojových zemích.
- *stav životního prostředí* – každých pět let UNEP zpracovává Globální výhled životního prostředí (Global Environmental Outlook – GEO), v němž hodnotí stav životního prostředí ve světě, vymezuje hlavní problémy, trendy a nové aktuální otázky životního prostředí, jejich sociální a ekonomický dopad na společnost.

II. Cíle a zaměření UNEP pro období 2007–2011

Rámec činnosti UNEP, který je dán plánovanými řádnými a zvláštními zasedáními ŘR UNEP /GMEF, je následující:

- únor 2008 – 10. zvláštní zasedání ŘR UNEP/9. GMEF,
- únor 2009 – 25. řádné zasedání ŘR UNEP/10. GMEF,
- únor 2010 – 11. zvláštní zasedání ŘR UNEP/11. GMEF,
- únor 2011 – 26. řádné zasedání ŘR UNEP/12. GMEF.

Zaměření UNEP se bude odvíjet jednak od dlouhodobých cílů a závazků, k nimž se UNEP přihlásil a které jsou formulovány v již zmíněných základních dokumentech (Rozvojové cíle tisíciletí, Johannesburgský implementační plán, závěry Hodnotícího summitu 2005, příslušná rozhodnutí ŘR UNEP), jednak bude podmíněno stavem implementace rozhodnutí ŘR UNEP o příslušné otázce a potřebou řešit mimořádné situace v životním prostředí, které se vyskytnou v průběhu sledovaného období.

Při zvažování věcných okruhů činnosti a cílů UNEP jsou brány na zřetel rovněž témata pro jednotlivé cykly zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (UN CSD) pokrývající období 2007–2011, jimiž jsou energie pro udržitelný rozvoj, průmyslový rozvoj, znečištění ovzduší, změna klimatu (2006–2007), zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace, Afrika (2008–2009), doprava, chemické látky, nakládání s odpady, důlní těžba, Desetiletý rámec programů udržitelné spotřeby a výroby (2010–2011). V jejich rámci bude hodnocen přínos UNEP pro jejich naplňování a další rozpracování.

S ohledem na výsledky 24. zasedání ŘR UNEP/8. GMEF budou předmětem hlavních aktivit v časovém rozmezí let 2008–2011 zejména tyto otázky

a) *institucionální aspekty mezinárodní správy záležitostí životního prostředí*

- univerzální členství v ŘR UNEP;
- transformace UNEP v Organizaci OSN pro životní prostředí (UNEO) a s tím spojené jasné vymezení působnosti nové organizace, systému financování její činnosti a jí prosazovaných projektů;
- koordinace a součinnost všech organizačních složek – orgánů, specializovaných agentur, programů a dalších institucí působících v rámci OSN (včetně finančních institucí a WTO) z hlediska jejich podílu na řešení environmentální problematiky;
- implementace Balíčku strategického plánu podpory technologií a posilování kapacit;
- součinnost (synergie) mezi věcně příbuznými MEAs, konkrétně mezi Basilejskou úmluvou o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, Rotterdamskou úmluvou o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu a Stockholmskou úmluvou o persistentních organických polutantech;

b) *z věcných oblastí ochrany životního prostředí budou v daném období sledovanými tématy dále:*

- změna klimatu a ochrana ozonové vrstvy, implementace mezinárodních závazků (snížení emisí skleníkových plynů v časovém rozmezí let 2008–2012 v souladu se závazky Kjótského protokolu a zahájení jednání o vývoji a závazcích po r. 2012 s výhledem na období 2030 – 2050, zapojení do plnění závazků i rozvojových států nebo alespoň nejvíce hospodářsky vyspělých rozvojových států, vyřazení tzv. tvrdých freonů v rozvojových státech do r. 2010, jed-

nání o přijetí zrychleného harmonogramu pro vyřazování tzv. měkkých freonů v rozvojových zemích dříve než v r. 2040) a prosazování používání čisté energie, čistých technologií, větší důraz na obnovitelné zdroje energie;

- ochrana vod – v souvislosti se závazky vyplývajícími z Johannesburgského implementačního plánu (omezení počtu lidí bez přístupu ke zdrojům pitné vody do r. 2015) a aktualizací Vodní politiky a strategie UNEP s výhledem na roky 2007–2012;
- boj s desertifikací v návaznosti na mezinárodní smluvní závazky;
- ochrana biologické rozmanitosti (mezinárodní závazek ke snížení procesu ztráty biodiverzity do roku 2010), a biologická bezpečnost;
- nakládání s chemickými látkami a nebezpečnými odpady – implementace Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (zajištění šetrné výroby a nakládání s chemickými látkami s časovým horizontem do r. 2020 a prevence ilegálního obchodování s chemickými látkami);
- udržitelné vzorce spotřeby a výroby – vypracování, přijetí a zahájení implementace Desetiletého rámce programů podpory globálních, regionálních a národních aktivit pro urychlení přechodu k udržitelné spotřebě a výrobě, jehož hodnocení bude předmětem jednání Komise OSN pro udržitelný rozvoj v rámci cyklu 2010 – 2011;
- spolupráce v oblasti zmírnění a předcházení dopadů přírodních katastrof a katastrof způsobených lidskou činností (v návaznosti na zapojení UNEP do Mezinárodní strategie pro omezení katastrof a na Hyogský akční rámec na léta 2005–2012);
- občanská společnost – v r. 2009 se předpokládá předložení závěrečné zprávy o plnění Dlouhodobé strategie o zapojení mladé generace do otázek životního prostředí;
- příprava Globálního výhledu životního prostředí (GEO-5), jehož publikace se předpokládá v r. 2012.

III. ČR a UNEP

a) *Současné působení ČR v UNEP*

Východiska

Strategickými dokumenty pro cíle a priority, které ČR při svém působení v UNEP sleduje, jsou především Strategie udržitelného rozvoje ČR, jejíž časový horizont je dán rokem 2014 a zčásti až rokem 2030. Státní politika životního prostředí na léta 2004–2010. Vzhledem k členství ČR v EU jsou dalšími výchozími dokumenty zejména 6. akční program životního prostředí (schválený v r. 2002 pro období 2002–2012), Strategie udržitelného rozvoje EU (přijata v r. 2001, obnovená v r. 2006; následující revize se předpokládá po r. 2011).

Strategické materiály ČR, včetně dalších sektorových a složkových, vycházejí současně ze zmíněných strategických a dalších akčních dokumentů EU a zajišťují tak vzájemnou provázanost cílů a prioritních témat ČR a EU v oblasti životního prostředí. Patří k nim zejména změna klimatu, ochrana biologické rozmanitosti, udržitelné využívání přírodních zdrojů, veřejné zdraví (ochrana před negativními dopady nakládání s chemickými látkami a nebezpečnými odpady), udržitelná spotřeba a výroba a udržitelná doprava. K prioritním zájmům se rovněž řadí prosazení cílů Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), Evropské hospodářské komise OSN (EHK OSN)

a mezinárodních smluvních dokumentů, k jejichž implementaci a dodržování se ČR zavázala a které odpovídají výše uvedeným prioritám.

V neposlední řadě se ČR při uplatňování zájmů v UNEP řídí také Konceptí zahraniční rozvojové pomoci ČR na léta 2002–2007 z r. 2002 a Zásadami zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do Evropské unie z r. 2005, které jsou v oblasti životního prostředí zaměřené mj. na pomoc rozvojovým zemím a zemím s transformující se ekonomikou při plnění MEAs, při udržitelném využívání přírodních zdrojů, při dodržování environmentálních aspektů průmyslové činnosti, při odstraňování ekologických zátěží, nakládání s odpady a zásobování pitnou vodou. Aktualizace či vypracování nových koncepcí v oblasti rozvojové pomoci a spolupráce však musejí v mnohem integrovanější a dlouhodobější formě zohledňovat globální a regionální cíle zlepšování stavu životního prostředí v souladu s doporučeními UNEP, EU a OECD.

Členství ČR

Samostatná ČR se podílí na činnosti UNEP od r. 1993. Jako zástupce východoevropského regionu (VERS) byla ČR členem ŘR UNEP již v letech 1993, 1996–1999, 2002–2005. V prosinci 2005 byla zvolena VS OSN do ŘR na nové čtyřleté období 1. 1. 2006 – 31. 12. 2009.

ČR zastupovala VERS v byru ŘR UNEP v r. 1993 (stálý představitel ČR při UNEP Jan Drábek) a v letech 2003–2005 (stálí představitelé ČR při UNEP Václav Hubinger a Petr Kopřiva) ve funkci zpravodaje. Na 24. zasedání ŘR UNEP v únoru 2007 byl náměstek ministra životního prostředí ČR Jan Dusík zvolen na období do února 2009 do funkce viceprezidenta byra.



Náměstek ministra životního prostředí ČR Jan Dusík jako nově zvolený viceprezident byra Řídící rady UNEP předsedal na 24. zasedání Řídící rady i Pracovnímu výboru.

V aparátu UNEP a v sekretariátech mezinárodních smluv sjednaných pod patronací UNEP v současné době nepůsobí žádný občan ČR. ČR byla naposledy zastoupena v aparátu UNEP v letech 2002 – 2004 v Divizi pro spolupráci s GEF. Otázka náboru českých občanů byla předmětem jednání i vedoucích představitelů ČR, včetně předsedy vlády, s bývalým výkonným ředitelem UNEP K. Töpferem a nyní i s novým výkonným ředitelem Achimem Steinerem. To se však zatím nepromítlo do změny **současného neuspokojivého zastoupení ČR i ostatních států VERS** v aparátu UNEP, což je nyní stále silicím **středem kritiky personální práce UNEP**. UNEP má nyní celkem 502 odborných pracovníků, přičemž nejvyšší zastoupení má Velká Británie s 30 zaměstnanci.

Finanční podpora UNEP a jiná podpora ze strany ČR

ČR jako hospodářsky vyspělý stát, od r. 1995 člen OECD a od r. 2004 členský stát EU, **přispívá pravidelně do EF z rozpočtové kapitoly Ministerstva zahraničních věcí**. Na základě dohody mezi MŽP a MZV došlo k dalšímu navýšení

příspěvku na 5 mil. Kč v r. 1999. Teprve v r. 2000 poprvé ČR zcela splnila své finanční závazky vůči UNEP, tj. příspěvky do EF jako hospodářsky vyspělého státu v duchu společně sdílené, avšak diferencované zodpovědnosti – jednoho z hlavních principů deklarace ze Světové konference OSN o životním prostředí a rozvoji v Rio de Janeiru (UNCED). Od té doby patří ČR mezi spolehlivé a disciplinované příspěvovatele do EF. I když dočasné snížení výše příspěvku v letech 2003 a 2004 bylo vyvoláno tlakem na úspory kapitoly MZV a státního rozpočtu, **od r. 2005 je příspěvek ČR opět stabilní v Kč (5 mil. Kč)**. Díky výhodnému směnnému kursu Kč vůči USD byl tento příspěvek v dolarovém vyjádření vyšší než částka stanovená pro ČR na základě dobrovolné škály příspěvků, která byla zavedena s účinností od 1. ledna 2003. Většina členských států se snaží o zachování stabilního financování EF a zachovat v národních měnách stejnou výši příspěvků, případně ji postupně navyšovat.

ČR hodlá uvedenou úroveň příspěvků v Kč zachovat i pro roky 2007–2008 a **v r. 2009 ji v souladu s možnostmi státního rozpočtu ČR a po přijetí střednědobého strategického plánu činnosti UNEP zvýšit na 5,5 mil. Kč**. Při změně škály pro ČR na 0,281 % v souladu s příslušnou rezolucí VS OSN č. A/RES/61/237 z 22. prosince 2006 (odvíjející se mj. od celkové výše HDP a od výše HDP na 1 obyvatele) by tak mělo být bezproblémově pokryto toto 53 % zvýšení škály, pokud bude zachován zatím výhodný směnný kurs Kč/USD. Vzhledem k celkovému růstu ekonomiky a HDP ČR je nutné očekávat po r. 2009 opětovné navýšení škály příspěvků pro ČR na léta 2010 – 2012.

Dobrovolné příspěvky ČR do Environmentálního fondu za období 1993 – 2006

Rok	Skutečná výše příspěvku ČR v Kč	Skutečná výše příspěvku ČR v USD	Škála příspěvků ČR v % v OSN /modifikovaná škála pro UNEP s účinností od 1.1.2003	Výše příspěvků ČR předpokládaná podle škály OSN/modifikované UNEP
1993	1.000.000,-	35.461,-		
1994	1.500.000,-	53.957,-	0,25	162.500,-
1995	1.500.000,-	57.915,-	0,25	162.500,-
1996	3.000.000,-	102.740,-	0,25	150.000,-
1997	3.000.000,-	109.489,-	0,25	150.000,-
1998	3.000.000,-	85.000,-	0,25	187.500,-
1999	5.000.000,-	141.427,-	0,25	187.500,-
2000	5.000.000,-	126.666,-	0,11	112.350,-
2001	5.000.000,-	124.642,-	0,19	112.350,-
2002	5.000.000,-	163.383,-	0,21	124.800,-
2003	3.500.000,-	126.222,-	0,21	124.800,-
2004	3.500.000,-	132.000,-	0,2	132.000,-
2005	5.000.000,-	197.949,-	0,2	132.000,-
2006	5.000.000,-	219.116,-	0,18	131.760,-
2007	5.000.000,-		0,18	131.760,-
2008	5.000.000,-		0,28	171.810,-
2009	5.500.000,-		0,28	171.810,-
2010	5.500.000,-			
2011	5.500.000,-			

ČR nedisponuje většími, dlouhodobě spolehlivými volnými finančními prostředky, které by umožnily založení speciálního svěreneckého fondu v rámci UNEP na určitou problematiku.

Proto se ČR orientuje a bude **orientovat na krátkodobé řešení aktuálních problémů ochrany životního prostředí**, které zapadají do střednědobých a dlouhodobých strategií v rámci činnosti UNEP (implementace SAICM, prevence ilegálního obchodování s chemickými látkami a nebezpečnými odpady, vytváření sítí zelených celních úřadů, čistší produkce, udržitelné vzorce spotřeby a výroby).

V dubnu 2002 ČR hostila ve spolupráci s UNEP 7. seminář na vysoké úrovni o čistší produkci v Praze za účasti téměř 400 zahraničních delegátů včetně výkonného ředitele UNEP a řady ministrů. Na semináři byly přijaty důležité závěry k prosazování hodnocení životního cyklu výrobků a výrobních procesů (LCA) a k další propagaci čistší produkce především v rozvojových státech. V letech 2004 a 2005 se uskutečnily **semináře k problematice udržitelné spotřeby a výroby** za aktivní účasti českých nevládních organizací a podnikatelské sféry za podpory UNEP a MŽP.

Ve dnech 22. – 23. června 2006 (Praha, Cheb) ČR (MŽP) uspořádala ve spolupráci s pařížskou sekcí UNEP pro technologie, průmysl a hospodářství (za finanční podpory UNEP) **tématické mezinárodní setkání k nakládání s halony**, které účastníkům ze zemí střední a východní Evropy a střední Asie dalo příležitost se seznámit se současnou praxí nakládání s halony, fungováním halonové banky v ČR a diskutovat o možnostech regionální spolupráce v dané oblasti s případným využitím českých technologií.

Ve dnech 6. – 8. listopadu 2006 (Praha-Průhonice) ČR (MŽP) zorganizovala ve spolupráci s pařížskou sekcí UNEP pro technologie, průmysl a hospodářství a její ženevskou pobočkou **pro chemické látky** a za finanční podpory Německa **mezinárodní globální symposium o prevenci nezákonného obchodování s nebezpečnými látkami** na podporu implementace Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami. Výstupy symposia pak byly úspěšně prezentovány na 24. zasedání RR UNEP v únoru 2007 v Nairobi.

Mnohostranné environmentální smlouvy

ČR aktivně pracuje jako smluvní strana mnohostranných environmentálních smluv sjednaných v rámci UNEP.⁸ U celé řady z nich se ČR dlouhodobě podílí prostřednictvím svých odborných pracovníků na činnosti různých pracovních a odborných skupin vytvořených k implementaci těchto smluv. V některých zastávala nebo zastává vysoké volené funkce vrcholných orgánů – např. viceprezident Vídeňské úmluvy o ochraně ozonové vrstvy (2002–2005), viceprezident (2000–2002) a prezident (2003–2004) Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, viceprezident Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat (2006–2008), viceprezident Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech (2007–2009).

ČR hostila v listopadu 2004 v Praze 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu, kterého se zúčastnilo přes 600 delegátů, výkonný ředitel UNEP a desítky ministrů životního prostředí, kde byla mj. přijata tzv. Pražská deklarace o prosazování společného mezinárodního úsilí o šetrném nakládání s chemickými látkami a na prevenci ilegálního obchodování s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu a dalšími chemickými látkami.



Bývalý výkonný ředitel UNEP K. Töpfer jednal v Praze v listopadu 2004 u příležitosti své účasti na 16. zasedání smluvních stran Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu.

Na 3. konferenci smluvních stran Stockholmské úmluvy v květnu 2006 nabídla ČR hostit regionální centrum pro státy střední a východní Evropy pro budování kapacit a přenos technologií se sídlem v Brně ve Výzkumném centru pro environmentální chemii a ekotoxikologii Masarykovy univerzity. V rámci zajištění implementace Stockholmské úmluvy ČR pořádala na podzim 2006 seminář věnovaný testování připravených směrnic BAT/BEP a jednání technické skupiny pro hodnocení účinnosti této úmluvy. Tyto aktivity napomáhají naplňování cílů nejen Stockholmské úmluvy, ale i prosazování synergií s dalšími chemicky orientovanými úmluvami (především Rotterdamskou, Basilejskou a Montrealským protokolem), ale i implementaci Baliského strategického plánu technologické podpory a posilování kapacit.

b) Zájmy ČR v UNEP v letech 2007 – 2011

Zájmy a aktivity ČR se zaměří na okruh otázek spojených s mechanismem fungování UNEP a v rozsahu, v jakém se zabývá environmentální problematikou, i na fungování celého systému OSN, tak i na věcné aspekty ochrany životního prostředí.

V rámci prvního okruhu problémů ČR jednoznačně **podporuje zvýšení efektivnosti mezinárodní správy záležitostí životního prostředí, zejména pak posilování postavení UNEP v systému OSN jako instituce odpovědné za řízení a koordinaci environmentální stránky udržitelného rozvoje**. To znamená **institucionální posílení UNEP v rámci OSN** s jasným určením jeho působnosti a pravomocí, a tím i vymezení jeho role ve vztahu k ostatním institucím a orgánům OSN s cílem, aby nedocházelo k překrývání činností (včetně výzkumné, vědecké, monitorovací, vyhodnocovací, technologické, kontrolní apod.), ale naopak k jejich vzájemnému propojení či doplňování.

UNEP vzhledem ke svému vzniku teprve v r. 1972 nemohl absorbovat (nebo k tomu nebyla politická vůle ze strany hlavních hráčů v rámci systému OSN) již všechny stávající **environmentální agendy** v jiných institucích OSN především se statutem organizací, např. UNESCO – agenda „Člověk a biosféra“, mokřady, přírodní dědictví, oceány, solární energie, ILO – ochrana pracovního životního prostředí, IMO – znečištění moří a oceánů v důsledku dopravy a havárií při přepravě surovin a zboží.

⁸ ČR je smluvní stranou Vídeňské úmluvy na ochranu ozonové vrstvy a Montrealského protokolu o látkách, které poškozují ozonovou vrstvu, Úmluvy o mezinárodním obchodu ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin, Úmluvy o biologické rozmanitosti, Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti, Úmluvy o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů, Dohody o ochraně populací evropských netopýrů, Dohody o ochraně africko-euroasijských stěhovavých vodních ptáků, Basilejské úmluvy o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, Rotterdamské úmluvy o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu, Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech a Rámcové úmluvy o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat.

V důsledku dohody hlavních evropských států, USA a Kanady v rámci evropského a severoamerického regionu byla v r. 1979 agenda znečištění ovzduší plně pohlcena EHK OSN. Ostatní regiony teprve v tomto desetiletí hodlají následovat vzoru EHK OSN (zvláště asijský region) a věnovat se intenzivně problematice znečištění ovzduší. S ohledem na to, že EHK OSN se momentálně nachází ve finanční tísní, předpokládá se součinnost od UNEP, pro který je však tato problematika nová, i když má UNEP zkušenosti např. z vyřazování olova z pohonných hmot.

Ačkoliv UNEP stál u zrodu jednání o konceptu udržitelného rozvoje a mezinárodního jednání o změně klimatu a desertifikaci, **Světová konference OSN o životním prostředí a rozvoji v r. 1992 znamenala** nejenom následný vznik Komise OSN pro udržitelný rozvoj, ale **přijetí i plně autonomních a na UNEP nezávislých globálních smluv** se zřetelným důrazem na prosazování udržitelného rozvoje – Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC) a Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci (UNCCD) přímo podřízených Ekonomické a sociální radě OSN (ECOSOC) (podobně jako je UNEP). UNEP se podařilo zachovat kontrolu nad Úmluvou o biologické rozmanitosti (CBD).

Tyto ztráty byly vykompenzovány snahou UNEP o **založení Globálního fondu životního prostředí (GEF) v r. 1991, jehož metodickým řízením byl pověřen UNEP** (prostřednictvím Vědeckého a technického poradního panelu jmenovaného výkonným ředitelem UNEP a rozhodnutími Řídící rady UNEP). Založení GEF bylo podmínkou souhlasu nejdůležitějších rozvojových států a zemí s přechodnou ekonomikou (Čína, Indie, Indonésie, Brazílie, Mexiko, Pákistán, Egypt, Argentina a Rusko) s přijetím UNFCCC, UNCCD a CBD. **UNEP jakožto jedné z implementačních agentur GEF** však nebylo povoleno se ucházet o účast na realizaci investičních projektů v rámci GEF, který se stal finančním mechanismem pro implementaci nejdůležitějších smluv (postupně od změny klimatu, ochrany biologické rozmanitosti, mezinárodních vod a moří, ochranu ozonové vrstvy až po degradaci půdy a chemické látky). UNEP se může **pouze** ucházet o **neinvestiční projekty** (budování kapacit, příprava strategických dokumentů a legislativy, školení apod.). Vzhledem k velkému objemu finančních prostředků plynoucích např. z GEF na investiční projekty (zhruba 2,5 mld. USD během tříletých finančních období) či z Mnohostranného fondu pro plnění Montrealského protokolu (zhruba 450 mil. USD), si implementační agentury (UNDP, UNIDO, Světová banka, regionální rozvojové banky) vylepšují i vlastní hospodaření (účtují zhruba 5%). Neinvestiční projekty, na nichž participuje UNEP (objem projektů např. z GEF dosáhl v r. 2005 jen 97 mil. USD), nejsou pro hospodaření UNEP až tak výnosné a také trvání projektů není mnohaleté, jako v případě investičních projektů. UNDP jako další program OSN naopak obdržel více finančních prostředků na prosazování udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby v rozvojových zemích a v zemích s přechodnou ekonomikou. Jeho rozpočet je více než desetinásobně vyšší než UNEP. Proto UNEP nyní sází na úzkou spolupráci s UNDP především na regionální a národní úrovni.

Snahou od počátku 21. století je umožnit UNEP, který získal za posledních deset let významnou expertizu v oblasti např. environmentálních technologií, čistší produkce, minimalizace odpadů, šetrného nakládání s chemickými látkami, úspor energie, **přístup k investičním projektům a k pokrývání agend, které nejsou uceleně pojaty v rámci OSN**. K tomu by měla vést i jednání o **posílení mezinárodní správy životního prostředí, simplifikace a zprůhlednění systému OSN a také prosazení demokratičtějších metod řízení v hierarchii OSN**, která je však významnou měrou ovlivňována hlavními hráči mezinárodních vztahů. ČR by

měla v nadcházejícím období tyto snahy racionálním způsobem podporovat jak v rámci OSN, tak i v samotné Evropské unii.

Přestože jde o dlouhodobě známé nedostatky, nedošlo při mezinárodních negociacích o této otázce k výraznému pokroku. **První kolo jednání**, které bylo původně inspirováno v červnu 1997 na 19. zvláštním zasedání VS OSN **společným návrhem Německa, Brazílie, Jihoafrické republiky a Singapuru na vytvoření Světové environmentální organizace (WEO)**, vedlo pouze v listopadu 1997 k **přijetí rezoluce o potřebě institucionální reformy OSN, včetně její environmentální dimenze, v zájmu posílení mezinárodní správy záležitostí životního prostředí a později k ustavení nového konzultativního orgánu – Globálního fóra ministrů životního prostředí**.

V letech 2001–2003 probíhalo v rámci ŘŘ UNEP další **intenzivní kolo jednání**, které zmapovalo situaci v oblasti životního prostředí včetně jeho silných a slabých stránek. ČR na tomto zmapování aktivně spolupracovala s tehdejší kanadským předsedou 21. zasedání ŘŘ a také v expertní skupině výkonného ředitele UNEP. V kontextu světových summitů (Summit tisíciletí v září 2000 v New Yorku a přijetí Rozvojových cílů tisíciletí, 4. ministerská konference Světové obchodní organizace v Dóhá v listopadu 2001, mezinárodní konference o financování rozvoje v Monterrey v březnu 2002 a Světový summit o udržitelném rozvoji v září 2002 v Johannesburgu), které znamenaly další příslib finanční podpory rozvojovým státům při vymýcení chudoby a prosazování udržitelného rozvoje, včetně zajištění udržitelnosti životního prostředí, **se nepodařilo prosadit na půdě VS OSN posun ve snahách o posílení UNEP**. Jedno z hlavních doporučení 7. zvláštního zasedání ŘŘ UNEP/GMEF z února 2002 a Světového summitu o udržitelném rozvoji o univerzálním členství v ŘŘ UNEP (původně švýcarský návrh podporovaný Evropskou unií) se nepodařilo prosadit. ČR v té době ještě jako nečlen EU měla k praktičnosti, resp. k formálnosti tohoto návrhu (vzhledem k ustavení GMEF), a k negativním finančním dopadům univerzálního členství výhrady (hrazení cestovních a pobytových nákladů mnohem většímu počtu účastníků z rozvojových států). **ČR rovněž podpořila posílení UNEP ve vztahu k ostatním agencím a orgánům OSN**. VS OSN v prosinci 2002 přijalo rezoluci, vyzývající k pokračování diskuse o budoucnosti UNEP a navržení řešení na 60. VS OSN na podzim v r. 2005.

Hodnotící summit v září 2005 potvrdil zájem na celkové reformě systému OSN, včetně jeho environmentální dimenze. Tento moment byl důležitý, protože potvrdil nedostatky i ve správě politických, ekonomických a sociálních záležitostí v rámci systému OSN a nejenom nutnost posílení správy záležitostí životního prostředí v kontextu přetrvávajícího zhoršování stavu životního prostředí.

V rámci tohoto summitu vystoupil **francouzský prezident J. Chirac** s iniciativou opětovně revidovat systém environmentální správy integrovaným způsobem včetně revize mechanismů téměř 600 mezinárodních environmentálních smluv. Revize by měla vyústit v **posílení UNEP v rámci celkové reformy OSN případně v transformaci UNEP v Organizaci OSN pro životní prostředí (UNEO)**. Francouzský prezident inicioval **vytvoření neformální dvacetičlenné pracovní skupiny, do níž se mj. zapojila i ČR**. Podporu činnosti této skupiny vyjádřila Evropská unie.

Na základě jednání summitu **generální tajemník OSN pověřil stále představitele Švýcarska a Mexika při OSN v New Yorku vedením mezinárodních jednání o reformě environmentální dimenze OSN**. Jedná se o velmi složité rozhovory, poznamenané nervozitou hlavních hráčů mezinárodních vztahů, že by ztratily mocenský monopol získaný ještě v r. 1945 a neberoucí v úvahu

snahu o posílení úlohy regionů (např. Afriky, Asie a Latinské Ameriky), obavami hlavních institucí OSN o oslabení postavení v hierarchii rozhodovacích procesů (např. Ekonomická a sociální rada – ECOSOC, regionální hospodářské a sociální komise) včetně přístupu k finančním zdrojům, obavami o posílení multilateralismu, o omezení stávajících relativně velikých pravomocí generálního tajemníka a výkonného ředitele UNEP v personálních otázkách a také obavami o oslabení suverenity mnohostranných environmentálních smluv.

ČR, vzhledem ke svému omezenému ekonomickému a politickému potenciálu a jako součást Evropské unie, je zastáncem multilateralismu, demokratizace a transparentnosti mezinárodních vztahů včetně environmentálních. ČR prosazuje jako nezbytnou podmínku zvýšení efektivity systému OSN v oblasti mezinárodní správy životního prostředí ČR výraznější koordinaci a synergií mezi všemi institucionálními články OSN, které se podílejí na řešení ochrany životního prostředí. V souvislosti s tím podpoří otevření prostoru pro přístup UNEP k investičním prostředkům jako implementační agentury mezinárodních projektů. ČR podpoří případnou transformaci UNEP v Organizaci OSN pro životní prostředí (UNEO) za předpokladu, že vznikne organizace, která bude mít dostatečně silný mandát, jasně vymezené postavení v organizační struktuře OSN a bude založena na účinném systému financování.

V návaznosti na snahu o posílení UNEP **ČR bude věnovat také pozornost mezinárodnímu jednání o univerzálním členství v ŘR UNEP.** I když ČR chápe snahu umožnit transparentnější a širší diskusi při přijímání rozhodnutí o prioritách světové ochrany životního prostředí, **bude varovat před negativními fiskálními dopady tohoto návrhu** v rámci Evropské unie, která již nyní hraje téměř 70 % příspěvků do Environmentálního fondu UNEP. Vytvoření Výkonného orgánu v rámci ŘR a jeho byra (jak se nyní navrhuje) **stejně nabízí pouze alternativu nových mezistupňů pro přijímání rozhodnutí a stává se v kontextu jednání o komplexní transformaci UNEP v UNEO i pro většinu rozvojových států nelogickým.**

Během předsednictví ČR v EU by mělo probíhat rozhodující kolo mezinárodních jednání o budoucnosti UNEP (jeho skutečném posílení či transformaci). Rozhodnutí by měla být přijímána na 25. zasedání ŘR UNEP v únoru 2009 a jako doporučení pak předána prostřednictvím ECOSOC Valnému shromáždění OSN k projednání na podzim 2009.

V zájmu zlepšení mezinárodní správy životního prostředí **ČR bude prosazovat, aby UNEP věnoval prioritní pozornost environmentálním problémům rozvojových států a řady států jižovýchodní a východní Evropy a v bezprostřední blízkosti Evropy v rámci budovaného partnerství s Evropskou unií s důrazem na důslednou implementaci Baliského strategického plánu podpory technologií a posilování kapacit a Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami, především pak vyjasnění dalšího postupu při nakládání s olovem, kadmíem a rtutí. Rozhodnutí bude přijímáno také v době předsednictví ČR v Evropské unii na 25. zasedání ŘR.**

ČR bude trvat na zvýšení účinnosti implementace mnohostranných environmentálních smluv, které působí nejen pod patronátem UNEP, ale i těch, které s agendou UNEP přímo či nepřímo souvisejí. Jedná se především o smlouvy a nástroje, které již existují v regionu EHK OSN (např. kvalita ovzduší, průmyslové havárie, posuzování vlivů na životní prostředí, právo na informace o životním prostředí, účast veřejnosti na rozhodování o otázkách životního prostředí), které je možné prostřednictvím systému rozvojové pomoci diseminovat i na další kontinenty. ČR bude prosa-

zovat integrovaný přístup k problematice změny klimatu, biologické rozmanitosti, degradace půd, ochrany ozonové vrstvy.

ČR se bude aktivně podílet na přípravě návrhu institucionálního a věcného řešení synergie mezi mnohostrannými environmentálními smlouvami, v první etapě mezi Rotterdamskou úmluvou o postupu předchozího souhlasu pro určité nebezpečné chemické látky a pesticidy v mezinárodním obchodu, Stockholmskou úmluvou o persistentních organických polutantech a Basilejskou úmluvou o kontrole pohybu nebezpečných odpadů přes hranice států a jejich zneškodňování, které operují pod patronátem UNEP. Rovněž tak bude prosazovat systematické vytváření podmínek pro dodržování a prosazování závazků vyplývajících z mnohostranných environmentálních smluv.

Pokud jde o věcné otázky ochrany životního prostředí, **ČR se bude především dále aktivně podílet na implementaci Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami. V této souvislosti bude prosazovat schválení a poté podporovat provoz Regionálního centra na podporu implementace Stockholmské úmluvy pro region střední a východní Evropy. Rovněž tak je jejím zájmem podporovat aktivity UNEP v oblasti nezákonné mezinárodní přepravy nebezpečných chemických látek, jako je např. „Green Customs Initiative“. ČR se bude rovněž zapojovat do projektů UNEP (zejména v rámci rozvojové pomoci) zaměřených na snižování a předcházení rizik spojených s nakládáním s těžkými kovy a dalšími nebezpečnými látkami.**

ČR patří mezi první státy na světě i v Evropské unii, které přijaly Rámce programů udržitelné spotřeby a výroby (v r. 2005). ČR nyní finalizuje zpracování jednotlivých akčních programů. Proto bude společně s několika státy (Francie, Finsko, Švédsko, Velká Británie, Jihoafrická republika, Kostarika) v rámci UNEP prosazovat úspěšné završení přípravy Desetiletého rámce programů udržitelné spotřeby a výroby, tak aby jeho základní osnova mohla být schválena během předsednictví ČR v Evropské unii a schválena na 25. zasedání ŘR UNEP v souladu s tzv. Marrakéšským procesem. S tím souvisí i větší prosazování úlohy UNEP a jeho specializované sekce pro technologie, průmysl a ekonomiku v oblasti udržitelné energie, úspor energie, podpory obnovitelných zdrojů energie včetně propagace čistších technologií. ČR bude podporovat prosazení této sekce a větší propojení činnosti UNEP s vlivem na ekonomické sektory včetně vědy a výzkumu, mezinárodní obchod a sociální odvětví (zdravotnictví, školství, výchova, zaměstnanost).

ČR bude muset k uplatnění svých zájmů v UNEP a také samotných cílů a úlohy UNEP, tj. zajištění udržitelnosti životního prostředí – rozvojový cíl tisíciletí č. 6, modifikovat novou koncepci zahraniční rozvojové pomoci léta po r. 2007 a také zásady zahraniční rozvojové spolupráce, aby plně odpovídaly nově přijatým strategickým dokumentům Evropské unie, OECD a doporučením Komise OSN pro udržitelný rozvoj (např. Strategie EU pro Afriku z prosince 2005, doporučení DAC/EPOC OECD z dubna 2006 o zahrnutí problematiky změny klimatu a ochrany biologické rozmanitosti do programů rozvojové pomoci). To by mělo napomoci nejen uplatnění českých odborníků, ale také podpořit vývoz českých environmentálních technologií.

Ve 2. polovině 2008 (jako člen tzv. Trojky společně s Francií a Evropskou komisí) a na samém počátku 1. poloviny 2009 jako předsednický stát Evropské unie bude ČR koordinovat přípravu členských států EU a poté vystupování EU na 25. zasedání ŘR UNEP /10. GMEF ve dnech 16.– 20. února 2009 v Nairobi. Agenda tohoto zasedání bude politicky významná a tématicky značně široká (např. dopracování Desetiletého rámce programů

vzorců udržitelné spotřeby a výroby, vyhodnocení implementace Baliského programu podpory technologií a budování kapacit, Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami, mezinárodní správa životního prostředí včetně reformy OSN a posilování postavení UNEP v systému OSN, transformace UNEP v UNEO, schválení střednědobé strategie činnosti UNEP na léta 2010–2013 a rozpočtu, synergie mezi environmentálními smlouvami). ČR vynaloží maximální úsilí, aby svůj úkol předsednického státu splnila co nejlépe.

Summary

The chapter describes activities of the **United Nations Environment Programme** (UNEP) with the outlook to 2011 and the role of the Czech Republic in this UN key environmental body. UNEP was established in 1972 and is responsible for environmental pillar of sustainable development.

The Czech Republic has been actively involved in the UNEP activities since 1993 when it was elected a member of its main body – Governing Council (GC). In 2007, the Czech Republic was elected a Vice-President of the GC bureau as the representative of Eastern European Regional Group for the period 2007–2009.

In the period 2007–2011, the Czech Republic will primarily focus on improving the UNEP performance and substantive environmental issues within the UNEP mandate. At the 25th session of the UNEP GC (February 2009) when the Czech Republic takes on the EU Presidency (January–June 2009) it will put stress on strengthening the UNEP status within the UN system and will promote a close coordination among all UN bodies involved in environmental protection. It will also pay attention to issues such as implementation of the Bali Strategic Plan for Technology Support and Capacity-building, Strategic Approach to International Chemicals Management and MEAs, including synergies between MEAs, as well as to 10 year Framework Programme on Sustainable Consumption and Production.

I.2 Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj

JUDr. Jiří Hlaváček, PhDr. Ing. Přemysl Štěpánek
odbor mnohostranných vztahů

1. Úvod

1.1. Cíle a funkce CSD

Komise OSN pro udržitelný rozvoj (United Nations Commission on Sustainable Development – UN CSD) vznikla jako funkční orgán Ekonomické a sociální rady OSN (ECOSOC) rozhodnutím ECOSOC č.j. E/1993/207 ze dne 12. února 1993 za účelem zajištění efektivního plnění závěrů přijatých na Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji (UNCED), která se konala v Rio de Janeiru v červnu 1992.

Posláním CSD je zejména posuzovat pokrok na mezinárodní, regionální a národní úrovni v implementaci doporučení a závazků obsažených v dokumentech vzešlých z UNCED, zvláště v Agendě 21 a Deklaraci o životním prostředí a rozvoji, rozpracovat politické směrnice pro další aktivity navazující na Implementační plán Světového summitu o udržitelném rozvoji z roku 2002, a také prosazovat dialog a budovat partnerství pro udržitelný rozvoj s vládami, mezinárodním společenstvím a hlavními zájmovými skupinami (dle Agendy 21), které hrají hlavní úlohu v přechodu k udržitelnému rozvoji. Za tímto účelem CSD shromažďuje a aktualizuje zprávy o přijetí a implementaci národních strategií udržitelného rozvoje, a také národní zprávy předkládané vládami o pokroku v implementaci cílů udržitelného rozvoje. CSD dále přijímá a analyzuje relevantní podněty od nevládních organizací, včetně vědecké a podnikatelské sféry, a také vede databázi partnerství pro udržitelný rozvoj a využívá dalších informačních nástrojů k urychlení implementace udržitelného rozvoje.

1.2. Způsob práce CSD

CSD je složena z 53 členských států OSN volených na tříleté období, přičemž každý rok je volena jedna třetina členů CSD. Rozdělení křesel v CSD podle regionů je následující: Afrika – 13, Asie – 11, Jižní Amerika a Karibik – 10, východoevropská regionální skupina (VERS) – 6 a skupina států západní Evropy a ostatních (WEOG) – 13. Nečlenské státy CSD, organizace OSN, akreditované mezivládní a nevládní organizace se mohou zúčastnit zasedání CSD jako pozorovatelé. CSD podává zprávy ECOSOC a jeho prostřednictvím také 2. výboru Valného shromáždění OSN (VS OSN).

CSD se schází jednou ročně na přelomu dubna a května a její práci koordinuje byro CSD, které je složeno z předsedy a čtyř místopředsedů reprezentujících jednotlivé regionální skupiny OSN. V závěru každého zasedání CSD je zvoleno nové

byro CSD pro přípravu a řízení zasedání CSD v následujícím roce.

Na posledním 15. zasedání CSD (CSD-15) ve dnech 30. dubna – 11. května 2007 pracovalo byro CSD ve složení: Abdullah bin Hamad Al-Attiyah (předseda, Katar), Frances Lissonová (místopředsedkyně, Austrálie), Alain Edouard Traore (místopředseda, Burkina Faso), Luiz Figueiredo Machado (místopředseda, Brazílie), Jiří Hlaváček (místopředseda, ČR). Po skončení CSD-15 bylo zvoleno nové byro pro 16. zasedání CSD (5. – 16. května 2008) ve složení: Francis Nhema, ministr životního prostředí a turistiky Zimbabwe (předseda), a místopředsedové Juan Mario Dary (Guatemala), Javad Amin Mansour (Írán) a Daniel Carmon (Izrael). Zástupce za východoevropskou regionální skupinu nebyl dosud navržen.

Sekretariátem CSD je oddělení pro udržitelný rozvoj (DSD) vedené ředitelkou JoAnne DiSano, které patří do odboru pro ekonomické a sociální záležitosti (UN DESA) řízeného náměstkem generálního tajemníka OSN. Sekretariát CSD zajišťuje administrativní činnosti CSD, připravuje zasedání CSD po technické a organizační stránce a z hlediska podkladů a spravuje webovou stránku CSD a veškeré databáze s ní související.

Činnost sekretariátu CSD a organizace zasedání CSD jsou kryty prostředky z řádného rozpočtu OSN, do něhož ČR přispívá jako člen OSN. Příspěvek ČR do řádného rozpočtu OSN pro rok 2006 činil 79.175.260,-Kč, plán pro rok 2007 činí 149.770.891,-Kč. ČR podle revidované příspěvkové stupnice bude platit v letech 2007–2009 částku ve výši 0,281% z celkové výše rozpočtu organizace. Pro financování cestovních nákladů představitelů vlád a zájmových skupin z rozvojových zemí na zasedání CSD využívá UN DESA Svěrenecký fond CSD, jehož zdroje tvoří dobrovolné příspěvky donorských států.

CSD nemá vlastní rozpočet, a tedy ani prostředky na realizaci přijatých doporučení a politických rozhodnutí k urychlení implementace cílů udržitelného rozvoje. Proto vždy vyzývá k financování a jiné podpoře (odborníci, technologie) všechny důležité aktéry, především vlády států, mezinárodní finanční instituce (Světová banka, Africká rozvojová banka, Asijská rozvojová banka, Evropská banka pro obnovu a rozvoj aj.) a podnikatelský sektor.

Na svém 11. zasedání (2003) rozhodla CSD o tom, že její víceletý program práce počínaje rokem 2004 bude organizován v sedmi dvouletých implementačních cyklech, přičemž každý cyklus bude věnován vybraným tématům.

Přehled témat v jednotlivých cyklech zasedání CSD v rámci víceletého programu práce pro období 2004 – 2017

Cyklus	Témata
2004/2005	Voda, sanitace, lidská sídla
2006/2007	Energie pro udržitelný rozvoj, průmyslový rozvoj, znečištění ovzduší/atmosféry, změna klimatu
2008/2009	Zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace, Afrika (na konci hodnotícího zasedání CSD v roce 2008 bude věnován zvláštní blok zhodnocení implementace rozhodnutí CSD-13 o vodě a sanitaci)
2010/2011*	Doprava, chemické látky, nakládání s odpady, důlní těžba, desetiletý rámec programů udržitelné spotřeby a výroby
2012/2013*	Lesy, biologická rozmanitost, biotechnologie, turistika, hory (na konci hodnotícího zasedání CSD v roce 2012 bude věnován zvláštní blok zhodnocení implementace rozhodnutí CSD-13 o vodě a sanitaci)
2014/2015*	Moře a oceány, mořské zdroje, malé ostrovní rozvojové státy, management přírodních katastrof
2016/2017	Celkové vyhodnocení implementace Agendy 21, Programu další implementace Agendy 21 a Implementačního plánu Světového summitu o udržitelném rozvoji

* Témata v těchto cyklech zůstanou ve víceletém programu práce, pokud CSD nestanoví jinak.

Předmětem každého tématického cyklu až do roku 2015 jsou také následující průřezová témata: Vymýcení chudoby, změna neudržitelných vzorců spotřeby a výroby, ochrana a nakládání s přírodními zdroji pro ekonomický a sociální rozvoj, udržitelný rozvoj v globalizujícím se světě, zdraví a udržitelný rozvoj, udržitelný rozvoj malých ostrovních rozvojových států, udržitelný rozvoj Afriky, ostatní regionální iniciativy, prostředky implementace, institucionální rámec pro udržitelný rozvoj, rovnost pohlaví a vzdělávání.

První rok (hodnotící) každého implementačního cyklu je vždy věnován analýze a hodnocení dosaženého pokroku ve vybraných tématech. Zasedání CSD v hodnotícím roce předchází předkládání národních zpráv pro témata příslušného cyklu a regionální implementační fóra regionálních hospodářských komisí OSN.

Druhý rok (politický) je věnován politickému procesu pro stejná témata a projednávání příslušných politických rozhodnutí na zasedání CSD. Zasedání CSD v politickém roce předchází mezivládní přípravné zasedání (IPM), které se koná na přelomu února a března. Schéma současného dvouletého implementačního cyklu viz níže.

1.3. Strategické dokumenty a priority CSD v oblasti životního prostředí

Základními strategickými dokumenty pro CSD jsou:

- dokumenty přijaté na UNCED (Rio de Janeiro, 3. – 14. června 1992):
 - Agenda 21
 - Deklarace o životním prostředí a rozvoji
 - Zásady udržitelného hospodaření v lesích
- Program pro další implementaci Agendy 21 (19. zvláštní zasedání VS OSN, New York, 23. – 28. června 1997)

- Deklarace tisíciletí a Rozvojové cíle tisíciletí (Summit tisíciletí, New York, 6. – 8. září 2000), především cíl č. 7 – zajištění udržitelnosti životního prostředí
- dokumenty přijaté na Světovém summitu o udržitelném rozvoji (WSSD), Johannesburg, 26. srpna – 4. září 2002:
 - Johannesburská deklarace o udržitelném rozvoji
 - Implementační plán (JPoI)
- Rozhodnutí CSD na jejím 11. zasedání (2003) schválená rezoluce ECOSOC č. 2003/61 ze dne 25. července 2003
- Závěry Světového summitu (New York, 14. – 16. září 2005) hodnotícího plnění Rozvojových cílů tisíciletí

Role CSD spočívá především v důsledném integrovaném přístupu k problematice udržitelného rozvoje, který zohledňuje všechny tři pilíře udržitelného rozvoje, tj. ekonomický, sociální a environmentální. Proto se strategické dokumenty klíčové pro CSD a z nich vyplývající priority a zásady nevztahují pouze na oblast životního prostředí, ale jsou úzce provázány s oblastí ekonomického a sociálního rozvoje, jak to požaduje zásada č. 4 – Deklarace o životním prostředí a rozvoji: *V zájmu dosažení udržitelného rozvoje musí ochrana životního prostředí tvořit nedílnou součást procesu rozvoje a nemůže být chápána odděleně.* Seznam priorit CSD v oblasti životního prostředí vychází z uvedených strategických dokumentů, je rozsáhlý a týká se řady témat. Za účelem efektivnějšího jednání se od roku 2004 soustředí CSD na vybraná témata podle již zmíněného víceletého programu.

1.4. Další vývoj CSD

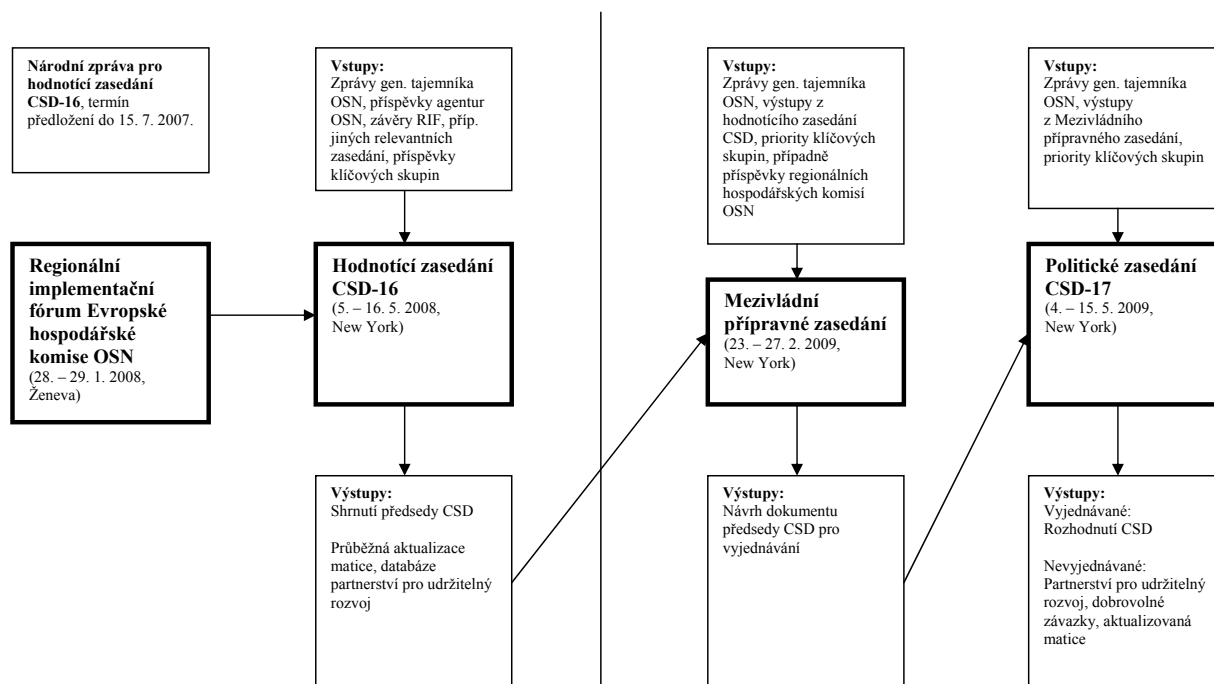
Podle víceletého programu práce CSD pro období 2004–2017 je stanovena obsahová náplň jednotlivých zasedání CSD. Mimoto lze předpokládat, že na základě rozhodnutí CSD bude v rámci některých příštích zasedání CSD věnován čas na konci hodnotícího zasedání CSD také hodnocení pokroku v implementaci rozhodnutí v oblasti, která již byla předmětem některého z dřívějších cyklů, např. pokrok v implementaci rozhodnutí v oblasti vody a sanitace, jež byly předmětem CSD-13, bude takto hodnocen na CSD-16 (2008) a CSD-20 (2012). Témata v cyklech v období 2010 – 2015 zůstanou ve víceletém programu práce, pokud CSD nestanoví jinak.

Rozhodnutí CSD jsou v současné době a budou i v příštích letech ovlivňována především diskusemi mezi jednotlivými skupinami států, jako jsou EU, JUSCANZ (Japonsko, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Island, Norsko, Švýcarsko), G-77/Čína (zahrnující 130 rozvojových zemí), AOSIS (Aliance malých ostrovních států). Zatímco hodnotící rok CSD se jeví spíše jako nekonfliktní, protože CSD provádí pouze hodnocení dosaženého pokroku, což je z hlediska zjišťování stavu implementace velmi užitečné, je zasedání CSD v politickém roce ve znamení obtížných vyjednávání mezi skupinami států, kdy je složité najít kompromis, na jehož základě by byla přijata politická rozhodnutí, která by skutečně přispěla k urychlení implementace udržitelného rozvoje.

Nedostatek vůle k prosazení účinných politických rozhodnutí se naplno projevil na 15. zasedání CSD (CSD-15) v květnu 2007, kdy nebyl přijat vyjednávaný dokument – poprvé v historii CSD. Hlavními příčinami nepřijetí dokumentu byla citlivost témat, především energie a změny klimatu, a také nepřipravenost skupiny G-77/Čína na vyjednávání vycházející z nejednotných postojů této skupiny, takže nebyl efektivně využit čas pro vyjednávání, která proto nemohla být včas uzavřena.

Na CSD-15 se ukázaly rozdílné přístupy vyjednávacích bloků k závěrečnému dokumentu, a tím i k úloze CSD. EU prosazo-

Implementační cyklus CSD-16/17
pro témata zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace, Afrika

První rok (hodnoticí) 2007 – 2008**Druhý rok (politický) 2008 – 2009****Pozn.:**

- 1) Schéma platí pro organizaci práce CSD od roku 2004.
- 2) V závěru každého zasedání CSD jsou vždy zvoleni noví členové byra CSD pro příští zasedání CSD, působí tedy od května do května.
- 3) Na konci hodnotícího zasedání CSD v roce 2008 bude věnován zvláštní blok zhodnocení implementace rozhodnutí CSD-13 o vodě a sanitaci.

vala do rozhodnutí CSD kvantifikované a časově vymezené cíle a následná a hodnotící opatření, na jejichž základě by státy při implementaci postupovaly. Skupina JUSCANZ nebyla jednotná, evropští členové této skupiny byli v řadě případů velmi blízko postojům EU. USA a Kanada naopak zastávaly názor, že vyjednávaný dokument politických rozhodnutí není jediným měřítkem úspěchu CSD, a naopak vyzdvihly výsledky implementace v praxi a roli partnerství, doprovodných akcí a výukového centra na CSD-15. Tyto země považují vyjednávaný dokument politických rozhodnutí v podstatě za duplicitu k již vyjednaným závěrům z různých zasedání počínaje UNCED až po závěry Světového summitu (2005).

Skupina G-77/Čína, v mnoha klíčových záležitostech názorově nejednotná, v zásadě kladla hlavní důraz na zvyšování oficiální rozvojové pomoci a prosazovala spíše obecnější charakter politických rozhodnutí CSD. Zde je nutno dodat, že v rámci skupiny G-77/Čína je skupina států patřících k AOSIS, které v mnohých případech podporují postoje EU. Schopnost dohodnout rozumný kompromis mezi všemi uvedenými skupinami je klíčová pro průběh dalších zasedání CSD v politickém roce.

Jedním ze zásadních faktorů ovlivňujících také průběh zasedání CSD jsou osobnosti předsedy a místopředsedů byra CSD. Průběh zasedání CSD-16 (2008) bude negativně ovlivněn skutečností, že předsedou byra CSD-16 byl zvolen Francis Nhema, ministr životního prostředí a turistiky Zimbabwe, navzdory odmítavému postoji řady členů CSD-16, zejména členských států EU a dalších hospodářsky vyspělých zemí k jeho volbě vzhledem

k vnitropolitickému vývoji v Zimbabwe a jeho negativnímu vlivu na tématické oblasti 16. zasedání CSD. V politickém roce CSD-17 (2008–2009) nadcházejícího cyklu CSD-16/17 bude předsedou byra zástupce regionu západní Evropy a jiných států, což by mohlo výrazně usnadnit spolupráci mezi ČR jako předsednickou zemí EU a předsedou byra CSD-17.

Pro další práci CSD bude zásadní také podoba reformy OSN, o níž se dosud vedou diskuse. Zpráva Panelu na vysoké úrovni pro systém soudržnosti OSN v oblastech rozvoje, humanitární pomoci a životního prostředí¹ konstatuje, že ačkoli je udržitelný rozvoj součástí rámce aktivit OSN, účinná implementace cílů udržitelného rozvoje se dosud nedaří a je nutné **zlepšit institucionální rámec pro udržitelný rozvoj.** Zpráva zdůrazňuje nutnost posílit partnerství mezi Programem OSN pro životní prostředí (UNEP) a Programem OSN pro rozvoj (UNDP) tak, aby se tyto orgány lépe doplňovaly. Zároveň Zpráva doporučuje ustavit segment pro udržitelný rozvoj v rámci ECOSOC a v této souvislosti navrhuje zřídit **Grémium OSN pro udržitelný rozvoj** (UN Sustainable Development Board), které by vzniklo sloučením dosavadních společných zasedání grémií UNDP, Populačního fondu OSN (UNFPA), Dětského fondu OSN (UNICEF) a Světového potravinového programu (WFP) a bylo by odpovědné ECOSOC. Dále se doporučuje pokračovat v reformě CSD na základě závěrů WSSD se zaměřením na implementaci, včetně přístupů pro integraci environmentálních a sociálních aspektů do ekonomického plánování a pro přenos zkušeností v případech nejlepší praxe. Uvedená doporučení nejsou dosud podrobněji rozpracována, proto není zatím

¹ Secretary-General's High-level Panel on UN System-wide Coherence in the Areas of Development, Humanitarian Assistance, and the Environment: Delivering as One. 9 November 2006.

možné odhadnout konkrétní změny, které pro CSD nastanou po případné reformě OSN.

1.5. Členství ČR v CSD

ČR byla členem CSD v obdobích 1993–1994, 1997–2002 a nyní je členem pro období 2006–2009. Zastoupení ČR v byru CSD bylo následující:

- 1993: Bedřich Moldan (místopředseda byra CSD-1 – ustavujícího zasedání CSD)
- 2000–2001: Bedřich Moldan (předseda byra CSD-9)
- 2001–2002: Jan Kára (místopředseda byra CSD-10, sloužícího jako přípravný výbor pro WSSD)
- 2006–2007: Jiří Hlaváček (místopředseda byra CSD-15)

Východoevropská regionální skupina (VERS), do níž ČR patří, předsedala CSD v těchto letech:

- 1995–1996: Rumen Gečev (Bulharsko)
- 2000–2001: Bedřich Moldan (ČR)
- 2005–2006: Aleksí Aleksišvili (Gruzie)

Podle rotace mezi regiony připadá další předsednictví byra pro VERS na roky 2010–2011 a 2015–2016.

2. Cíle ČR v CSD

2.1. Dosavadní cíle ČR v oblasti životního prostředí v rámci CSD

Priority a cíle ČR v oblasti životního prostředí v rámci jednotlivých zasedání CSD vycházejí z platných strategických dokumentů ČR, zejména ze Strategie udržitelného rozvoje ČR a jejího environmentálního pilíře (2004), Státní politiky životního prostředí ČR 2004–2010 (2004), Koncepce zahraniční politiky ČR, Zásad zahraniční rozvojové spolupráce po vstupu ČR do EU (2004) a Koncepce zahraniční rozvojové pomoci ČR na léta 2002–2007 (2002). Podle témat projednávaných na zasedání CSD je nutné k těmto základním dokumentům vždy vzít v úvahu další materiály příslušných resortů, např. Koncepti vodohospodářské politiky ČR v cyklu CSD-12/13, Státní energetickou koncepci ČR, Národní program na zmírnění dopadů změny klimatu v ČR v cyklu CSD-14/15, Koncepti agrární politiky ČR pro období po vstupu do EU pro období 2004–2014 (2004), Akční plán ČR pro rozvoj ekologického zemědělství do roku 2010 (2004), Národní strategický plán rozvoje venkova ČR 2007–2013 (2006) v cyklu CSD-16/17 a další dle potřeby.

Po vstupu do EU se ČR plně zapojila do příslušné pracovní skupiny Rady EU, v níž je koordinována příprava EU na zasedání CSD, a aktivně se podílela na formulaci priorit a cílů EU v rámci CSD. Základním dokumentem, z něhož členské státy EU vycházejí, je Strategie udržitelného rozvoje EU přijatá v roce 2001, obnovená v roce 2006, a také tematické strategie EU o znečišťování ovzduší (2005), pro předcházení vzniku odpadů a jejich recyklaci (2005), pro ochranu a péči o mořské prostředí (2005), pro ochranu půdy (2006), pro udržitelné nakládání s pesticidy (2006), pro udržitelné využívání přírodních zdrojů (2005) a pro městské životní prostředí (2006).

V rámci ČR je konzistentní, koordinovaná a komplexní příprava ČR na každoroční zasedání CSD zajišťována Pracovní skupinou pro koordinaci příprav na zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (PS CSD), která pracuje při Radě vlády pro udržitelný rozvoj (RVUR) a jejímž vedoucím je ministr životního prostředí. Složení členů pracovní skupiny, jimiž jsou zástupci

ústředních orgánů státní správy, akademické obce a nestátních neziskových organizací, je proměnlivé, neboť je závislé na tematickém zaměření jednotlivých zasedání CSD.

2.2. Stručná analýza stávajících vztahů mezi ČR a CSD

Současný systém zasedání CSD poskytuje členským státům možnost přispět v hodnotícím roce dvouletého cyklu svými zkušenostmi k identifikaci překážek v implementaci cílů udržitelného rozvoje v projednávaných oblastech a podílet se na formulaci politických rozhodnutí v politickém roce cyklu. CSD vedle toho také představuje fórum pro diskusi s regiony OSN, agenturami OSN a hlavními zájmovými skupinami (Major Groups), kterými jsou nevládní organizace, ženy, pracující a odbory, podnikatelské svazy, místní samospráva, vědci, původní obyvatelstvo, zemědělci, děti a mládež.

Při sledování implementace jednotlivých cílů udržitelného rozvoje hraje nezbytnou úlohu **pravidelné podávání národních zpráv v hodnotícím roce cyklu CSD**. ČR svou národní zprávu pro CSD pravidelně předkládá. Zasedání CSD-14 v květnu 2006 se ČR zúčastnila pouze jako pozorovatel, zástupci ČR se ovšem podíleli na vytváření pozic EU pro CSD-14 v rámci pracovní skupiny Rady EU. Pro období 2006–2009 je ČR členem CSD a v rámci CSD-15 zastávala místopředsednickou funkci v byru CSD-15 za VERS. Z titulu této funkce usilovala ČR o to, aby postoj VERS, tj. střední a východní Evropy a členských států EU z tohoto regionu, byly v závěrech CSD odpovídajícím způsobem zohledněny.

Dále je v rámci zasedání CSD jako součást oficiálního programu organizován tzv. **veletrh partnerství** (Partnerships Fair), který je koncipován jako příležitost pro prezentaci partnerství pro udržitelný rozvoj definovaných v závěrech WSSD, a také pro navázání nových partnerství a prezentaci konkrétních příkladů zkušeností získaných ze spolupráce. Partnerství pro udržitelný rozvoj doplňují, avšak nenahrazují klíčovou úlohu a odpovědnost vlád v implementaci udržitelného rozvoje. ČR se dosud podílela na těchto partnerstvích: Ekologická aktivizace místních komunit (partnerem vláda ČR, období I/2002 – XII/2004), Strategické partnerství GEF pro Černé moře a povodí Dunaje (vláda ČR – MŽP, 2002 – 2006), Visegrádská letní škola pro rozvojovou pomoc a spolupráci (vláda ČR – MŽP, VIII/2002 – VIII/2006), Dialog mládeže o spotřebě, životním stylu a udržitelnosti (partnerem Organizace na ochranu spotřebitele ČR, VI/2003 – XII/2005). ČR je také členem Johannesburgské koalice pro obnovitelné zdroje (JREC). Jako členský stát EU se ČR podílí na partnerství k Vodní iniciativě EU (složka pro země východní Evropy, Kavkazu a Střední Asie).

V rámci **výukového centra**, jehož aktivity jsou také součástí oficiálního programu CSD, přednášejí zástupci univerzit a lidé z praxe s cílem seznámit účastníky s možnostmi naplňování cílů udržitelného rozvoje.

Doprovodné akce, které se konají vedle oficiálních jednání a jsou pořádány jednotlivými státy, agenturami OSN a dalšími mezinárodními organizacemi, jsou příležitostí pro výměnu a prezentaci zkušeností ohledně realizace konkrétních projektů či programů vztahujících se k udržitelnému rozvoji v oblastech daného cyklu CSD. ČR uspořádala doprovodnou akci na CSD-14 (viz kap. 2.3.).

Sekretariát CSD na základě zpráv generálního tajemníka OSN a informací zaslaných vládami, agenturami OSN, klíčovými skupinami a partnerstvími pro udržitelný rozvoj, jež jsou registrovány u sekretariátu CSD, **průběžně aktualizuje tzv. matici, která je dostupná na internetových stránkách CSD a poskytuje ve formě**

tabulky přehledný výčet a stručný popis projektů a programů uskutečněných v nejrůznějších zemích světa, jejichž účelem je naplňování cílů udržitelného rozvoje v oblastech cyklu CSD.

ČR je uvedena v matici pro CSD-14/15 v části D. Energetická účinnost, odst. 1) Nedostatek tržních pobídek pro energii, písm. a) Iniciativa pro úsporné svícení v Polsku, Argentíně, ČR, Maďarsku, Lotyšsku, Peru, na Filipínách, v Jižní Africe a Vietnamu, a písm. c) česko-německá iniciativa pro ekologickou daňovou reformu. Na internetových stránkách CSD lze také nalézt případové studie předkládané vládami, mezivládními organizacemi a zájmovými skupinami. Každý členský stát OSN má v rámci internetových stránek CSD své stránky s informacemi o udržitelném rozvoji na národní úrovni.

2.3. Hlavní aktivity ČR v CSD v letech 2006 a 2007

ČR se zúčastnila CSD-14 jako pozorovatel. Uspořádala doprovodnou akci „Plánování a vyhodnocování udržitelného rozvoje na regionální úrovni – přenos zkušeností“, která představila výsledky projektu „Podpora při přípravě strategie udržitelného rozvoje ve vybraných krajích ČR“ realizovaného s podporou UNDP.

ČR jako člen CSD-15 byla v květnu 2006 zvolena místopředsedou byra za VERS (J. Hlaváček). Podílela se tedy na přípravě zasedání CSD-15 a jeho mezivládního přípravného zasedání (IPM), konzultovala přípravu se státy VERS, které byly členy CSD-15, a informovala o závěrech zasedání byra CSD-15 státy VERS a členské státy EU na zasedáních pracovní skupiny Rady EU. Mimo to se ČR podílela na přípravě pozice EU na IPM a CSD-15. Na zasedání IPM pro CSD-15 předsedal místopředseda byra za VERS J. Hlaváček segmentům věnovaným průmyslovému rozvoji a průřezovým tématům a na CSD-15 předsedal vyjednávacím blokům pro uvedená témata, včetně vyjednávání textu preambule dokumentu.



Místopředseda byra CSD-15 Jiří Hlaváček předsedá segmentu průmyslového rozvoje

V úvodu segmentu CSD-15 na vysoké úrovni ihned po generálním tajemníkovi OSN Ban Ki-Moonovi, po Gro Harlem Brundtlandové, bývalé předsedkyni Světové komise pro životní prostředí a rozvoj a bývalé norské předsedkyni vlády, po předsedovi skupiny G77/Čína ministroví životního prostředí Pákistánu Malikovi Aminu Aslamovi Khanovi a po předsedovi Rady ministrů životního prostředí členských států EU, ministroví životního prostředí, ochrany přírody a bezpečnosti reaktorů Německa Sigmarovi Gabrielovi vystoupil místopředseda vlády a ministr životního prostředí Martin Bursík.

Martin Bursík vyzdvihl nutnost podpory nových technologií, především v oblasti energetiky. Poukázal na to, že již v současnosti jsou k dispozici nové, pokročilé technologie splňující kritéria udržitelného rozvoje, avšak k jejich prosazení je bezpodmínečně nutná politická vůle.



Místopředseda vlády a ministr životního prostředí ČR Martin Bursík při projevu na zahájení ministerského segmentu 15. zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj

Během pracovního oběda si místopředseda vlády Martin Bursík vyměnil názory na klíčové otázky v oblasti energetiky a změny klimatu s generálním tajemníkem OSN Ban Ki-moonem, G. H. Brundtlandovou, s předsedou CSD-15, s ministry Khanem a Gabrielem a také s vedoucí delegace USA náměstkyní ministryně zahraničních věcí pro otázky demokracie a globální záležitosti Paulou Dobriansky.

V rámci části na vysoké úrovni místopředseda vlády Martin Bursík moderoval ministerský kulatý stůl o změně klimatu a znečištění ovzduší. Pozvanými řečníky byli John Holdren, profesor Harvardské univerzity, Laurent Corbier, předseda Komise pro energetiku a životní prostředí Mezinárodní obchodní komory, Abdalla El-Badri, generální tajemník OPEC, a Halldor Thorgeirsson, zástupce výkonného tajemníka Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu (UNFCCC). V diskusi s ministry a zástupci zájmových skupin byla zdůrazněna důležitost nadcházející 13. konference smluvních stran UNFCCC a 3. zasedání smluvních stran Kjótského protokolu v prosinci 2007 na Bali, nutnost podpory adaptačních opatření na změnu klimatu, či lepší pochopení potřeb zemí zvláště zranitelných vůči dopadům změny klimatu.

Během pobytu v New Yorku se místopředseda vlády Martin Bursík sešel k jednání s první náměstkyní generálního tajemníka OSN Asha-Rose Migiro-ovou, bývalou ministryní zahraničních věcí Tanzanie, a náměstkem generálního tajemníka OSN pro ekonomické a sociální záležitosti José Antonio Ocampem. Předmětem schůzek byla výměna názorů na reformu OSN se zvláštním zřetelem k environmentálnímu pilíři systému OSN a na klíčové otázky zasedání CSD-15, zejména energetika a udržitelný rozvoj, změna klimatu, znečištění ovzduší a vzájemná provázanost těchto témat. Martin Bursík rovněž zmínil kandidaturu ČR na nestálého člena Rady bezpečnosti OSN, v období 2008–2009, které se uskuteční na 62. zasedání VS OSN v říjnu 2009 a také přípravu ČR na předsednictví v Evropské unii, kdy bude potřebná i úzká spolupráce s orgány OSN při prezentaci jednotných stanovisek EU. Ministr Bursík zdůraznil i ukončení transformace ČR ze země přijímající zahraniční pomoc v zemi donorskou, kdy ČR hodlá v souladu se svými možnostmi postupně zvyšovat svou angažovanost v mezinárodním systému zahraniční rozvojové pomoci a v prosazování dobré správy věcí veřejných. Zároveň upozornil vysoké představitele OSN na potřebu zajistit i odpovídající zastoupení především států střední Evropy, včetně ČR, v aparátu OSN včetně jeho environmentální dimenze, která by reflektovala i stále se zvyšující se podíl těchto zemí na financování OSN.

2.4. Krátkodobé cíle ČR pro CSD (2007–2009)

V krátkodobém horizontu je pro ČR prioritou příprava a úspěšný výkon předsednictví EU, kterého se ČR ujme v první polovině roku 2009. Vzhledem ke dvouletému cyklu práce CSD a nutnosti zvýšené spolupráce s předcházejícími předsednictvími EU (Portugalsko, Slovinsko, Francie) je nutné věnovat zvláštní pozornost CSD již od druhé poloviny roku 2007. V letech 2007–2009 bude implementační cyklus CSD (začne po skončení CSD-15 v květnu 2007) zaměřen na témata: zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace a Afrika. Na základě rozhodnutí CSD-13 bude na konci hodnotícího zasedání CSD-16 v roce 2008 věnován zvláštní blok zhodnocení implementace rozhodnutí CSD-13 o vodě a sanitaci.

Úkolem portugalského a slovinského předsednictví EU bude příprava na Regionální implementační fórum EHK OSN v lednu 2008 a na hodnotící zasedání CSD-16 (květen 2008). Úkolem francouzského předsednictví EU bude zejména rozpracování pozic EU pro politický rok CSD-17 vycházejících z hodnocení provedeném na CSD-16 a koordinování konzultací (outreach activities) EU s nečlenskými státy a ostatními subjekty (agenturami OSN, finančními institucemi atd.) k problematice a očekávaným výsledkům CSD-17. **Úkolem českého předsednictví EU bude finalizace dokumentů EU pro IPM a CSD-17, koordinace a zastupování členských států EU na IPM (únor 2009), koordinace konzultací EU s nečlenskými zeměmi a ostatními subjekty ohledně závěrů IPM a koordinace a zastupování členských států EU a vedení vyjednávání za EU na CSD-17 (květen 2009).**

2.5. Dlouhodobé cíle ČR pro CSD

Dlouhodobé cíle vycházejí z platných pravidel způsobu práce a organizace zasedání CSD přijatých na CSD-11, jejichž součástí je program práce naplánovaný do roku 2017. ČR hodlá přispívat na základě podávání národních zpráv v hodnotícím roce cyklu CSD a prostřednictvím aktivního vystupování na regionálních implementačních fórech EHK OSN a na hodnotícím zasedání CSD k hodnocení pokroku v implementaci Agendy 21, Programu další implementace Agendy 21 a JPoI a k identifikaci přetrvávajících či nových překážek v procesu implementace se zřetelem k tématům daného cyklu CSD podle víceletého programu práce CSD. Z témat uvedených ve víceletém programu práce CSD se ČR přednostně zaměří na tato témata: zemědělství a rozvoj venkova (2008–2009), doprava, chemické látky, nakládání s odpady, desetiletý rámec programů udržitelné spotřeby a výroby (2010–2011), lesy, biologická rozmanitost, biotechnologie (2012–2013), management přírodních katastrof (2014–2015). ČR se bude snažit přispívat k implementaci udržitelného rozvoje především využíváním nejlepších dostupných technologií (interní dimenze) a poskytováním zahraniční rozvojové pomoci ve formě cílené expertní pomoci a přenosu technologií (externí dimenze).

V rámci IPM se ČR bude aktivně podílet na diskusi o politických možnostech překonání překážek v implementaci cílů udržitelného rozvoje a v rámci politického roku CSD na formulaci politických rozhodnutí o praktických opatřeních k urychlení implementace, a přitom bude vycházet z relevantních strategických dokumentů ČR, zvláště Strategie udržitelného rozvoje ČR a příslušných sektorových politik, včetně Státní politiky životního prostředí 2004–2010, a zohledňovat Strategii udržitelného rozvoje EU a ostatní relevantní strategické dokumenty EU, a dále příslušné materiály OECD a závěry jednání vrcholných orgánů mnohostranných environmentálních smluv, jejichž je ČR aktivní smluvní stranou. V rámci CSD bude ČR podporovat dialog s hlavními zá-

jmovými skupinami, příslušnými Agenturami OSN a mezi regiony OSN, který napomůže urychlení implementace.

2.6. Synergie – propojení a spolupráce organizací

Závěry regionálních implementačních fór (RIF) regionálních hospodářských komisí OSN (za evropský region EHK OSN), které se konají vždy v hodnotícím roce zasedání CSD, představují jeden ze vstupů pro hodnotící zasedání CSD. Proto se témata diskutovaná na RIF shodují s tématy daného implementačního cyklu CSD. V politickém roce CSD připravují regionální hospodářské komise OSN materiál obsahující priority pro politická rozhodnutí CSD. V rámci zasedání CSD v hodnotícím i politickém roce je jeden segment zasedání věnován vždy regionálním prezentacím. Závěry CSD jsou následně reflektovány na půdě regionálních hospodářských komisí OSN.

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) vždy zpracovává pro zasedání CSD svůj příspěvek, v němž navrhuje možná řešení v rámci témat daného cyklu CSD, a také se podílí na pořádání doprovodných akcí v rámci CSD. Při přípravě na CSD je důležité také zohlednit závěry zasedání OECD, např. přijatých dokumentů ze zasedání Výboru pro rozvojovou spolupráci a Výboru pro politiku životního prostředí (DAC/EPOC) OECD ze 4. dubna 2006 o **zahrnutí problematiky změny klimatu a ochrany biologické rozmanitosti** do programů rozvojové pomoci. V roce 2008 se OECD zaměří na témata jako **globalizace a životní prostředí, konkurenceschopnost**, což jsou jiná témata, než která jsou předmětem cyklu CSD-16/17, lze však předpokládat, že OECD připraví svůj materiál pro CSD.

Závěry ze zasedání **Řídící rady Programu OSN pro životní prostředí/Globálního fóra ministrů životního prostředí** jsou důležité pro environmentální pilíř udržitelného rozvoje, který musí CSD při svých rozhodnutích zohledňovat. Přitom je nutné se soustředit na témata, která budou diskutována v rámci UNEP, jimiž se zabývá také CSD, a to zejména **implementace Balíského strategického plánu podpory technologií a posilování kapacit; změna klimatu a ochrana ozonové vrstvy**; implementace mezinárodních závazků a prosazování požadavků, jako jsou **po-užívání čisté energie, čistých technologií, větší důraz na obnovitelné zdroje energie; ochrana vod** – v souvislosti se závazky vyplývajícími z JPoI (snížení počtu lidí bez přístupu ke zdrojům pitné vody do roku 2015) a aktualizací Vodní politiky a strategie UNEP s výhledem na roky 2007–2012; **boj s desertifikací** v návaznosti na mezinárodní smluvní závazky; **ochrana biologické rozmanitosti** (mezinárodní závazek ke snížení procesu ztráty biodiversity do roku 2010); nakládání s chemickými látkami a nebezpečnými odpady – implementace Strategického přístupu k mezinárodnímu nakládání s chemickými látkami (zajištění šetrné výroby a nakládání s chemickými látkami s časovým horizontem do roku 2020 a také prevence ilegálního obchodování s chemickými látkami); **udržitelné vzorce spotřeby a výroby** – vypracování, přijetí a zahájení implementace Desetiletého rámce programů podpory globálních, regionálních a národních aktivit pro urychlení přechodu k udržitelné spotřebě a výrobě, jehož hodnocení bude předmětem jednání CSD v rámci cyklu 2010–2011; spolupráce v oblasti **zmírnění a předcházení dopadů přírodních katastrof a katastrof způsobených lidskou činností** (v návaznosti na zapojení UNEP do Mezinárodní strategie pro omezení dopadů katastrof a na Hyogský akční rámec na léta 2005–2012).

Činnost v CSD umožňuje ČR prezentovat pokrok na národní úrovni v implementaci mezinárodně přijatých cílů udržitelného

rozvoje, sdílet s ostatními zeměmi své zkušenosti v implementaci, čerpat zkušenosti z jiných regionů a zemí a podílet se na formulování doporučení k urychlení implementace. **Výsledky činnosti mají vliv na přístupy k udržitelnému rozvoji obecně i k jednotlivým sektorovým politikám, především životnímu prostředí, energetice, průmyslu, dopravě, regionálnímu rozvoji, zemědělství a lesnictví.**

Do budoucna je nutné, aby se CSD soustředila na konkrétní opatření v implementaci udržitelného rozvoje a vyvarovala se přijímání dokumentů obsahujících obecná doporučení. **Spíše než vyjednávání nových globálních cílů bude ČR v rámci CSD prosazovat efektivnější práci CSD s důrazem na objektivní hodnocení implementace a přijímání účinných opatření k dosažení již přijatých cílů udržitelného rozvoje.** ČR bude také podporovat posílení spolupráce mezi mezinárodními organizacemi pro urychlení implementace tak, aby se aktivity těchto organizací nepřekrývaly, ale doplňovaly.

Summary

The chapter provides information on the mission and activities of the **UN Commission on Sustainable Development** (UN CSD). It also defines main priorities of the Czech Republic to be followed

within the UN CSD in the years 2007–2011 taking into account special tasks during the EU Presidency of the Czech Republic in the 1st half of 2009.

The UN CSD was set up by ECOSOC decision in 1993 with the aim to ensure effective implementation of the conclusions of the UN Conference on Environment and Development (UNCED, Rio de Janeiro in 1992), specifically those of the Agenda 21, the Rio Declaration on Environment and Development as well as of the Johannesburg Plan of Implementation of the World Summit on Sustainable Development (2002).

The Czech Republic became a CSD member state for the first time in the year 1993 and was re-elected for several times, lately for the period 2006–2009. It was also represented in the CSD Bureau. Important short-term priority of the Czech Republic is preparation and successful performance of the EU Presidency in the 1st half of 2009 specifically that of the Intergovernmental Preparatory Meeting (February 2009) and then CSD-17 session (May 2009). From the substantive point of view the Czech Republic will pay special attention in the years to come to agriculture and rural development (2008-2009), transport, chemicals, waste management, 10 year Framework Programme on Sustainable Consumption and Production (2010–2011), forest, biodiversity, biotechnology (2012–2013) and natural disaster management (2014–2015).

I.3 Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů

Ing. Helena Čížková, Ph.D., odbor výkonu státní správy IX
JUDr. Jiří Hlaváček, Ing. Klára Quasnitzová, Mgr. Markéta Renéová
odbor mnohostranných vztahů

1. Úvod

Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů (the United Nations Economic Commission for Europe - EHK OSN) je jednou z pěti regionálních komisí OSN. Má 56 členských států (včetně USA a Kanady). Založení organizace doporučilo zasedání prozatímní Komise o hospodářské obnově, které se konalo dne 29. července 1946 v Londýně. V návaznosti na to Ekonomická a sociální rada OSN na svém 4. zasedání vyhověla žádosti Valného shromáždění a přijala rezoluci č. 36 (IV) dne 28. března 1947 k založení EHK OSN.

EHK OSN byla založena jako mezivládní instituce s cílem pomáhat ekonomické obnově členských zemí OSN, jejichž hospodářství bylo narušeno 2. světovou válkou. **V současné době je EHK OSN fórem severoamerických, evropských a středoasijských zemí pro vzájemnou, a to nejen ekonomickou spolupráci.** Hlavními oblastmi činnosti jsou ekonomické analýzy, **péče o životní prostředí**, bytová politika, statistika, **udržitelná energetika**, podpora rozvoje obchodu, průmyslu a podnikání, lesní hospodářství a doprava. Velký význam má také **technická spolupráce zaměřená na přenos zkušeností do zemí s tranzitní ekonomikou, konkrétně zejména zemí jihovýchodní a východní Evropy, Kavkazu a střední Asie.** Těmto zemím je poskytována pomoc ve finanční i nefinanční podobě. Práce EHK OSN se účastní nejen členské státy, ale také více než 70 registrovaných zástupců hlavních zájmových skupin – partnerů (např. mezinárodních nestátních neziskových organizací, aj.).

Činnost EHK OSN v oblasti životního prostředí lze rozdělit do dvou skupin:

- činnost ve vztahu k mezinárodní politice životního prostředí v regionu EHK OSN;
- činnost ve vztahu k mezinárodním právně závazným nástrojům (úmluvám, protokolům).

1.1. Struktura organizace

EHK OSN je podřízena Ekonomické a sociální radě OSN. Činnost EHK OSN zajišťují zejména:

- Plenární zasedání EHK OSN (Sessions of the UN ECE)
- Výkonný výbor (Executive Committee)
- Divize (Divisions)
- Odvětvové výbory (Committees)
- Sekretariát (Secretariat)

Organizační struktura EHK OSN je přílohou.

Plenární zasedání

Plenární zasedání členských států EHK OSN je **nejvyšším rozhodovacím orgánem**. Rozhoduje o plánech činnosti a fi-

nančních otázkách. Na základě revidovaného jednacího řádu z listopadu 2006 (Rules of Procedure), schváleného rezolucí ECOSOC 2006/38, se pravidelná řádná zasedání budou konat **od roku 2007 ve dvouletých intervalech**. Zasedání se může konat také na žádost Ekonomické a sociální rady OSN, většiny členů Komise po konzultaci s výkonným tajemníkem EHK OSN nebo v případě, že to předseda po konzultaci s místopředsedy považuje za důležité. Předsedové a místopředsedové jsou voleni na dvouleté funkční období. V současné době je předsedou a zároveň předsedou Výkonného výboru Alex van Meeuwen, velvyslanec a vedoucí Stálé mise Belgie při úřadovně OSN v Ženevě, místopředsedy zástupci Chorvatska a Ukrajiny.

Výkonný výbor

Výkonný výbor („Výbor“) odpovídá za řízení organizace na základě směrnic schválených plenárním zasedáním a v období mezi jejími zasedáními Komise zastupuje. Ve Výboru jsou zastoupeny všechny členské státy EHK OSN. Výbor schvaluje program práce odvětvových výborů a jejich pracovních skupin.

Divize

Divize jsou výkonnými orgány, podléhají přímo úřadu výkonného tajemníka EHK OSN a jsou sekretariáty odvětvových výborů.

- Divize pro životní prostředí, bydlení a management krajiny
- Statistická divize
- Divize pro ekonomickou spolupráci a integraci
- Divize udržitelné energie
- Divize dopravy
- Obchodní a dřevařská divize

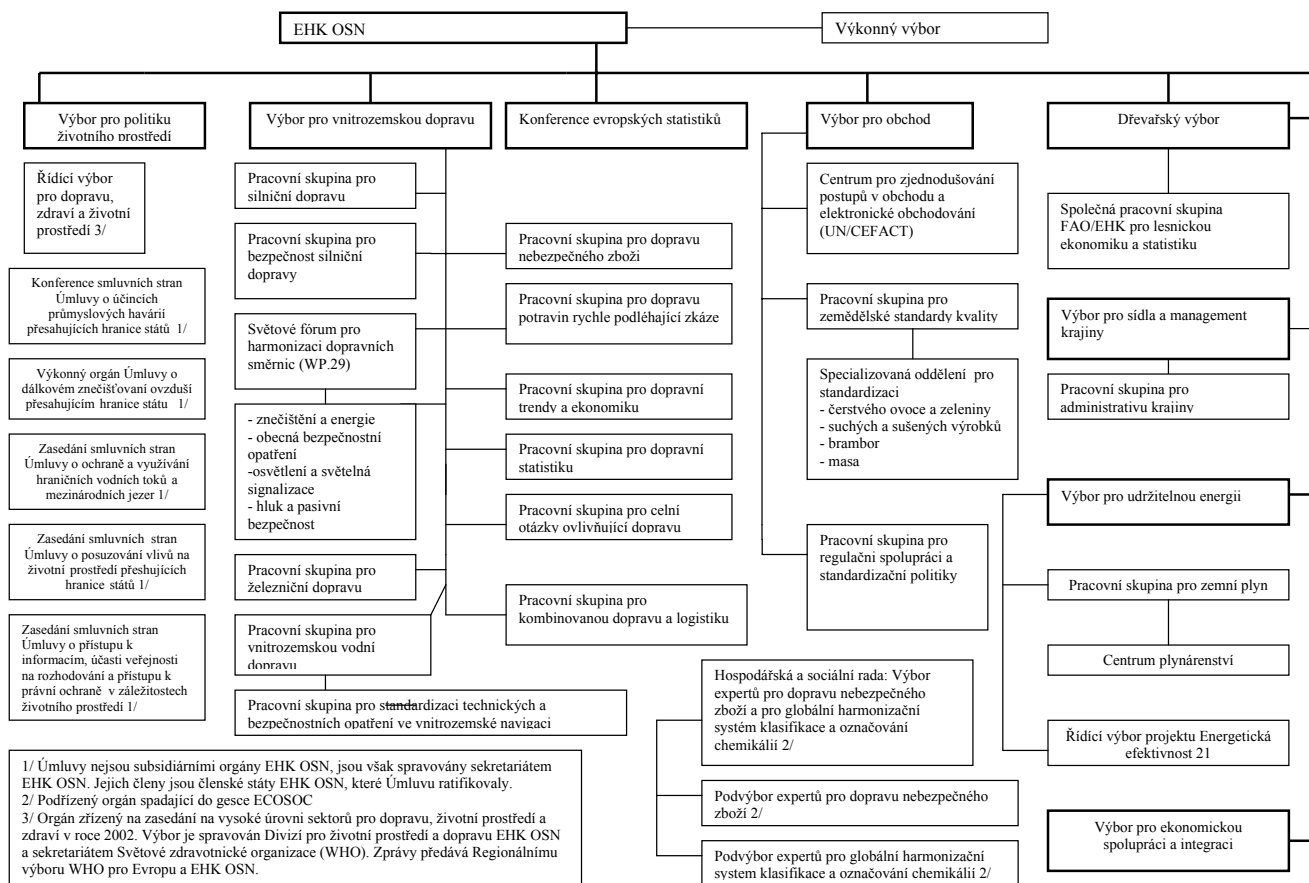
Odvětvové výbory

- Výbor pro politiku životního prostředí
- Výbor pro vnitrozemskou dopravu
- Výbor pro rozvoj obchodu, průmyslu a podnikání
- Dřevařský výbor
- Výbor pro sídla a management krajiny
- Výbor pro udržitelnou energii
- Konference evropských statistiků
- Výbor pro ekonomickou spolupráci a integraci

Sekretariát

V čele sekretariátu a výkonným tajemníkem EHK OSN je od prosince 2005 Marek Belka, bývalý předseda vlády a ministr financí Polska.

Organizační struktura EHK OSN



2. Současný vývoj

2.1. Reforma EHK OSN, zhodnocení jejích výsledků a další implementace s dopadem na oblast životního prostředí

Reforma EHK OSN probíhá v kontextu celkové reformy OSN. K jejímu zahájení napomohlo uveřejnění hodnotící zprávy o stavu EHK OSN v červnu 2005, která kritizovala nepřehlednou a příliš rozvětvenou strukturu EHK OSN, což mělo negativní dopad nejen na transparentnost a účinnost vnitřního fungování této organizace, ale i přispělo k slabému vystupování EHK OSN navenek. Výsledkem dlouhodobých jednání, jejichž součástí byla také interview s představiteli členských států a nezávislý vnější audit, byl **pracovní plán reformy EHK OSN schválený** zasedáním Komise dne 2. prosince 2005. Tento dokument byl východiskem procesu restrukturalizace EHK OSN, kterou se má dosáhnout vyšší efektivity její činnosti, koncentrace limitovaných finančních i lidských zdrojů na řešení prioritních problémů, odstranění duplicit činnosti EHK OSN s jinými mezinárodními organizacemi a zlepšení obrazu organizace u široké veřejnosti. Efektivnost a transparentnost EHK OSN má zaručit především nový způsob řízení. Veškeré aktivity EHK OSN budou prováděny v souladu s potřebami členských států a budou odpovídat úzce a jasně vymezeným prioritám, které si organizace předem stanovila a to i za předpokladu změněné struktury řídicích a pracovních orgánů. Reforma si proto vyžádala řadu institucionálních změn.

Plenární zasedání Komise zůstává nejvyšším rozhodovacím orgánem odpovídajícím za hlavní strategická rozhodnutí a alokaci finančních zdrojů, nicméně frekvence jeho zasedání bude

snížena. Vytvořil se však **nový orgán, Výkonný výbor** (Executive Committee), jehož hlavní náplní je **zastupovat Komisi v období mezi jejími zasedáními a schvalovat programy práce jednotlivých odvětvových výborů**, včetně jejich pracovních skupin. Od tohoto kroku se očekává snazší sledování dalšího vývoje činnosti výborů a zamezení možným duplicitám v programech práce, což má vést nejen k intenzivnější vzájemné spolupráci mezi těmito výbory ale i k efektivnější komunikaci EHK OSN s dalšími organizacemi OSN, resp. s jinými spolupracujícími mezivládními organizacemi. Snaha vyjít vstříc členským státům se odrazila také v vytvoření dalšího nového **pracovního orgánu, Výboru pro ekonomickou spolupráci a integraci**, a sub-programu ekonomické spolupráce a integrace. Jejich úkolem je podpora hospodářství a posílení kapacit v zemích s tranzitní ekonomikou.

Efektivnější činnost EHK OSN má zajistit také **přechod na dvouletý plánovací cyklus** u pracovních programů a rozpočtu. Při plánování aktivit na dvouleté období se bere v úvahu hodnocení činnosti za minulé období.

61. řádné plenární zasedání EHK OSN, které se konalo ve dnech 21.–23. února 2006 v Ženevě, zhodnotilo dosavadní průběh reformy EHK OSN a vyjádřilo podporu jejímu pokračování. Pozitivního ohlasu se dostalo reformě především z hlediska její schopnosti reakce na nové globální trendy a geopolitický vývoj v regionu. Vzhledem k postupné implementaci reformy je však zatím velmi obtížné zhodnotit její dosavadní celkový přínos pro činnost EHK OSN.

62. plenární zasedání EHK OSN, které se konalo ve dnech 25. – 27. dubna 2007 v Ženevě, schválilo náplň činnosti všech odvětvových výborů. Zabývalo se rovněž reformou poskytování technické spolupráce EHK OSN, což je oblast koordinována na národní úrovni

Ministerstvem zahraničních věcí. Vzhledem k tomu, že se v roce 2007 koná 6. ministerská konference „Životní prostředí pro Evropu“, nebyly na program 62. plenárního zasedání zařazeny otázky specifické pro ochranu životního prostředí či udržitelný rozvoj a zástupce MŽP se proto plenárního zasedání nezúčastnil.

Implementací reformy se sub-programu životního prostředí dostalo výrazné podpory a stal se jednou z priorit činnosti organizace. Upřednostnění sub-programu životního prostředí nebude bránit integraci jeho hledisek do činnosti jiných sektorů, avšak za předpokladu, že nebude docházet k duplicitám ve vztahu ke schváleným programovým aktivitám. Reforma podpořila **pokračování průřezových aktivit**, mezi něž např. patří „doprava a životní prostředí“, a nebrání aktivitám novým. Do meziodvětvových činností je nově zařazena podpora plnění Rozvojových cílů tisíciletí, přičemž od EHK OSN se očekává, že bude platformou ke sdílení zkušeností s jejich plněním.

Hlavní aktivity v oblasti životního prostředí plánované Výborem pro politiku životního prostředí **pro období 2007–2008**, které jsou v souladu se strategickým rámcem činnosti EHK OSN pro oblast životního prostředí přijatým v roce 2003:

- **příprava 6. ministerské konference „Životní prostředí pro Evropu“** konané 10. – 12. 10. 2007 v Bělehradě – vypracování zprávy o plnění úkolů daných závěry předchozí ministerské konference konané v roce 2003 v Kyjevě, včetně zprávy o implementaci Strategie pro životní prostředí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie, příprava komunikační strategie na podporu procesu „Životní prostředí pro Evropu“;
- **pokračování programu hodnocení stavu a politik životního prostředí** (Environmental Performance Review, EPR) – na jaře 2007 bylo ukončeno 2. hodnocení EPR Srbska a Černé Hory, dalšími kandidáty jsou Kazachstán a Arménie, zájem projevil Makedonie, Uzbekistán a Kyrgyzstán, příprava dokumentu sekretariátem EHK OSN k celkové prezentaci programu EPR na Bělehradské konferenci;
- **monitoring životního prostředí** – příprava zprávy o stavu a vývoji životního prostředí v regionu EHK OSN pracovní skupinou pro monitoring a hodnocení ve spolupráci s EEA pro Bělehradskou konferenci, příprava návodů pro monitoring, reporting a hodnocení životního prostředí určených pro země východní Evropy, Kavkazu a střední Asie;
- **podpora implementace environmentálních smluv EHK OSN s cílem zlepšit její efektivitu** – příprava dokumentu sekretariátem EHK OSN pro Bělehradskou konferenci zaměřeného na problémy s ratifikací a implementací environmentálních smluv, pokračování každoročních schůzek byra Výboru s tajemníky smluv;
- **podpora subregionálních partnerských iniciativ** – aktivity v rámci Iniciativy pro životní prostředí, vodu a bezpečnost ve střední Asii, Iniciativy pro životní prostředí a bezpečnost;
- **prohloubení integrace hledisek životního prostředí do činnosti jiných sektorů** – výchova pro udržitelný rozvoj a příprava jejího příspěvku pro Bělehradskou konferenci včetně zprávy o implementaci Strategie k výchově pro udržitelný rozvoj, příprava 3. zasedání Pan-evropského programu pro dopravu a zdraví na rok 2008, participace na přípravě 5. ministerské konference „Životní prostředí a zdraví“ konané v roce 2009 v Itálii.

2.2. Financování EHK OSN

Aktivity EHK OSN jsou financovány jak z řádného rozpočtu OSN, tak z dobrovolných příspěvků jednotlivých členských států. Získávání finančních prostředků je jedním z největších problémů této organizace. EHK OSN v rámci přerozdělování finančních

prostředků uvnitř OSN dostává ve srovnání s ostatními regionálními komisemi OSN minimum finanční podpory. **Z řádného rozpočtu je hrazena zejména činnost sekretariátu EHK OSN, na niž je alokováno téměř 90% prostředků. Faktická činnost směřující k implementaci programů**, např. Programu EPR, Pracovní skupiny pro monitoring a hodnocení, procesu „Životní prostředí pro Evropu“, Pan-evropského programu pro dopravu, zdraví, a závazků plynoucích z mezinárodních smluv sjednaných v rámci EHK OSN, **je financována zejména dobrovolnými příspěvky.**

Díky reformě EHK OSN se stala problematika životního prostředí jednou z priorit činnosti organizace. Předpokládalo se, že ve prospěch životního prostředí proto bude uvolněno více finančních prostředků z kmenového rozpočtu. Z pracovního plánu reformy však vyplývá, že k navýšení prostředků na činnost EHK OSN nedojde. To povede k potřebě dále zvyšovat dobrovolné příspěvky členských států. **Reforma je prováděna se stávajícími finančními zdroji a bude směřovat k realokaci prostředků v rámci aktivit EHK OSN.** Reálně došlo k procentnímu nárůstu finančních prostředků uvolněných z řádného rozpočtu na sub-program životního prostředí, a to ze 17,9% (7 725 300 USD) na 20,5% (8 544 900 USD). Tento nárůst byl však pouze odrazem personálních přesunů, které se uskutečnily v rámci reorganizace EHK OSN. Nové a dodatečné prostředky na implementaci programů a smluv v oblasti životního prostředí nebyly z řádného rozpočtu uvolněny.

Na 9. zasedání Výkonného výboru, které se konalo dne 8. listopadu 2006 v Ženevě, byl předložen ke schválení **rozpočet na dvouleté období 2006–2007**. Objem prostředků alokovaných na jednotlivé sub-programy činí 41 634 400 USD z řádného rozpočtu a 16 980 857 USD z mimorozpočtových příjmů, z toho **na sub-program životního prostředí půjde 18 506 026 USD (z toho 8 544 900 USD z řádného rozpočtu)**. O zvýšeném zájmu donorů o sub-program životního prostředí svědčí to, že je na něj alokováno 58,7% z celkových mimorozpočtových zdrojů. Sekretariát EHK OSN byl dodatečně požádán, aby rozpočtovou bilanci doplnil o přehled finančních prostředků na administrativní podporu činnosti EHK OSN a o tabulky k financování svěřeneckých fondů.

I po provedení prvních kroků reformy je **EHK OSN nadále kritizována za netransparentnost a neochotu v poskytování dat o svém financování**. Otázka rozpočtu byla také jedním z klíčových témat 13. řádného zasedání Výboru pro politiku životního prostředí. Ačkoliv sekretariát EHK OSN vypracoval rozpočtovou bilanci platnou ke dni 31. srpna 2006, většina delegátů včetně zástupců ČR nebyla spokojená s uvedenými daty, upozornila na nedostatečné informace o alokaci zdrojů z řádného rozpočtu a mimořádných zdrojů na jednotlivé sub-programy a kritizovala strukturu předloženého dokumentu. Ta neodpovídala požadavkům stanovených materiálem k pracovnímu plánu reformy. Sekretariát přislíbil lepší zpracování těchto dat pro další zasedání Výboru. I nadále však bude ČR trvat na pravidelném poskytování finančních přehledů, a to zejména při schvalování programů práce odvětvových výborů.

2.3. Spolupráce EHK OSN s dalšími institucemi OSN a dalšími relevantními mezinárodními organizacemi

Cílem reformy je mj. posílení spolupráce EHK OSN s ostatními relevantními mezinárodními organizacemi a institucemi OSN. Významnou část multilaterálních a bilaterálních aktivit EHK

OSN tvoří spolupráce s dalšími regionálními komisemi a programy OSN. EHK OSN společně s Hospodářskou komisí pro Asii a Tichomoří (ESCAP) řídí Speciální program pro střední Asii.

2.3.1. Spolupráce EHK OSN s Organizací pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE)

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě se pokládá za tradičního partnera EHK OSN v mezinárodních vztazích. Rámec pro spolupráci tvoří Memorandum o porozumění přijaté 6. prosince 2004 v Sofii. EHK OSN provádí přezkum plnění závazků OBSE týkajících se především environmentální bezpečnosti. EHK OSN se podílí i na organizaci Ekonomického a environmentálního fóra pořádaného v rámci OBSE a sekretariáty obou organizací spolupracují na aktivitách, jež mají posílit implementaci mnohostranných environmentálních smluv sjednaných v rámci EHK OSN. Jelikož obě organizace disponují podobnou členskou základnou, jejich vzájemná těsnější spolupráce umožňuje efektivně předcházet potencionálním konfliktům, které mohou vznikat díky odlišné ekonomické výkonnosti a implementaci politik životního prostředí v jednotlivých státech.

Jak vyplývá z doporučení 15. zasedání Ekonomického a environmentálního fóra, jehož první část se konala ve dnech 22. – 23. ledna 2007 ve Vídni a druhá část se konala 21. – 23. května 2007 tradičně v Praze, **OBSE bude dále usilovat o prohloubení spolupráce s EHK OSN, a to hlavně v oblasti jejich mnohostranných environmentálních smluv.** OBSE rovněž vyjádřila zájem o proces EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“, jehož výstupy hodlá uplatnit ve svých aktivitách. Letošní Ekonomické a environmentální fórum se v rámci svého úsilí o posílení environmentální bezpečnosti zaměřilo na problematiku degradace, kontaminace půdy a vodního managementu a implementaci Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci v podmínkách Evropy (degradace půd, kontaminace, eroze půd, migrace obyvatelstva). Tato tematika se řeší i v rámci EHK OSN. Výzvou pro budoucnost by proto mělo být další hledání synergií aktivit OBSE a EHK OSN.

2.3.2. Spolupráce EHK OSN a Komise pro udržitelný rozvoj (CSD)

Zasedání komise pro udržitelný rozvoj OSN se konají vždy ve dvouletých cyklech (první rok, počínaje rokem 2004, se hodnotí implementace a druhým rokem se přijímají politická rozhodnutí). Před hodnotícím zasedáním se koná **Regionální implementační fórum (RIF) EHK OSN, jehož cílem je zhodnotit pokrok regionu v implementaci závazků v oblasti udržitelného rozvoje v rámci témat daného dvouletého cyklu.** Výsledky zhodnocení se předkládají na hodnotícím zasedání. V dalším „politickém“ roce se zpracovává materiál s příspěvky regionálních komisí OSN, včetně EHK OSN, do diskusního bloku věnovanému regionálním perspektivám. Tématům vybíraným pro jednotlivé cykly věnují pozornost také jednotlivé pracovní orgány EHK OSN. Např. Výbor pro udržitelnou energii ve dnech 28. – 30. listopadu 2006 diskutoval o svých aktivitách v rámci mezivládního přípravného zasedání pro CSD – 15 a na samotném CSD – 15 konaném v roce 2007. Pro období 2006–2007 byly hlavními tématy CSD: energie pro udržitelný rozvoj, průmyslový rozvoj, znečištění ovzduší/atmosféry, změna klimatu. V dalším období se pozornost zaměří na oblast zemědělství, rozvoj venkova, půdy, sucho, desertifikaci, Afriku. EHK OSN se také v rámci CSD

podílí na pořádání doprovodných akcí, na nichž jsou prezentovány výsledky konkrétních projektů. Regionální implementační fórum se uskuteční k tomuto cyklu v lednu 2008 v Ženevě. K dalšímu tematickému cyklu, který bude zaměřen na dopravu, chemické látky, nakládání s odpady, důlní těžbu, udržitelnou spotřebu a výrobu, se RIF uskuteční v prosinci 2009 nebo v lednu 2010.

2.3.3. Vztah EHK OSN k Programu OSN pro životní prostředí (UNEP)

Z hlediska obsahového lze za styčný bod činnosti EHK OSN a UNEP považovat zejména pomoc rozvojovým státům a státům s tranzitní ekonomikou při prosazování environmentálních požadavků udržitelného rozvoje a při plnění závazků plynoucích z mnohostranných environmentálních smluv formou podpory environmentálně šetrných technologií a budování kapacit. V dokumentu připraveném pro 62. plenární zasedání EHK OSN, který se týká Strategie¹, však chybí zmínka o spolupráci mezi EHK OSN a UNEP v oblasti technické spolupráce, přestože obě organizace, a to nejen v této oblasti, si standardně vzájemně vyměňují zkušenosti a předávají nové poznatky na podporu tvorby a implementace politik životního prostředí a udržitelného rozvoje.

Výstupy spolupráce mezi EHK OSN a UNEP by se měly promítat do činnosti Komise OSN pro udržitelný rozvoj a jejím prostřednictvím také následně přispívat/zasahovat do diskuse o mezinárodních ekonomických a sociálních otázkách probíhající na úrovni Ekonomické a sociální rady OSN, jejímž funkčním orgánem tato komise je.

V rámci EHK OSN a UNEP byly sjednány smlouvy s věcně podobným zaměřením, ovšem regionálně odlišnou působností a zejména rozdílným rozsahem závazků. Konkrétně se jedná o Protokol o persistentních organických polutantech k Úmluvě EHK OSN o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států a Stockholmskou úmluvu o persistentních organických polutantech (POPs) sjednanou v rámci UNEP. Protokol je zaměřen na problematiku těchto látek pouze v ovzduší a v rámci regionu Evropské hospodářské komise OSN. Zabývá se širším spektrem chemických látek² a stanoví v některých případech podmínky přísnější než Stockholmská úmluva. Konkrétně jde např. o likvidaci PCB³. Stockholmská úmluva je úmluvou globální a řeší výskyt POPs ve všech složkách prostředí. Na národní úrovni se při implementaci obou nástrojů postupuje koordinovaně. Díky finančnímu mechanismu Stockholmské úmluvy, kterým je Globální fond životního prostředí (GEF), získala ČR v roce 2001 téměř 500 000,- USD na přípravu Národního implementačního plánu Stockholmské úmluvy, jehož naplnění přispěje i k plnění Protokolu o POPs EHK OSN.

2.3.4. Spolupráce EHK OSN a OECD

EHK OSN se pravidelně účastní zasedání Výboru pro politiku životního prostředí OECD (Environmental Policy Committee, EPOC), kde má statut pozorovatele. **Mezi ní a OECD dochází k užší spolupráci především ve vztahu k hodnocení stavu a politiky životního prostředí (EPR).** Hodnocení, probíhající v rámci EHK OSN od roku 1993, se týká jen těch členských států EHK OSN, které nejsou členy OECD. Jsou stále jedním z nejvíce ceněných nástrojů EHK OSN určených k posílení implementace politik životního prostředí členských států. ČR, která může v tomto směru nabídnout zkušenosti získané v procesu přípravy na vstup do Evropské unie a přístupu k řadě mezinárodních environmen-

¹ UNECE Technical Cooperation Strategy, E/ECE/1447

² Upravuje navíc chlórecon, hexabrombifenyl, polycyklické aromatické uhlovodíky (PAH).

³ Protokol ukládá likvidaci či dekontaminaci všech kapalných PCB do konce roku 2015 (případně do konce roku 2020 pro země s přechodnou ekonomikou), Stockholmská úmluva stanoví jako termín k odstranění použití PCB v zařízeních rok 2025. Protokol i Úmluva tak mají v případě PCB pozvolnější režim likvidace látek a zařízení obsahujících PCB než směrnice ES a zákon č. 185/2001 Sb., o odpadech.

tálních závazků v průběhu 90. let 20. stol., se dlouhodobě aktivně účastní misí do hodnocených zemí. OECD, kde probíhají obdobná hodnocení, a EHK OSN spolu při těchto aktivitách často spolupracují. Hodnotící týmy EHK OSN a OECD harmonizují své metodické postupy, sdílejí relevantní databáze a klíčové indikátory, vyměňují si zkušenosti z implementace formulovaných doporučení. OECD vysílá své experty na mise organizované EHK OSN, konkrétně se podílelo např. na prvním EPR Bulharska (1995), prvním EPR Běloruska (1997),⁴ druhém EPR Moldávie (duben 2005) a EPR Ukrajiny (říjen 2005).⁵ V roce 1999 naopak OECD nabídlo EHK OSN spolupráci na prvním EPR Ruské federace.

Spolupráce mezi EHK OSN a OECD probíhá i v rámci **Pracovní skupiny pro implementaci Akčního programu pro životní prostředí v zemích střední a východní Evropy** (Task Force for Implementation of the Environmental Action Programme for Central and Eastern Europe, EAP Task Force), jejímž sekretariátem OECD je. Jejím cílem je napomáhat zemím střední a východní Evropy a postsovětským republikám, jež nejsou členy OECD, při formulování environmentálních politik a zlepšování stavu životního prostředí v tomto regionu. V současné době je hlavní prioritou skupiny příprava podkladů pro 6. ministerskou konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“. Hlavním vstupem skupiny pro Bělehradskou konferenci bude Zpráva o pokroku v managementu životního prostředí v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Lze očekávat, že se vzhledem k debatám o budoucnosti procesu stane i jedním z hlavních dokumentů konference. Její podstatou je vyhodnocení implementace Strategie životního prostředí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (Strategie VEKSA) přijaté na 5. ministerské konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ v roce 2003 v Kyjevě. Všechny dokumenty, včetně výše zmíněných zpráv připravovaných pro Bělehradskou konferenci, se opírají o analýzu a shrnutí zkušeností z výsledků implementace pracovního programu EAP TF po kyjevské konferenci, tj. v letech 2003–2006 (programové segmenty „Reforma sektoru vodního hospodářství v zemích VEKSA“, „Financování životního prostředí v zemích VEKSA“, „Implementace politiky životního prostředí“ a „Podpora plnění cílů Strategie životního prostředí VEKSA“). S Pracovní skupinou pro monitoring a hodnocení EHK OSN se v rámci přípravy na Bělehradskou konferenci podílí rovněž na vypracování Návodů pro podnikový monitoring a reporting určených regionu zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie.



Velvyslanec ČR na Ukrajině Karel Štindl podepsal dne 23. května 2003 na 5. ministerské konferenci EHK OSN „Životní prostředí pro Evropu“ jménem ČR novou mezinárodní environmentální smlouvu „Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek“

2.3.5. Vztah EHK OSN a EU

Evropské společenství významně přispívá k činnosti EHK OSN, i když z formálního hlediska není jeho členem (členy jsou státy EU). ES přijalo většinu environmentálních smluv EHK OSN, tzn. stalo se jejich smluvní stranou.

EU vítá zahájení reformy EHK OSN. Očekává od ní posílení spolupráce mezi oběma organizacemi a zefektivnění a zprůhlednění činnosti EHK OSN. **Zahájením reformy došlo k prohloubení spolupráce s Evropskou komisí.**

Ačkoliv další rozšíření EU vedlo k obavám, že bude ohrožena vedoucí pozice EHK OSN v některých oblastech její stávající činnosti, tyto obavy se v souvislosti s přistoupením zemí jihovýchodní Evropy zatím nepotvrdily. V souvislosti s budoucími geopolitickými změnami je třeba počítat s možností proměny spolupráce obou organizací. **EU přikládá EHK OSN stále velký význam v plnění globálních environmentálních závazků a oceňuje její činnost směřovanou na rozvíjení ekonomické spolupráce mezi regiony.** To dokládá i její podpora nově vytvořenému sub-programu pro ekonomickou spolupráci a integraci v rámci EHK OSN, jehož hlavní poslání vidí v poskytnutí politických doporučení, která budou reagovat na potřeby zemí, jež nejsou členskými státy EU. Velmi pozitivně je vnímána také řada dalších aktivit probíhajících v oblasti politiky životního prostředí. Jedná se např. o program hodnocení stavu a politiky životního prostředí, proces „Životní prostředí pro Evropu“, výchovu pro udržitelný rozvoj nebo mnohostranné environmentální smlouvy, jejichž efektivní implementace je pro EU větší prioritou než příprava nových smluvních nástrojů. Potíže s implementací, které se týkají především regionu zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie, by mohla částečně vyřešit spolupráce v oblasti budování kapacit, na kterou EU přispívá finančně i svými zkušenostmi s implementací vlastní právní úpravy.

Vedle pozitivních ohlasů zaznívá z Evropského společenství i kritika k některým aktivitám EHK OSN. EU ocenila snahu EHK OSN o stanovení hlavních priorit, mezi které patří životní prostředí, a přizpůsobení organizační struktury stanoveným prioritám. **Stále však zaznívají hlasy upozorňující na nedostatečnou transparentnost při poskytování finančních informací k jednotlivým mnohostranným environmentálním smlouvám, ne zcela průhledné financování aktivit z kmenového rozpočtu EHK OSN a z dobrovolných příspěvků.** V budoucnu se předpokládá, že bude růst tlak EU na vytvoření transparentnějšího účetního mechanismu. To umožní nejen lepší orientaci ve vnitřním fungování EHK OSN, ale pomůže i lépe připravit programy práce, které budou přesněji odrážet potřeby členských států.

EU pozitivně hodnotí činnost Pracovní skupiny pro monitoring a hodnocení. Požaduje však v této oblasti větší harmonizaci, kterou spatřuje ve spolupráci pracovní skupiny s Evropskou agenturou pro životní prostředí.

Do budoucna, kdy se předpokládá další rozšíření EU, je třeba zaměřit činnost EHK OSN na ty aktivity, které mohou mít významný pozitivní efekt pro ochranu životního prostředí a podporu udržitelného rozvoje nejen v regionu Evropy, ale i střední Asie. **V kompetenci EHK OSN by měly nadále zůstat ty činnosti, které se osvědčují při tvorbě a implementaci politik životního prostředí a podpory udržitelného rozvoje v regionu.** Jedná se hlavně o program hodnocení stavu a politiky životního prostředí (EPR) a přenášení zkušeností a zavádění společné úrovně ochrany

⁴ From intentions to actions: Overcoming bottlenecks, ECE/CEP/2007/4/Add.2

⁵ OECD and other international organisations, CCNM (2007) 1

prostředí pomoci implementace mnohostranných environmentálních smluv. Monitorovací a výzkumné aktivity v rámci smluv, zejména CLRTAP, mají významnou hodnotu i pro členské státy EU a formování politik EU.

Z hlediska EU je prioritní naplňování Evropské politiky sousedství (European Neighbourhood Policy, ENP). Cílem této politiky je posilování vztahů EU se státy, jež leží na hranici s EU za účelem zvyšování stability v regionu. Ačkoliv obě organizace tuto politiku podporují ve snaze dosáhnout synergie svých aktivit vůči zemím, které jsou členy EHK OSN, avšak nikoli EU, může v tomto případě jít i o střet politických a hospodářských zájmů mezi dvěma silnými partnery. Především Evropská komise s nelibostí sleduje jakékoliv vměšování EHK OSN do záležitostí států regionu jihovýchodní Evropy, jež zahájily asociační jednání s EU. V rámci Evropské politiky sousedství byl 1.1. 2007 spuštěn nový finanční instrument, Evropský sousedský a partnerský nástroj (European Neighbourhood and Partnership Instrument, ENPI), který nahradí dosavadní programy rozvojové pomoci TACIS (východní Evropa a Ruská federace) a MEDA (oblast Středomoří). Pro období 2007–2013 bude k dispozici na podporu vztahů se státy sousedícími s EU 12 miliard Euro.

K finanční podpoře technické spolupráce má ES rovněž Nástroj pro rozvojovou spolupráci (Development Cooperation Instrument), Nástroj pro stabilitu (Stability Instrument), zaměřený na předcházení konfliktů, Nástroj pro pomoc v jaderných otázkách (Instrument for Nuclear Assistance) nebo nový Nástroj pro předstupní pomoc (Instrument for Pre-Accession Assistance), který nahradí původní finanční nástroje na podporu kandidátských zemí usilujících o vstup do EU, jako jsou PHARE, SAPARD, aj. V letech 2007–2013 bude použito 400 mil. Euro na podporu řízení při implementaci reformu a podporu investic prostřednictvím dvou nových institucí, tzv. Government Facility a Neighbourhood Investment Fund. Všechny tyto nástroje jsou významnou součástí rozvojové spolupráce ES, podpora ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje není však jejich hlavní prioritou. Naopak nový program LIFE+, který je velmi úzce vázán na 6. Akční program pro životní prostředí vypracovaný pro období 2002–2012, je určen prioritně pro projekty v oblasti ochrany životního prostředí. Program se zaměřuje na 3 oblasti: příroda a biodiverzita, politika životního prostředí a poskytování informací o životním prostředí. Finanční nástroj programu má pro období 2007–2013 rozpočet ve výši 14,3 miliard EUR. V budoucnu by EHK OSN pro zefektivnění své rozvojové spolupráce měla zintenzivnit dialog s EU a prohloubit vzájemnou spolupráci a tím přispět k harmonizované implementaci politik životního prostředí a podpoře udržitelného rozvoje v rámci celého regionu EHK OSN.

Podle ČR je pro zachování politického dialogu na nejvyšší úrovni stěžejní pokračování procesu „Životní prostředí pro Evropu“, který je stále jedinečným fórem pro vzájemný dialog EU, států východní a jihovýchodní Evropy a střední Asie. Zastavením procesu a omezením technické spolupráce mezi těmito státy pouze prostřednictvím programů a fondů EU by se podle ČR mohl narušit dosavadní partnerský přístup těchto států a zbytečně by se mohly vytvořit další citlivé hranice mezi donory a příjemci pomoci.

ČR navrhuje, aby EU využila svého rozšíření ke zintenzivnění spolupráce se státy EHK OSN prostřednictvím expertů z nových členských států, jejichž kulturně - historické i odborné zkušenosti usnadňují komunikaci se státy dále na východ a jsou těmito státy žádané. ČR proto na úrovni EU prosazuje, aby se spíše než o zastavení procesu uvažovalo o možnostech, jak co nejrychleji zprů-

hlednit a zefektivnit technickou spolupráci prostřednictvím EHK OSN.

Dobrym příkladem spolupráce EU a EHK OSN je spolupráce mezi Vodní iniciativou EU a Úmluvou EHK OSN o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer, konkrétně národně politické dialogy, které budou v následujících letech probíhat ve vybraných zemích zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie a zaměří se na posílení institucionálního rámce a na pomoc při implementaci nových právních norem v oblasti integrovaného managementu vodních zdrojů. Zástupce EHK OSN se účastní pravidelných setkání pracovní a expertní skupiny komponentu Vodní iniciativy EU pro země východní Evropy, Kavkazu a střední Asie vedené Evropskou komisí. Evropská komise dosud nevyčlenila žádné finanční prostředky na jeho podporu. Tyto prostředky mají být alokovány teprve po schválení konkrétních projektů realizovaných na základě výsledků národně politických dialogů.

3. Pohled do budoucnosti – priority do roku 2009

Základním podkladem k další úvaze nad budoucím vývojem EHK OSN je strategický rámec jejích aktivit na období 2008 – 2009. Dokument obsahuje cíle všech osmi podprogramů na výše zmíněné období, a to včetně strategií a nástrojů nezbytných k dosažení těchto cílů. Dokument byl schválen v roce 2006 na 61. výročním plenárním zasedání EHK OSN.

Pro období 2008 – 2009 jsou stanoveny následující úkoly:

- posílit implementaci mnohostranných environmentálních smluv;
- zvýšit efektivnost zapojení zemí s tranzitní ekonomikou do ochrany životního prostředí a podpory udržitelného rozvoje;
- posílit kapacity pro environmentální monitorovací a hodnotící systémy v regionu zemí jižní, jihovýchodní a východní Evropy, Kavkazu a střední Asie.

Velkou pozornost je nutné věnovat řešení problémů spojených s ratifikací a implementací mnohostranných environmentálních smluv EHK OSN. Potíže s přístupem ke smlouvám nebo s jejich plněním mají zejména státy regionu východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. EHK OSN se proto zaměří na budování kapacit, které přispějí jak k řádné přípravě ratifikace, tak k implementaci environmentálních závazků. V rámci většiny smluv jsou vytvářeny speciální fondy a asistenční programy, které umožňují efektivní pomoc těmto zemím prostřednictvím konkrétních projektů. Naději na zlepšení představuje i Bělehradská konference, která se bude problematikou ratifikace a implementace mnohostranných environmentálních smluv zabývat. Očekává se, že na základě dosavadních pozitivních i negativních zkušeností členských států účastníci konference přijmou doporučení k posílení implementace již sjednaných právně závazných environmentálních nástrojů.

K prioritám se řadí i pokračování programu EHK OSN zaměřeného na hodnocení politik, stavu a vývoje životního prostředí (EPR) členských států EHK OSN. V letech 2007–2009 bude probíhat druhé kolo hodnocení, které se mimo jiné zaměří i na vyhodnocení, jak státy respektovaly doporučení, přijatá v 1. kole EPR. Také program EPR bude prezentován na Bělehradské konferenci s cílem shrnout dosavadní zkušenosti a doporučit, jak dále zvýšit kvalitu a efektivnost tohoto programu, včetně prohloubení spolupráce s programem EPR v OECD.

V oblasti posilování kapacit náleží k prioritám zlepšit monitoring životního prostředí a reporting ve státech s tranzitní ekonomikou, včetně harmonizace jejich metodických postupů a klíčových ukazatelů s těmi, které používá Evropská agentura pro životní prostředí a OECD. I touto otázkou se bude zabývat Bělehradská konference.

Průřezovým prioritním tématem zůstane integrace hledisek životního prostředí do jiných sektorových politik a harmonizace politik životního prostředí prostřednictvím, implementace regionálních a sub-regionálních programů a partnerských iniciativ, jež přispějí nejen k ochraně životního prostředí a podpoře udržitelného rozvoje, ale i k posílení environmentální bezpečnosti v regionu. Jedním z dobrých příkladů – navzdory některým kritickým připomínkám – je implementace Strategie životního prostředí pro východní Evropu, Kavkaz a střední Asie, přispívající k účelnější koordinaci dozorských aktivit i k formování environmentálních politik a nástrojů její implementace na národní úrovni.

Nově zdůrazněnou prioritou je zvýšení účelnosti a účinnosti programu technické spolupráce EHK OSN. Je třeba vylepšit její řízení z centra a zajistit, aby byla poskytována v souladu s konkrétními potřebami členských států, které o ni projeví zájem. Větší transparentnost (včetně přehlednosti financování) a efektivnost pomoci by se měla rovněž odrazit v lepší koordinaci spolupráce mezi donory a zeměmi, které pomoc přijímají. O to usiluje i reforma EHK OSN. Pro 62. plenární zasedání EHK OSN se připravila **revize Strategie technické spolupráce schválené Komisí na jejím 59. zasedání v roce 2004**. Nově definovaná pomoc se zaměřuje na posílení národních kapacit a institucionálního rámce v zemích s tranzitní ekonomikou s cílem zlepšit stav implementace právních nástrojů, norem, standardů a nařízení EHK OSN v oblastech jako jsou životní prostředí, doprava, udržitelná energie, aj. Úsilí se soustředí také na kvalitnější provádění asistenčních programů, včetně těch, které se zaměří na řešení problémů s přeshraničním dopadem – v tomto směru se posílí role tzv. regionálních poradců EHK OSN. **Stálým problémem je však nedostatek finančních prostředků**. Technická spolupráce je financována z kmenového rozpočtu EHK OSN a z dobrovolných příspěvků. Podíl mimorozpočtových zdrojů i přes snahu jednotlivých divizí EHK OSN a regionálních poradců, jež mají přístup k donorům, je však ve srovnání s ostatními regionálními komisemi menší a proto se nyní hledají cesty, jak posílit vazby v této oblasti se soukromým sektorem. V budoucnu by se efektivnost pomoci mohla zvýšit vytvořením přehledné sub-regionální a regionální databáze expertů, jež by mohli být zapojeni do jejího poskytování. Další zlepšení se očekává i od spolupráce EHK OSN s ostatními mezinárodními organizacemi. Tradičními partnery EHK OSN v poskytování technické spolupráce je Program OSN pro rozvoj (UNDP) a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. EHK OSN má zájem být zahrnuta do seznamu mezinárodních organizací poskytujících rozvojovou pomoc, který spravuje OECD.

Revidovaná Strategie technické spolupráce předpokládá koordinaci aktivit EHK OSN s implementací Evropské politiky sousedství. Snahou je zabránit překrývání aktivit EHK OSN a EU, jež by v konečném důsledku mohlo vést k neefektivní alokaci finančních prostředků.

4. Zapojení ČR do aktivit EHK OSN

Československá republika patřila mezi zakládající členy EHK OSN (28. 3. 1947). Na základě úspěchu je ČR členem EHK OSN od

19. 1. 1993. Gestorem zapojení ČR do činnosti organizace je MZV. MŽP je gestorem zapojení do činnosti Výboru pro politiku životního prostředí a jemu podřízených pracovních orgánů. MŽP je také gestorem plnění mnohostranných environmentálních smluv EHK OSN uvedených v části 4.1.

4.1. Zastoupení ČR v orgánech EHK OSN s environmentální dimenzí

Zástupci MŽP se účastní pravidelných zasedání **Výboru pro politiku životního prostředí (CEP)** a **Výboru pro udržitelnou energii**, jehož gestorem je MPO.

Činnost CEP ovlivnila ČR i zastoupením v řídicích orgánech: představitelka MŽP Ing. Helena Čížková, Ph.D., byla v letech 1999–2004 členkou byra Výboru pro politiku životního prostředí, v letech 2002–2004 místopředsdkyní Evropského výboru pro zdraví a životní prostředí a v letech 1998–2007 místopředsdkyní Task Force pro implementaci Akčního programu pro životní prostředí střední a východní Evropy. ČR tak mohla výrazněji zasáhnout do směřování procesu „Životní prostředí pro Evropu“ – byla iniciátorem zpracování Protokolu o strategickém posuzování životního prostředí (Protokol o SEA), předsedala vyjednávání Protokolu o registrech úniků a přenosu znečišťujících látek (Protokol o PRTR, jednání vedl Ing. Karel Bláha, CSc.), jedním z významných účastníků jednání o Strategii životního prostředí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Zkušenosti ČR z etapy přípravy na členství v Evropské unii přímo ovlivnily koncipování pracovního programu EAP Task Force, kde byl mimořádný důraz kladen na tvorbu praktických, situací v zemích VEKSA přiměřených, nástrojů pro implementaci politik životního prostředí. ČR také stála za zvýšeným důrazem na koncepčnost práce CEP (spolu s nizozemským předsednictvím CEP iniciovala debatu o strategickém rámci činnosti EHK OSN v oblasti životního prostředí) a racionalizaci jeho činnosti (aktivní podpora postupné harmonizace „společných“ činností řídicích orgánů jednotlivých úmluv). Usilovala také o lepší koordinaci mezi procesem „Životní prostředí pro Evropu“ a „Životní prostředí a zdraví“ – možnost přípravy společných programů a projektů byla zakotvena v deklaracích z ministerských konferencí obou procesů. Zkušenosti z této práce pak byly uplatněny i v procesu přípravy reformy EHK OSN, kde bylo MŽP stálým partnerem gestora – MZV.

Velmi aktivní zastoupení měla a má ČR v pracovních orgánech CEP i mnohostranných environmentálních úmluv.

V rámci EHK OSN byly sjednány tyto mezinárodní smlouvy, kterých je ČR smluvní stranou a MŽP gestorem:

- **Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států (CLRTAP)**

K této Úmluvě bylo sjednáno prozatím osm prováděcích protokolů:

1. o dlouhodobém financování Programu spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě (EMEP) – 1984
2. o snížení emisí síry přecházejících hranice států nejméně o 30 % (1. protokol o síře) – 1985
3. o snižování emisí oxidů dusíku (protokol NO_x) – 1988
4. o omezení emisí těkavých organických látek (protokol VOC) – 1991
5. o dalším snížení emisí síry (2. protokol o síře) – 1994
6. o těžkých kovech – 1998
7. o persistentních organických polutantech – 1998
8. k omezení acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu (Göteborgský protokol) – 1999

- **Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer**
- **Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států**
- **Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států** (Espoo úmluva)
 - Protokol o strategickém posuzování životního prostředí (Protokol o SEA)
- **Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí** (Aarhuská úmluva)
 - Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (Protokol o PRTR)

Zastoupení ČR ve volených orgánech smluv EHK OSN

Úmluva o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států

- 2000–2004 Ing. Eduard Malásek, CSc. (odbor legislativní MŽP) – člen Pracovní skupiny pro implementaci Úmluvy
- 2004–2008 Ing. Pavel Forint (ředitel odboru environmentálních rizik MŽP) – člen Pracovní skupiny pro implementaci Úmluvy

Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přecházejícím hranice států (CLRTAP)

- 1989–1992 Ing. Jiří Kurfürst, CSc. – předseda Pracovní skupiny pro těžké kovy
- 1992–1993 Dr. Milan Fara, CSc. – předseda Pracovní skupiny pro těžké kovy
- 1994–1996 Dr. Milan Fara, CSc. – místopředseda Pracovní skupiny pro přípravu Protokolu o těžkých kovech
- 2003–2007 Ing. Pavel Jílek (odbor ochrany ovzduší MŽP) – místopředseda Pracovní skupiny pro strategie a revize
- 2001–2006 Ing. Jaroslav Šantroch, CSc. (náměstek ředitele ČHMÚ) – místopředseda Řídícího výboru Evropského monitorovacího a vyhodnocovacího programu (EMEP)

Úmluva o přístupu k informacím, o účasti veřejnosti na rozhodování a o právní ochraně v záležitostech životního prostředí (Aarhuská úmluva)

- 2001–2006 Doc. JUDr. Eva Kružíková, CSc. (tehdejší ředitelka odboru legislativního MŽP) – členka Výboru pro kontrolu dodržování úmluvy

Protokol o registrech úniků a přenosů znečišťujících látek (PRTR)

- 2001–2003 Ing. Karel Bláha, CSc. (tehdejší ředitel odboru environmentálních rizik MŽP) – předseda Pracovní skupiny pro přípravu protokolu
- 2004–2006 Ing. Karel Bláha, CSc. (tehdejší ředitel odboru environmentálních rizik MŽP) – spolupředseda Pracovní skupiny pro PRTR

Protokol o strategickém posuzování životního prostředí (SEA)

- 2001–2003 MUDr. Jaroslav Volf, PhD. (ředitel Státního zdravotního ústavu) – místopředseda Pracovní skupiny pro sjednání protokolu

4.3. Finanční a nefinanční podpora environmentálních aktivit EHK OSN ze strany ČR

ČR podporuje naplnění strategických cílů EHK OSN v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje rovněž poskytováním dobrovolných příspěvků.

Pravidelně platí každoročně příspěvky do rozpočtu EMEP CLRTAP ve výši doporučené Výkonným orgánem CLRTAP (v r. 2006 9 460,- USD) a přispívá na stěžejní vědecké aktivity v rámci CLRTAP (v r. 2006 10 152,- USD). V roce 2005 bylo z rozpočtové kapitoly MŽP poskytnuto rovněž 13 000,- USD na podporu implementace Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer a 5 000,- USD na aktivity v rámci Protokolu o SEA. Příspěvek 5 000,- USD na SEA byl opětovně poskytnut i v roce 2006. Od roku 2006 bude ČR dobrovolně přispívat také na podporu implementace Aarhuské úmluvy částkou 10 000,- USD ročně.

ČR přispěla na podporu asistenčního programu pro státy východní a jihovýchodní Evropy a střední Asie vytvořeného v rámci Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států v letech 2005–2006 částkou 8 000,- USD z rozpočtové kapitoly MŽP a v roce 2006 poskytla z kapitoly Všeobecná pokladní správa (VPS) prostřednictvím Ministerstva zahraničních věcí 42 300,- CHF na podporu implementace Úmluvy v Moldavsku. Díky finančním prostředkům na technickou spolupráci z kapitoly VPS byl poskytnut v roce 2006 rovněž příspěvek 98 730,- CHF na projekt podporující plnění CLRTAP v Moldavsku. K realizaci obou projektů bude využito českých expertů.

Čeští experti se v roce 2006 zapojili do hodnocení stavu životního prostředí Srbska a Černé Hory (Doc. JUDr. Eva Kružíková, CSc. – Srbsko, Ing. Helena Čížková, Ph.D. – Černá Hora). V minulosti se ČR angažovala v pracovní skupině pro monitoring a posuzování (Ing. Erich Lippert, CSc.).

Ministerstvo životního prostředí podporuje aktivity EHK OSN mj. tím, že organizuje a částečně hostí zasedání pracovních orgánů environmentálních smluv. V roce 2004 se ČR podílela na organizaci dvou jednání Pracovní skupiny (PS) CLRTAP: 5. jednání EMEP PS o měření a modelování (31. 3. – 2. 4. 2004, Hotel Praha) a 2. jednání PS k POPs (31. 5. – 3. 6. 2004, Hotel Pyramida Praha). Významnou vazbu na aktivity Úmluvy měla i mezinárodní konference „Acid Rain 2005“ (12. – 17. 6. 2005, Praha). V jejím přípravném výboru zasedali významní představitelé pracovních orgánů CLRTAP.



Tehdejší předseda vlády ČR Jiří Paroubek zahájil dne 12. června 2005 v pražském Kongresovém paláci mezinárodní konferenci „Acid Rain“

V roce 2006 ČR organizovala 7. schůzi expertní skupiny pro snižování amoniaku (EGAA) (26. – 28. 4. 2006, Průhonice). Na schůzi byly formulovány důležité závěry a návrhy pro přezkum Göteborgského protokolu. Ve dnech 2. – 4. 5. 2007 se v Praze uskutečnilo 33. zasedání PS pro modelování integrovaného hodnocení. Tato PS patří k nejvýznamnějším pracovním útvarům CLRTAP z hlediska stanovení závazků protokolů, jejich přezkumu a návrhů revize. Jeho úkolem je v počítačových aplikacích integrovaného modelování kompletovat a zhodnocovat informace pořízené smluvními stranami o zdrojích znečišťování ovzduší v jejich ekonomických sektorech a výsledky práce dalších útvarů CLRTAP

zaměřených na emisní inventury a projekce, depozice a účinky znečišťování ovzduší, techniky redukce znečišťování a jejich náklady apod.

5. Střednědobé priority ČR v oblasti environmentálních aktivit EHK OSN

5.1. Priority ČR ve vztahu k mnohostranným environmentálním smlouvám EHK OSN

Pro ČR je přínosem zejména zapojení do činnosti v rámci **Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států a k ní sjednaným protokolům**. Vlastní Úmluva z roku 1979 ukládá smluvním stranám „prostřednictvím výměny informací, konzultací, výzkumu a monitorování provádět bez zbytečných průtahů politiku a strategii, jež bude sloužit jako prostředek boje proti vypouštění látek znečišťujících ovzduší“ a tato linie je dále rozvíjena v postupně připojovaných protokolech zaměřených na jednotlivé znečišťující látky nebo jejich skupiny. Prevence dálkového přenosu znečišťujících látek je jedním z cílů Státní politiky životního prostředí na léta 2004–2010.

Hlavní technické závazky, spočívající v omezení emisí a zavedení příslušných nástrojů k daným termínům, které vyplývají z protokolů k Úmluvě sjednaných mezi lety 1985 a 1994, byly ze strany ČR splněny. Závazky k vypracování a provádění národních programů, politiky a strategie ke snižování emisí, které nejsou časově omezeny, reflektuje i Národní program snižování emisí ČR (podle zákona o ochraně ovzduší). Nyní se ČR musí soustředit na splnění závazků plynoucích z posledních třech protokolů, přijatých v letech 1998 a 1999. Co se týče **Göteborgského protokolu k omezení acidifikace, eutrofizace a tvorby přízemního ozonu (1999)**, fakticky to znamená dosáhnout snížení emisí SO_x o 85%, NO_x o 61%, těkavých organických sloučenin o 49% a čpavku o 35% do roku 2010 ve srovnání s rokem 1990. Zejména u emisí NO_x je splnění závazku stanoveného Göteborgským protokolem náročným úkolem. Prostředkem k naplnění závazků je zejména Národní program snižování emisí. Zaměřit se na tuto oblast doporučilo ČR rovněž OECD v rámci 2. hodnocení politiky, stavu a vývoje životního prostředí ČR, které proběhlo v roce 2005. Zároveň se ČR musí aktivně podílet na jednáních o přezkumu Göteborgského protokolu, která mohou vyústit ve vytyčení dalších, přísnějších požadavků na snížení emisí ČR v dlouhodobém horizontu.

Kromě Göteborgského protokolu je nutné pracovat na naplnění závazků plynoucích z **Protokolu o těžkých kovech (1998)** a **Protokolu o persistentních organických polutantech (1998)**. Cílem Protokolu o těžkých kovech je omezit emise těžkých kovů a jejich sloučenin vznikající v důsledku antropogenní činnosti a podílející se na dálkovém přenosu znečišťujících látek v atmosféře, konkrétně kadmia, olova a rtuti.

Cílem Protokolu o POPs je vyloučit nebo omezit použití POPs, které jsou uvedeny v přílohách (I až III) Protokolu a dále snižovat emise těchto látek do všech složek životního prostředí, a to zaváděním BAT (příloha V Protokolu), využitím technicky a ekonomicky dostupných náhrad či dalších snižujících technologií. Jedná se o 16 persistentních organických polutantů, z toho je 11 pesticidů, 2 průmyslové chemikálie a 3 látky vznikající jako mezipro-

dukty⁶. Z hlediska ČR je nutné se v následujícím období zaměřit zejména na splnění závazku k PCB, což je jedna z látek uvedených v příloze II Protokolu, která uvádí látky naplánované k omezeným aplikacím⁷. Likvidace PCB je uznávaný technický i ekonomický problém, nicméně právní předpisy ČR, harmonizované s právem ES, vytvářejí právní rámec pro jeho splnění. Akce nutné k naplnění Protokolu o POPs byly začleněny do Národního implementačního plánu Stockholmské úmluvy o POPs, který byl vzat na vědomí vládou ČR 7. 12. 2005.

V současné době probíhají jednání o revizích Protokolu o POPs i Protokolu o těžkých kovech. V případě Protokolu o POPs je navrženo k zařazení do příloh Protokolu dalších 7 POPs, které vlastnostmi naplňují kritéria stanovené protokolem. Jejich hodnocení však stále probíhá.

Cílem přezkumů a následujících revizí všech tří Protokolů, které je z hlediska rozsahu vložených prací možno srovnávat s přípravou a vyjednáváním nových Protokolů, je zvýšení jejich účinnosti z hlediska přínosů pro stanovené účely dosažitelných na úrovni současného poznání, včetně možného rozšíření spektra znečišťujících látek. Odůvodnění revizí se musí opírat o výsledky stěžejních aktivit v identifikaci a kvantifikaci účinků a o modelování integrovaných hodnocení. **Revize Protokolů budou mít dopad na hospodářství ČR**, je nutné zabezpečit českou expertní účast již při jejich přípravě a proto jsou pro zajištění přípravy pozic ČR pro tato jednání důležité závěry meziprofitních odborných skupin a studií.

Z CLRTAP plyne pro ČR i řada úkolů ve smyslu zajišťování monitoringu, reportingu a zapojení se do vědeckého výzkumu. Tyto aktivity byly podrobně popsány v materiálu projednaném poradou vedení MŽP 13. 3. 2007 „Informace o stěžejních aktivitách v rámci mnohostranných environmentálních smluv v roce 2006, včetně informace o čerpání prostředků na podporu implementace těchto smluv, a prioritách pro rok 2007 a léta následující“. Vědecká činnost v rámci CLRTAP je významným přínosem i pro tvorbu politiky ochrany ovzduší na úrovni EU. Je proto nutné, aby bylo dále podporováno zapojení českých expertů a výzkumných ústavů do pracovních skupin a programů mezinárodní spolupráce v rámci CLRTAP.

Přínosem pro ČR je rovněž zapojení do činnosti v rámci **Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států**. ČR patří dle kritérií Úmluvy mezi smluvní strany s největším počtem zařízení, u nichž je potenciál způsobit havárii s přeshraničními účinky. Úmluva tvoří základ pro rozvoj bilaterální spolupráce se sousedními státy, díky které se průběžně projednávají aktuální otázky směřující k prevenci havárií a operativní spolupráci v případech, kdy k havárii dojde. Prevence závažných havárií je rovněž jedním z dílčích cílů Státní politiky životního prostředí na léta 2004–2010. Aktivní zapojení českých expertů do činnosti této Úmluvy na mezinárodní úrovni by proto mělo být prioritou.

Úmluvou, jejíž plnění je průběžně sledováno zejména veřejností a nevládními organizacemi, je **Úmluva o přístupu k informacím, účasti veřejnosti na rozhodování a přístupu k právní ochraně v záležitostech životního prostředí**, známá jako Aarhuská úmluva. V souvislosti s touto Úmluvou lze za prioritu MŽP označit činnost na národní úrovni. Zatímco zpřístupňování informací o životním prostředí veřejnosti je na velmi dobré úrovni a právně zajištěna je i aktivní účast veřejnosti v rozhodovacích procesech týkajících se životního prostředí, je nutné se soustředit

⁶ Protokol zakazuje výrobu a použití aldrinu, chlordanu, chlordekonu, dieldrinu, endrinu, hexabromobifenylu, mirexu a toxafenu. Další látky jsou určeny k vyloučení v pozdějším stádiu: DDT, heptachlor, hexachlorbenzene, PCBs. Dále protokol významně omezuje použití DDT, HCH (včetně lindanu) a PCB. Smluvní strany musí rovněž snížit emise dioxinů, furanů, PAH a HCB pod úroveň roku 1990.

⁷ DDT, hexachlorcyklohexan a PCB

na implementaci třetího pilíře této Úmluvy, a to na zajištění právní ochrany v záležitostech životního prostředí.

Ačkoliv je z věcného hlediska pro ČR prioritou snížení znečištění hraničních řek, **Úmluva o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer** k faktickému zlepšení na národní úrovni významně nepřispívá. Tvoří nadstavbu dvoustranné a mnohostranné spolupráce založené zejména na smlouvách se sousedními státy a smlouvách o ochraně povodí Dunaje, Odry a Labe.

Stejně tak **Úmluva o posuzování vlivů přesahujících hranice států na životní prostředí** je z pohledu ČR užitečná jako rámec pro výměnu informací a nepřináší na národní úrovni mnoho nového. Její přínos je především v tom, že položila základ pro širokou spolupráci v regionu, ke které se ČR hlásí. Povinnosti plynoucí z práva ES a národní právní úpravy jsou však přísnější než samotná Úmluva. Pozornost bude nutné soustředit spíše na dvoustrannou spolupráci při posuzování jednotlivých případů a pomocí dvoustranných smluv návazných na Úmluvy vyřešit praktické problémy spolupráce (např. úhradu nákladů souvisejících překladů). Bude nutné sledovat vývoj **Protokolu o SEA**, který dosud není platný, ale ČR ho již ratifikovala.

Přes diferencovanou míru věcného přínosu jednotlivých úmluv pro ČR je nezbytně nutné, aby se experti do r. 2009 v maximálně možné míře zapojili do jednání pracovních skupin a orgánů smluv, a to s ohledem na předsednictví ČR v EU v první polovině r. 2009 a zapojení ČR do „Trojky“ v druhé polovině roku 2008. Poté by se zapojení ČR mělo soustředit zejména na oblasti prioritní pro ČR z věcného hlediska.

Prioritou na národní úrovni bude **dokončení ratifikačního procesu Protokolu o PRTR**, který byl zahájen v roce 2006. Ratifikační proces byl přerušen s ohledem na přípravu nového zákona o integrovaném registru znečištění a bude obnoven, jakmile bude tento zákon schválen Parlamentem ČR.

V nadcházejících měsících bude **dokončen proces přijetí změn Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer z roku 2003, změn Aarhuské úmluvy z roku 2005, změn přílohy č. 1 Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států z listopadu 2006.**

ČR není smluvní stranou pouze jediného environmentálního mezinárodněprávního nástroje EHK OSN, a to **Protokolu o občanskoprávní odpovědnosti a náhradě za škodu způsobenou účinky průmyslových havárií přesahujícími hranice států na vody přesahující hranice států**. Protokol byl připraven v letech 2001–2003 a následně předložen k podpisu v rámci 5. ministerské konference „Životní prostředí pro Evropu“ v Kyjevě v květnu 2003. Protokol podepsalo 24 států, ovšem ratifikovalo jej zatím pouze Maďarsko. Hlavním problémem zůstává zajištění finančních nástrojů k náhradě za škody způsobené na životním prostředí. Zatím není uzavřeno hodnocení souladu Protokolu s legislativou ES. Po tomto kroku by ve střednědobém horizontu měla být opětovně vyhodnocena možnost přístupu ČR a ES k tomuto nástroji.

5.2. Budoucí akce v rámci mnohostranných environmentálních smluv EHK OSN

V příštích letech se uskuteční významná setkání mnohostranných environmentálních smluv působících v rámci EHK OSN. Proběhne 5. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států (podzim roku 2008) a pravidelné porady před a na 26. zasedání Výkonného orgánu CLRTAP (prosinec 2008).

Na jaře 2009 však proběhne plenární zasedání EHK OSN, které zhodnotí činnost EHK OSN ve všech oblastech včetně udržitelého rozvoje a životního prostředí. Na podzim 2009 proběhne 5. zasedání smluvních stran Úmluvy o ochraně a využívání hraničních vodních toků a mezinárodních jezer.

V současné době není známo datum vstupu v platnost Protokolu PRTR (ratifikován pouze 2 stranami, ovšem jednou z nich je ES, což je základ pro rychlou ratifikaci v členských státech EU) a Protokolu SEA (4 smluvní strany). V návaznosti na jejich vstup v platnost budou organizovány první konference smluvních stran, které jsou obzvláště důležité pro další činnost v rámci smluv.

5.3. Priority ČR ve vztahu k politice životního prostředí EHK OSN

V rámci **Výboru pro politiku životního prostředí** bude ČR pokračovat v aktivní podpoře programu hodnocení stavu a politiky životního prostředí. Vzhledem k tomu, že ČR může nabídnout své bohaté zkušenosti získané v průběhu přípravy na vstup do Evropské unie, bylo by velmi žádoucí zvýšit participaci expertů ČR v hodnotících týmech, příp. i zvážit nominaci kandidáta do Expertní skupiny CEP pro EPR, na jejíž činnosti se ČR zatím z kapacitních důvodů nepodílela, ačkoliv k tomu byla sekretariátem a nepřímo také hodnocenými zeměmi vyzvána.

ČR má dostatek expertů v prioritních oblastech činnosti EHK – ochrana ovzduší, prevence průmyslových havárií, ochrana vod před znečištěním, strategické posuzování vlivů na životní prostředí, vymáhání práva, inspekce. Je proto **nutné vytvořit registr firem a osob s potenciálem využití nejen v hodnotících týmech EPR, ale i v rámci programu technické spolupráce EHK OSN**. Tento registr by měl být veden a aktualizován jako součást aktivit zahraniční rozvojové spolupráce MŽP. ČR se již několik let účastní projektů technické pomoci, a to jak poskytnutím dobrovolných finančních příspěvků, tak v expertní či jiné nefinanční asistenci. Zájemem ČR je pokračovat v poskytování pomoci formou technické spolupráce, avšak pod podmínkou, že bude poskytována transparentně, efektivně a v souladu s potřebami konkrétní země. Pokud se osvědčí nyní zahájené projekty na podporu implementace Úmluvy o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států a Úmluvy o účincích průmyslových havárií přesahujících hranice států v Moldavsku, může ČR zvážit rozšíření svých aktivit v této zemi (včetně projektů typu „twinning“) díky prostředkům poskytovaným na technickou spolupráci z kapitoly Všeobecná pokladní správa prostřednictvím MZV. Angažovanost ČR v těchto oblastech by měla být nadále demonstrována i dobrovolnými příspěvky do rozpočtů environmentálních smluv z kapitoly MŽP, pokud v rámci kapitoly i po navýšení příspěvku ČR v rámci příspěvkové škály OSN (o 53%) bude na dobrovolné příspěvky prostor.

V rámci české zahraniční rozvojové spolupráce (ZRS) je prioritní zemí ČR pro období 2008–2010 ze států EECCA Moldavsko. Řada projektů bude probíhat také v Kyrgyzstánu, Gruzii a Arménii.

ČR má dostatek zkušeností rovněž v **oblasti monitoringu**. V případě dostatečných kapacit na národní úrovni by bylo vhodné obnovit aktivní zapojení do činnosti pracovní skupiny pro monitoring a hodnocení, která mj. se podílí na zpracování souhrnné zprávy o stavu životního prostředí v regionu EHK OSN pro ministerské konference v rámci procesu „Životní prostředí pro Evropu“.

Významnou součástí aktivit provozovaných v rámci EHK OSN a tedy i aktivitou důležitou pro ČR je problematika **výchovy a vzdělávání pro udržitelný rozvoj**. Tato tematika je i součástí agendy

Bělehradské konference, kde proběhne diskuze ministrů životního prostředí a ministrů školství u kulatého stolu k implementaci Strategie výchovy k udržitelnému rozvoji, přijaté na zasedání zástupců ministrů životního prostředí a ministrů školství ve Vilniusu v březnu 2005. ČR může už nyní předat své zkušenosti s vytvářením své Národní strategie vzdělávání pro udržitelný rozvoj.

Z koncepčního hlediska politiky životního prostředí jako jednoho z pilířů udržitelného rozvoje je **pro ČR prioritní proces „Životní prostředí pro Evropu“**. Krátkodobou prioritou je **zajištění kvalifikované účasti ČR na nadcházející Bělehradské konferenci procesu „Životní prostředí pro Evropu“**, jehož pokračování podporuje.

Ve střednědobém i dlouhodobém časovém horizontu je prioritou ČR další formování procesu, který představuje jedinečné politické fórum pro diskuzi ministrů životního prostředí a jejich partnerů o spolupráci při tvorbě a implementaci politik životního prostředí a podpoře udržitelného rozvoje v panevropském regionu. Zatímco na počátku procesu byla ČR kandidátskou zemí EU a sdílela podobné zkušenosti v oblasti životního prostředí převážně se státy střední a středovýchodní Evropy, v současné době jakožto člen EU pomáhá s utvářením a implementací politik životního prostředí v regionu a rovněž je schopna nabídnout své zkušenosti zemím, které usilují o vstup do EU.

ČR bude věnovat pozornost modifikaci procesu tak, aby lépe reagoval na potřeby členských zemí EHK OSN a jejich spolupráce s partnery, a to v prostředí mimořádně dynamických geopolitických (další rozšiřování EU) a ekonomických (globalizace) změn i prohlubující se diferenciace regionu EHK OSN a tomu odpovídající rostoucí poptávce po cílených sub-regionálních aktivitách. Kromě téměř „obligátních“ témat (hodnocení implementace závazků, přijatých v rámci procesu, resp. příspěvek k implementaci jiných environmentálních závazků přijatých v kontextu aktivit OSN) se otevírá nutnost reagovat na nové výzvy: **tématika komplexní ochrany ovzduší v regionu EHK ve vazbě na riziko pro lidské zdraví, posílení environmentální odpovědnosti přechodem k udržitelným vzorcům výroby a spotřeby, řešení průřezových problémů s výrazným dopadem na lidské zdraví a životní prostředí** (např. doprava), přičemž bude nutné najít synergický model spolupráce s dalšími mezinárodními programy (Životní prostředí a zdraví, Pan-evropský program doprava – zdraví – životní prostředí apod.). ČR bude prosazovat zaměření procesu na limitovaný okruh priorit a zamezení aktivit EHK OSN v oblastech, které již jsou pokryty globálními mnohostrannými smlouvami (např. změna klimatu) či činnostmi v rámci jiných mezinárodních organizací (např. pokrytí problematiky biodiverzity v rámci Úmluvy o biologické rozmanitosti a Rady Evropy). ČR bude zdůrazňovat provázanost konkurenceschopnosti ekonomik členských států EHK OSN se stavem jejich životního prostředí.

Činnost v EHK OSN je pro ČR významná z hlediska zahraničnopolitického, a to tím, že umožňuje ČR zapojit se do vývoje a implementace mezinárodních právně závazných nástrojů k ochraně životního prostředí, participovat na spoluvytváření dlouhodobých nadnárodních strategií v pan-evropské politice životního prostředí a uplatnit své zkušenosti při rozvoji a implementaci tzv. „měkkých“ nástrojů politiky životního prostředí. **Výsledky působení mají vliv na státní politiku životního prostředí**, která reflektuje trendy mezinárodní spolupráce v oblasti tvorby a implementace politik životního prostředí a podpory udržitelného rozvoje.

V budoucnu je nutné, aby se činnost EHK OSN v oblasti životního prostředí nerozšiřovala do oblastí již pokrytých globálními environmentálními smlouvami a zaměřila se na otázky, ve kterých její činnost přináší již nyní pro region výrazný prospěch. Spíš než další rozšiřování **bude ČR prosazovat zkvalitnění dosavadních činností EHK OSN v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje**. Zavádění nových nástrojů, strategií a politik bude ČR prosazovat jen na základě důsledné analýzy jejich potřebnosti, vycházející mimo jiné z vyhodnocení efektivnosti funkce stávajících, a se striktním respektováním zásady předcházet vzniku duplicit s aktivitami, které jsou pokryty jinými mezinárodními organizacemi.

Summary

The United Nations Economic Commission for Europe (UN ECE) was set up in 1947 to assist with the economic reconstruction of Europe. It has 56 member States and provides an important forum for cooperation among Europe, North America and Central Asia. The UN ECE addresses environmental protection and sustainable development issues which belong to its main priorities. The chapter describes the UN ECE current activities and outlines its possible future developments as well as the involvement of the Czech Republic in this important UN regional commission.

The Czech Republic has been a member of the UN ECE since 1993 and is actively involved in activities of the UN ECE bodies, in particular of the Committee on Environmental Policy and Committee on Sustainable Energy. It also contributes to strengthening implementation of MEAs as a priority of the ECE further work aimed to support environmental protection and sustainable development in the UN ECE region. The Czech Republic will continue to provide its support to the Environmental Reviews Program, as an important tool for developing and improving the environmental policies implementation in countries that are not members of the OECD. It will also support continuation of the process “Environment for Europe”, launched in Dobříš Castle, in the former Czechoslovakia in 1991.

II. Globální fond životního prostředí

Ing. Michal Pastvinský

ředitel odboru rozvojové a projektové spolupráce MŽP
Národní kontaktní osoba GEF

Činnost a financování GEF

Globální fond životního prostředí (Global Environment Facility – GEF) byl založen v roce 1991 ve Světové bance jako nástroj (trvalý mechanismus na podporu mezinárodní spolupráce, zahrnující zvláštní program a fond) pro finanční, organizační a odbornou projektovou podporu řešení závažných problémů globálního životního prostředí a dosahování globálních environmentálních přínosů ve čtyřech základních oblastech:

- ochrana biologické rozmanitosti (tj. zachování co největšího počtu rostlinných a živočišných druhů a rozmanitosti jejich prostředí),
- ochrana ozonové vrstvy Země,
- ochrana Země před klimatickými změnami,
- ochrana mezinárodních vod.

V roce 2001 byly výše uvedené cílové oblasti doplněny o oblast persistentních organických polutantů a o oblast boje proti desertifikaci a degradaci půd.

Výše uvedené prioritní oblasti jsou podporovány na základě Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu, Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutancích, Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci a Montrealského protokolu o látkách poškozujících ozonovou vrstvu Země.

Financování programu je zajištěno Svěreneckým fondem GEF (GEF Trust Fund). Fond je spravován Mezinárodní bankou pro obnovu a rozvoj (IBRD), která je součástí skupiny Světové banky (WB). Zdroje fondu plynou z příspěvků hospodářsky vyspělých členských zemí Světové banky. Do realizace záměrů GEF se jako implementační agentury kromě Světové banky zapojily i další mezinárodní organizace, a to UNEP (Program OSN pro životní prostředí) a UNDP (Program OSN pro rozvoj).

Základním dokumentem upravujícím činnost GEFu je „Nástroj pro zřízení restrukturovaného Globálního fondu životního prostředí“. Tento dokument byl v roce 1991 akceptován zástupci 73 zakladatelských států a byl formálně přijat třemi prováděcími institucemi (UNEP, UNDP a WB). Na základě jeho ustavení byl GEFu dán základní mandát „...působit, na základě spolupráce a partnerství mezi prováděcími institucemi, jako mechanismus pro mezinárodní spolupráci k účelu poskytování a dodatečných grantů a zvýhodněného financování ke krytí odsouhlasených přírůstkových nákladů na opatření k dosažení dohodnutých přínosů pro celosvětové životní prostředí.“

GEF v současnosti sdružuje celkem 178 členských států, které jsou rozděleny do 32 skupin – tzv. konstituencí. Řízení programu GEF je zajišťováno Řídící radou GEF (GEF Council), která se skládá z 32 členů reprezentujících jednotlivé státy (rozdělené do 32 konstituencí – podle obdobného klíče jako konstituce Mezinárodního měnového fondu). Zasedání Řídící rady GEF se konají dvakrát ročně. Jednou za čtyři roky se koná zasedání všech členských států GEF, tzv. GEF Assembly. Hlavním účelem GEF Assembly je provedení revize politik GEFu a jeho programů

a pouze na základě souhlasu GEF Assembly je možné vydávat dodatky ke zřizovací listině GEF (GEF Instrument). Organizační a provozní činnost je zajišťována sekretariátem GEF, který také koordinuje implementaci jednotlivých projektů a programů a také formuluje návrhy operačních strategií a politik, které jsou předkládány Řídící radě k projednání. Výkonnou ředitelkou GEF je od loňského roku **Monique Barbut** z Francie. Sekretariát GEF také úzce spolupracuje se sekretariáty všech významných mnohostranných environmentálních úmluv stejně tak jako s implementačními agenturami a zástupci jednotlivých zemí příjemců a také s vládami donorských zemí. V každé ze členských zemí GEF je jmenována tzv. Národní kontaktní osoba, která zajišťuje komunikaci mezi vládou příslušné země a Sekretariátem GEF a je odpovědná za koordinaci aktivit GEF v dané zemi.



ČR je členem konstituce, které střídavě předsedá Belgie a Rakousko. V roce 2007 zastává ČR funkci alternáta vedoucího této konstituce. Dalšími státy naší konstituce jsou Slovensko, Slovinsko, Maďarsko, Lucembursko a Turecko.

UNDP, UNEP a Světová banka ve spolupráci s dalšími organizacemi a institucemi v rámci GEF implementují více než 1.500 projektů ve 140 zemích světa. Na aktivitách GEFu se celosvětově podílí více než 700 nevládních organizací.

Aktivity GEF v ČR jsou zabezpečovány prostřednictvím Ministerstva životního prostředí; Ministerstvo financí odpovídá ve spolupráci s MŽP za doplňování finančních zdrojů. ČR se připojila ke GEF v roce 1991 s tím, že do finančního fondu zpočátku nepřispívala a zúčastňovala se pouze jako pozorovatel na jednotlivých zasedáních GEF prostřednictvím Ministerstva životního prostředí.

Aktivním přispěvatelem se ČR stala v období let 1994–1997 celkovou částkou 4 mil. SDR¹ na základě usnesení vlády č. 346 ze dne 22. června 1994 v rámci tzv. prvního doplnění zdrojů. V letech 1998–2001 a 2002–2006 se uskutečnilo tzv. druhé a třetí doplnění zdrojů; ČR přispěla v obou obdobích částkou 4 mil. SDR, což odpovídá nejnižším (minimálním) částkám vkládaným

¹ SDR – zvláštní práva čerpání (Special Drawing Rights) jsou jednotnou měnou uznávanou v rámci Mezinárodního měnového fondu, 1 SDR = cca 32 Kč.

do tohoto fondu. Jedinou výjimkou z tohoto pravidla je Slovinsko, které přispívá částkou 1 mil. SDR. V průběhu roku 2006 probíhala jednání donorských zemí o tzv. 4. doplnění zdrojů GEF. Po složitých vyjednáváních bylo dosaženo historicky nejvyššího naplnění zdrojů GEF ve výši 3,13 miliard USD na období 2007–2010. ČR je jednou z 32 donorských zemí² a kromě výše uvedeného Slovinska jedinou přispěvatelskou zemí ze států střední a východní Evropy, resp. nových členských zemí EU. Největšími přispěvateli jsou USA, Japonsko, ze zemí EU je to např. Německo, Velká Británie a Francie. Necelá 1/3 z této částky bude věnována na aktivity v oblasti změny klimatu. GEF kromě svého Světového fondu spravuje v rámci UNFCCC a Kjótského protokolu také Adaptační fond (AF), Fond pro nejméně rozvinuté země (LDCF) a Speciální fond pro klimatickou změnu (SCCF).

Vládou odsouhlasený český příspěvek pro následující 4 roky byl uhrazen v českých korunách, a to ve výši 142, 89 mil. Kč. ČR využila možnosti jednorázového splacení a uhradila svůj příspěvek v listopadu 2006 na účet Světové banky. Tímto jednorázovým splacením získala ČR zvýhodnění v podobě mírného navýšení podílu na zdrojích GEF; podíl tedy bude místo 0,24 % dosahovat 0,28 %, vyjádřeno finančně – dojde k nárůstu ze 4 mil. SDR na 4,68 mil. SDR. Vyjednávání o 5. doplnění zdrojů GEF budou zahájeny zhruba v době našeho předsednictví v EU v prvním pololetí 2009. Z tohoto důvodu lze očekávat zájem o větší zapojení ČR do koordinace pozic členských států EU – přispěvatelů GEF. Naším zájmem je také působit na ostatní nové členské země EU, aby se zapojily do procesu finanční podpory Světového fondu GEF. Jednání v tomto směru probíhají např. se Slovenskem.

Platby do GEF jsou započítávány do tzv. oficiální zahraniční rozvojové pomoci (ODA, Official Development Assistance). Příspěvek do GEF lze ze 77 % vykázat jako ODA.

V souvislosti s ukončením procesem graduace³ ČR v rámci Světové banky, resp. IBRD v roce 2005 již ČR přišla o možnost získat nové granty z GEF, stala se tedy „čistým“ přispěvatelem tohoto fondu.

Graduací z IBRD se ČR zavázala k postupnému navýšování své účasti na rozvojové pomoci a na posílení své role jakožto spolehlivého partnera v oblasti rozvojové spolupráce. Rovněž v rámci svého členství v Evropské unii se ČR zavázala postupně navýšovat svůj podíl na rozvojové spolupráci. Vzhledem k tomu, že ČR patřila i před graduací z IBRD mezi donorské státy fondu GEF, ze strany Světové banky se očekává, že i do budoucna bude ČR plnit svoji významnou roli partnera v oblasti ochrany životního prostředí v rozvojových zemích a zároveň bude postupně navýšovat svůj finanční příspěvek do fondu GEF. Navýšení příspěvku ČR do fondu GEF a tedy posílení její pozice a obecného vnímání ČR jako odpovědného partnera pak následně může napomoci českým organizacím a expertům, účastnícím se ve výběrových řízeních agencí Světové banky, a to nejenom u projektů v oblasti životního prostředí. Již dosavadní aktivní účast ČR na aktivitách GEF napomohlo ke zvýšení prestiže ČR jako země s profesionálním a vysoce odborným zázemím v oblasti ochrany životního prostředí. Velice pozitivně je ČR hodnocena také z důvodu, že kromě Slovinska je jediným přispěvatelem z nových členských zemí EU.

V současné době se kromě dokončení probíhajících projektů zaměřují aktivity MŽP na podporu zapojení českých ex-

pertů a organizací do aktivit GEF v dalších zemích. ČR má řadu komparativních výhod například v zemích Balkánu a bývalých sovětských republikách (země Kavkazu a střední Asie). V rámci konstituce se ČR také aktivně účastní jednání k formování teritoriálních a programových priorit v rámci rozdělování prostředků GEF a celého procesu restrukturalizace a posilování GEF. V rámci těchto konzultací je zájem ČR využívat i zkušenosti z projektů realizovaných v minulosti na našem území formou předávání know-how do dalších zemí. Je také zajištěna úzká spolupráce s českými zástupci např. ve Světové bance. Účelná je také snaha propojovat naše bilaterální aktivity s prioritními oblastmi GEF a to zejména v prioritních zemích pro českou zahraniční rozvojovou spolupráci, například formou asistence institucím v těchto zemích s přípravou návrhů projektových záměrů, ale i ve fázi vlastní realizace. Mimo jiné i k tomuto účelu byla Ministerstvem životního prostředí vytvořena databáze českých environmentálních technologií a expertů, na jejímž základě mohou být osloveni příslušní experti pro zapojení do konkrétních projektů. Čeští experti také mohou využívat databáze Czechtrade k získávání informací o výběrových řízeních vyhlašováných Světovou bankou a dalšími mezinárodními institucemi a finančními programy. Vytvářena je také databáze českých expertů pro environmentální aktivity Světové banky.

Projekty GEF v ČR

ČR v rámci svého členství v GEF získala v minulosti několik grantů a některé projekty stále ještě probíhají. Ve srovnání s ostatními státy regionu bylo portfolio projektů GEF v ČR relativně široké, pokrývalo totiž všechny oblasti působnosti programu, počínaje ochranou ozonové vrstvy v rámci Montrealského protokolu, přes projekty ochrany biologické rozmanitosti, program ochrany mezinárodních vod, zastoupený studií povodí Dunaje zaměřenou na ochranu Černého moře a zahrnující i povodí řeky Moravy, projekt týkající se implementace Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech až k programu zaměřenému na prevenci klimatických změn snižováním emisí skleníkových plynů. V rámci těchto projektů, podrobněji popsáných v následujícím textu, bylo do naší země investováno zhruba 14 milionů amerických dolarů.

Projekt na ochranu ozonové vrstvy

ČR jakožto signatář Vídeňské úmluvy a Montrealského protokolu jako jedna z prvních zemí způsobilých pro přijetí grantu GEF požádala o podporu Světové banky/GEF při přípravě projektu na odstranění látek poškozujících ozonovou vrstvu, tj. omezení emisí freonů, vybudování systému sběru, regenerace a opětovné využívání freonů a jejich náhrada u výrobce a vybraných největších spotřebitelů. V říjnu 1994 byla podepsána dohoda o přidělení grantu ve výši 2,3 mil. USD na projekt „Ochrana ozonové vrstvy Země“. Když byl v březnu 1998 úspěšně ukončen, stal se celosvětově prvním dokončeným projektem programu GEF na ochranu ozonové vrstvy spravovaným Světovou bankou.

Prvotní cíl projektu, kterým bylo pomoci ČR s efektivním postupným snižováním výroby a spotřeby látek poškozujících ozono-

² Mezi 32 donorských zemí GEF patří: Austrálie, Belgie, ČR, Čína, Dánsko, Finsko, Francie, Indie, Irsko, Itálie, Japonsko, JAR, Kanada, Korejská republika, Lucembursko, Mexiko, Německo, Nigérie, Nizozemí, Norsko, Nový Zéland, Pákistán, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Slovinsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarsko, Turecko, USA, Velká Británie.

³ Pojem graduace je označováno přechodem země ze skupiny klientských zemí (tj. zemí rozvojových a ekonomik v transformaci) mezi zeměmi dárcovské (tj. země, které již nemohou čerpat pomoc, naopak se od nich očekává participace na pomoci rozvojovým zemím, a to jak finanční, tak technická). ČR graduovala v rámci Světové banky (resp. v rámci IBRD) dne 15. dubna 2005, kdy došlo k výměně gradučních dopisů mezi ČR a viceprezidentem regionálně příslušné divize Světové banky.

ovou vrstvu (LPOV) v souladu s Montrealským protokolem a jeho dodatky, se prokázal jako správný a byl úspěšně realizován, stejně jako byla úspěšná i realizace celého národního programu. Veškerá výroba CFC látek (freonů) byla s pomocí grantu GEF ukončena k 1. lednu 1996 a byla zavedena celostátní síť pro sběr, zpracování a recyklaci (3R = recovery, reclamation and recycling). Byly zavedeny technologické změny potřebné pro užívání náhražek za LPOV při výrobě zboží, zejména chladicí techniky a komerčních a průmyslových chladicích zařízení. Podpora ze strany GEF dala podnět k zahájení činností zaměřených na odstranění LPOV a umožnila dosáhnout ekologických a ekonomických přínosů.

Projekt se skládal ze čtyř investičních podprojektů v oblasti průmyslového chlazení a izolačních hmot používaných v chladičném sektoru a jednoho podprojektu zaměřeného na posílení institucionálního rámce. Na základě dat z roku 1993 projekt vedl k odstranění 50 % spotřeby LPOV v sektoru chlazení a 30 % v sektoru izolačních hmot. Kromě toho bylo v rámci projektu v letech 1996 až 1998 uspořádáno několik regionálních seminářů a čeští zástupci se zúčastnili několika mezinárodních setkání, kde prezentovali své zkušenosti z prvního projektu GEF na odstranění LPOV. Celkový dopad projektu byl značný. Zkušenosti získané v podprojektu 3R v ČR podpořily vývoj obdobných programů 3R v jiných zemích. Aplikace metodiky zkušebnictví a retrofitu chladicích systémů a zařízení v ČR přinesla prospěch např. uživatelům těchto zařízení v bývalých sovětských republikách a v zemích kandidujících na vstup do Evropské unie a pomohla snížit ekonomické dopady snižování výroby a spotřeby chladicích látek s freony. Vzhledem ke svému prvenství sloužil český projekt GEF jako příklad pro zbytek střední a východní Evropy. Platí to obzvláště pro zkušenosti z podprojektu 3R, které měly dopad na přípravu podobných projektů v celé řadě dalších zemí.

Strategický plán pro povodí Dunaje

V rámci programu ochrany mezinárodních vod bylo v polovině devadesátých let vybráno povodí Dunaje, které zahrnuje 17 států, na finanční podporu GEF pro investice na snížení obsahu nutrientů. Součástí vícenárodního projektu koordinovaného organizací UNIDO – Strategického plánu ochrany a trvale udržitelného způsobu využití Dunaje – bylo i povodí Moravy, představující asi čtvrtinu rozlohy ČR. ČR sice nepatřila ke třinácti zemím, které získaly na takové investice prostředky v rámci GEF, ale čeští zástupci se různou formou podíleli na řešení a monitoringu projektu. Čeští experti jsou také částečně zapojeni do návazných aktivit GEF v této oblasti, které stále ještě probíhají zejména v oblastech dolního toku Dunaje.

Projekt ochrany biologické rozmanitosti

Projektový záměr byl původně definován na konci roku 1992 a počátku roku 1993, kdy byl pak rozdělen na dva související, ale samostatné projekty pro nově vzniklou ČR a Slovenskou republiku. Jedním z klíčových cílů pilotní fáze GEF bylo vyhledávat inovativní a opakovaně využitelná řešení globálních ekologických problémů. Tento projekt byl jedním z pěti projektů GEF řízených Světovou bankou v tomto regionu, které poskytovaly pomoc zemím v ekonomické a politické transformaci prostřednictvím zkvalitnění správy a ochrany biologické rozmanitosti přehranických ekosystémů. Zvláštní důraz byl kladen na mezinárodní spolupráci. Kromě českého do této pětice patřily také projekty v Polsku, Bělorusku, Slovenské republice a na Ukrajině.



Základním cílem projektu byla ochrana a posílení druhové rozmanitosti lesních a souvisejících ekosystémů v ČR. K naplnění tohoto cíle byly stanoveny tři hlavní oblasti činnosti:

- Ochrana tří reprezentativních typů ekosystémů: horské louky (Krkonosy), horské lesy (Krkonosy a Šumava) a nížinné lužní lesy a mokřady (Pálava).
- Podpora tří soustav přeshraniční ochrany biodiverzity: přírodní rezervace Karkonosze (Polsko), Národní park Šumava (Rakousko, Německo) a nížinné lužní lesy a mokřady řeky Moravy (Slovensko, Rakousko).
- Vybudování systému udržitelné ochrany druhové rozmanitosti v ČR z finančního hlediska prostřednictvím zavádění alternativních udržitelných způsobů využívání, uživatelských poplatků, souvisejících poplatků pro návštěvníky a koncesí pro řízenou péči o území v rámci limitů jejich únosnosti.

Aktivita byly rozděleny do tří programových oblastí:

- Program na ochranu biodiverzity: aktivity zahrnující metodiku řízení péče pro řadu reprezentativních ekosystémů, ekologické vzdělávání a podporu místních komunit pro myšlenku chráněných oblastí a trvale udržitelné péče o okolní lesní systémy, ochranu ex situ tam, kde není vhodná ochrana přímo v místě výskytu, a výzkum v oblasti biodiverzity a péče o ni.
- Program pro aktivní ochranu přírody: budování mechanismů vytváření příjmů pro chráněné oblasti, interakce s místními komunitami a správci pozemků, strategie udržitelného rozvoje a demonstrační projekty.
- Program zkvalitnění institucionální infrastruktury: podpora úsilí při koordinaci řízení péče ministerstvem a příslušnými oblastmi, odborný rozvoj a školení, zkvalitnění infrastruktury a provozu (fungování) chráněných oblastí a správa programu malých grantů na ochranu biodiverzity pro nevládní organizace.

Zkušenosti z tohoto projektu byly využity v projektu s názvem Aplikace českých zkušeností s biologickou a krajinnou rozmanitostí v zemích SVE, který byl realizován v rámci zahraniční rozvojové pomoci ČR v letech 2000 – 2001 ve výši 3,7 mil. Kč, ve formě kurzů a seminářů pro státy střední a východní Evropy.

Příprava národní strategie ochrany biologické rozmanitosti – akčního plánu a zprávy o stavu biologické rozmanitosti v ČR

Grant pro tuto aktivitu byl přidělen v návaznosti na předcházející projekt v březnu 1998, opět ve spolupráci se Světovou bankou. Zpráva o stavu biologické rozmanitosti v ČR byla odevzdána

sekretariátu Úmluvy o biologické rozmanitosti v květnu 2000. Závěrečný seminář za účasti odborníků, nevládních organizací a zástupců příslušných resortů se uskutečnil v září 2000 v Brně.

Opatření k zajištění biologické bezpečnosti v ČR

Projekt byl realizován ve spolupráci s UNEP v období let 2002–2004 v rámci grantu GEF za finanční spoluúčasti MŽP. Projekt, jakožto součást Strategie pro biologickou bezpečnost Globálního fondu životního prostředí, přijaté v listopadu 2000, byl zaměřen na vytvoření podmínek pro bezpečné zacházení s živými/geneticky modifikovanými organismy a plnění požadavků vyplývajících z Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti, který byl přijat jako první protokol k Úmluvě o biologické rozmanitosti v lednu 2000 v Montrealu. Cílem projektu byla zároveň podpora sub-regionální a regionální spolupráci, neboť Cartagenský protokol řeší pravidla přeshraničního přenosu živých modifikovaných organismů. Projekt zahrnoval shromažďování informací (především z oblasti využívání biotechnologií, existujících právních předpisů a existujících či připravovaných projektů), doplňování a aktualizaci legislativy v dané oblasti (včetně harmonizace s příslušnými nařízeními ES), proces odhadu rizik spojených s přenosem GMO, vytvoření příslušných databází a zajištění předávání informací a zpráv daných Protokolem sekretariátu Úmluvy a vyškolení odborníků v daných oblastech. Zaměřen byl rovněž na systém informování veřejnosti.

Na realizaci projektu se kromě expertů MŽP podíleli zástupci dalších dotčených resortů, České komise pro nakládání s geneticky modifikovanými organismy a jejich produkty, České inspekce životního prostředí, specializovaných institucí, občanských sdružení a nevládních organizací. V průběhu projektu bylo organizováno 15 seminářů, z toho jeden regionální, sloužící především k výměně informací a zkušeností mezi státy připravujícími se na vstup do Evropské unie. Na základě shromážděných informací bylo vydáno celkem 17 publikací. Výsledky projektu uvádí závěrečná zpráva National Biosafety Framework for the Czech Republic vydaná MŽP v březnu 2004, která v pěti kapitolách shrnuje současný stav v oblasti politiky biologické bezpečnosti, legislativy, administrativy a informování a zajištění účasti veřejnosti. Závěrečný seminář s mezinárodní účastí se uskutečnil v březnu 2004 v Praze.

Přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování přínosů z nich, ochrana a udržitelné využívání biodiverzity důležité pro zemědělství, lesnictví a výzkum – ČR (odhad potřebných kapacit)

Projekt probíhal od srpna 2004 do prosince 2005. Cílem projektu bylo přispět k plnění Úmluvy o biologické rozmanitosti v ČR, a to především v oblastech jinými projekty či programy dosud nepokrytými. Vybrán byl třetí cíl Úmluvy, tj. přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování výnosů z nich (ABS), který se řadí k aktuálním problémům řešeným na úrovni mezinárodní i regionální, a ochrana ex situ v dosud nezabezpečených oblastech.

Projekt byl proto zaměřen na:

- Současný stav a odhad potřebných kapacit v oblasti přístupu ke genetickým zdrojům a rozdělování výnosů z nich, ochranu a udržitelné využívání biodiverzity důležité pro zemědělství a lesnictví.
- Současný stav, odhad potřebných kapacit a přijetí potřebných opatření v ochraně ex situ, zejména u vybraných specializovaných sbírek a zajištění jejich udržitelného využívání.

Odpovědným orgánem za plnění projektu bylo MŽP. Projekt byl rozvíjen prostřednictvím Řídící skupiny, složené ze zástupců různých resortů a institucí, kromě životního prostředí zejména

zemědělství, školství a Akademie věd ČR. Úzká byla spolupráce se zástupci botanických a zoologických zahrad. Celkem se na projektu podílelo 36 odborníků.

V rámci projektu byl analyzován současný stav a dostupnost genetických zdrojů následujících skupin: zemědělské plodiny, hospodářská zvířata, lesní dřeviny, botanické zahrady, zoologické zahrady a houby. Za každou uvedenou skupinu byla vypracována podrobná zpráva hodnotící současný stav genetických zdrojů, jejich ochranu in situ i ex situ, dostupnost, hlavní probíhající programy a projekty. Poté byla navržena opatření pro budoucí ochranu a zlepšení či zajištění dostupnosti. Výsledky byly shrnuty v závěrečné zprávě vydané Ministerstvem životního prostředí v roce 2006. V rámci projektu bylo realizováno 9 seminářů a vydáno 10 publikací.

Podpora plnění opatření k zajištění biologické bezpečnosti v ČR

Projekt představuje implementační fázi předchozího projektu UNEP/GEF s názvem Opatření k zajištění biologické bezpečnosti v ČR, který byl zakončen v roce 2004. Zaměřen je na konkrétní akce a opatření v rámci pěti oblastí: politiky biologické bezpečnosti, legislativy, administrativy a vyřizování žádostí o povolení užívání geneticky modifikovaných organismů, monitorování a inspekce/kontroly přijatých opatření k zajištění biologické bezpečnosti, informování a zajištění účasti veřejnosti. Projekt zahrnuje konkrétní akce pro období čtyř let, včetně zahrnutí zásad biologické bezpečnosti do hlavních strategických dokumentů ČR, účasti na odpovídajících jednáních mezinárodních a regionálních, změny regulačního režimu, podpory činnosti České komise pro využívání geneticky modifikovaných organismů a jejich produktů, zlepšení technického vybavení zodpovědných pracovišť, včetně laboratoří pro detekci a kontrolu, organizování seminářů, rozšiřování informací (webová stránka MŽP, publikace, média), atd. Navrhovaná opatření zahrnují všechny resorty, jichž se otázky biologické bezpečnosti dotýkají.



Implementační agenturou projektu je MŽP a projekt je plánován na období srpen 2006 - červenec 2010. Projekt je zajišťován odborem rozvojové a projektové spolupráce (koordinátor a asistent pro finanční záležitosti), odborným garantem je odbor environmentálních rizik. Pro řízení projektu a kontakt s příslušnými dotčenými subjekty je vytvořen Koordinační výbor (National Coordinating Committee – NCC), složený ze zástupců zodpovědných orgánů v oblasti biologické bezpečnosti (z resortů MŽP, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo zdravotnictví, Ministerstvo financí prostřednictvím Generálního ředitelství cel), odborných pracovišť a zástupce nevládních organizací.

Doplňujícím projektem je projekt **Budování kapacit pro efektivní účast v informačním systému pro biologickou bezpečnost**. Projekt je rozvíjen na základě Memoranda (Memorandum of Understanding) uzavřeného mezi UNEP a Ministerstvem životního prostředí. Jeho cílem je pomoci ČR v napojení na informační systém (Biosafety Clearing House – BCH) Cartagenského protokolu o biologické bezpečnosti. Tento projekt je plánován na období 2006–2008. Ustavena byla Řídící skupina složená ze zástupců zainteresovaných orgánů a institucí (MŽP, CENIA, Ministerstvo zemědělství, Ministerstvo zdravotnictví). Administrativně je projekt zajišťován prostřednictvím skupiny pověřené řízením hlavního projektu s názvem Podpora plnění opatření k zajištění biologické bezpečnosti v ČR.

Národní hodnocení kapacit pro plnění globálních environmentálních úmluv

Iniciativa rozvoje kapacit pro země střední a východní Evropy byla vyhlášena v roce 1999 UNDP a GEF. Tato iniciativa navazovala na závěry a doporučení Konference o životním prostředí a rozvoji (Summit Země) pořádané v roce 1992 v Rio de Janeiro. Na základě vyhlášené iniciativy byl v letech 2004–2006 v ČR realizován projekt Národního hodnocení kapacit pro plnění hlavních mezinárodních environmentálních úmluv, jejichž cílem je zlepšení kvality životního prostředí. V rámci projektu byly posuzovány kapacity a schopnost ČR při naplňování cílů tzv. Úmluv z Rio de Janeiro, tj. Úmluvy o biologické rozmanitosti, Rámcové Úmluvy OSN o změně klimatu a Úmluvy OSN o boji proti desertifikaci.

Při hodnocení kapacit byl analyzován současný stav naplňování jednotlivých Úmluv a definice jejich synergie a spojitosti s širším zaměřením na management životního prostředí a udržitelný rozvoj. Byly určeny potřeby a možnosti pro rozvoj kapacit umožňujících naplnění cílů Úmluv na individuální, institucionální a systémové úrovni a navržena opatření na zlepšení mezioborové koordinace a dialogu mezi zainteresovanými institucemi a experty z různých sektorů včetně posílení úlohy NGOs v podílení se na ochraně životního prostředí a na tvorbě strategických rozhodnutí. Taktéž byl vypracován strategický akční plán budování národních kapacit pro management v oblasti životního prostředí. Pro vyhodnocení klíčových potřeb jednotlivých Úmluv byla použita metoda analýzy silných a slabých stránek, možností a ohrožení (SWOT) se zřetelem na výběr návrhů na posílení a rozvoj kapacit.

Tyto aktivity byly vykonávány třemi tematickými skupinami, které byly tvořeny zástupci nevládních organizací, experty z vědeckých a vzdělávacích institucí, odborné veřejnosti, představiteli odborně příslušných organizací apod. Čtvrtá, tzv. průřezová skupina navázala na výstupy tří tematických pracovních skupin, které hodnotily kapacity pro implementaci jednotlivých sledovaných úmluv na systémové, institucionální a individuální úrovni. Zabývaly se existujícím právním rámcem pro implementaci, výčtem probíhajících projektů a institucionálním zabezpečením. Výsledky práce tematických skupin pro jednotlivé Úmluvy byly na společných jednáních navzájem konfrontovány a ukázalo se, že vstupní informace i výsledky jednotlivých skupin se prolínají, což bylo s úspěchem využito při průřezovém hodnocení kapacit. Identifikované průřezové slabé stránky a příležitosti jsou reflektovány v doporučeních průřezové pracovní skupiny a dále rozvedeny ve formulaci úkolů v akčním plánu rozvoje kapacit pro plnění závazků ČR plynoucích z přistoupení k Úmluvám. Výstupy průřezové skupiny i jednotlivých tematických skupin byly formou seminářů konzultovány s odpovědnými pracovníky státní správy a odbornou veřejností. K výsledkům projektu byly vytištěny česko-anglické publikace a CD-ROMy a výstupy a doporučení vzešlé z projektu byly pře-

dány odpovědným útvarům příslušných orgánů státní správy, ale i dalších zainteresovaných institucí.

Integrovaný management ekosystémů v severních Čechách

Projekt realizovaný v modelovém území Národního parku České Švýcarsko přispívá integrovaným způsobem k eliminaci a prevenci ohrožení globálně významných ekosystémů (především lesních a vodních stanovišť), jež jsou potenciálně i fakticky ohrožovány sociálně-ekonomickými aktivitami realizovanými vně přírodního území Národního parku – především v okolních obcích. Plánován je na dobu 36 měsíců, realizace započala v polovině roku 2005. Celková finanční výše je 3 mil. USD, z toho podíl GEF činí 1 mil. USD, ostatní představují příspěvky subjektů ČR a dotace EU.

Projekt byl iniciován a zformulován na základě rozsáhlého konsensu mezi zástupci státní ochrany přírody, zástupci obcí a nositele projektu – obecně prospěšné společnosti České Švýcarsko, jejímž posláním je podpořit šetrný rozvoj širšího území Českého Švýcarska. Řídící výbor je složen ze zástupců státní správy, samosprávy, neziskových organizací a zástupců podnikatelů.



Širším cílem projektu, realizovaného ve spolupráci s UNDP, je harmonizace zájmů ochrany přírody a regionálního rozvoje s cílem lépe spravovat přírodně cenné území, s využitím především dvou hlavních nástrojů:

- efektivnější ochrana a obnova druhové a stanovištní rozmanitosti
- šetrnější realizace sociálně-ekonomických aktivit, které tuto rozmanitost ovlivňují.

Tematicky je projekt rozdělen do pěti oblastí s následujícími nejdůležitějšími výstupy:

- Šetrné hospodaření v lesích (efektivnější kvalita řízení péče o les, zavedení systému řízení kvality ISO 9000 na Správě NP České Švýcarsko, postupné obnovování přirozené druhové struktury lesního ekosystému).
- Zvýšení schopnosti krajiny udržet a čistit vodu (revitalizace vodních ekosystémů – obnova tradičních rybníků v okolí NP, technická asistence obcím při přípravě nejméně tří vytipovaných projektů zaměřených na obnovu malých vodních ploch, revitalizace mokřadních ekosystémů).
- Nízkonákladové čištění komunálních odpadních vod (realizace decentralizovaného systému individuálních čistíren odpadních vod a výstavba kořenové čistírny odpadních vod v nejkritičtějších místech ohrožujících vodní toky Národního parku).
- Cestovní ruch respektující požadavky ochrany přírody a ekosystémů (plán rozvoje šetrné turistiky v území, výstavba tu-

ristických cest zatraktivňujících území v okolí Národního parku, vytvoření vhodné grafické podoby prezentace Českého Švýcarska a prezentačních materiálů).

- Vytvoření komunikační platformy (pro zapojení všech klíčových podílníků do hlavních rozhodovacích procesů a plánování v území), vzdělávání a osvěta.

Zachování biologické rozmanitosti trvalých travních porostů v pohoří Karpat v ČR prostřednictvím cíleného využití nových mechanismů financování Evropského společenství

Východiskem projektového záměru, který byl po několikaletých jednáních a přípravách schválen k realizaci koncem roku 2005 byla skutečnost, že v posledních letech dochází ke značné druhové degradaci horských travních porostů, zejména z důvodů nevhodných způsobů obhospodařování, ke kterým mimo jiné patří snižování počtů pasoucích se zvířat (ovcí a koz) na pastvinách v horských oblastech v důsledku nízké ekonomické návratnosti chovu těchto zvířat, jakož i celého horského zemědělského hospodaření.

Záměrem tohoto tříletého projektu je posílení ochrany významné biologické rozmanitosti horských luk a pastvin ve dvou chráněných krajinných oblastech – v Bílých Karpatech a v Beskydech. Projekt rovněž přispěje k plnění závazků ČR vyplývajících z Úmluvy na ochranu Karpat a k formulování ekologických podpůrných programů v rámci nového Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) v uvedených regionech. Přispět by měl rovněž k plnění příslušných cílů státní ekologické politiky. Ty odrážejí priority zachování přirozených lokalit volně žijících organismů, a k zavádění principů udržitelného rozvoje.

V rámci implementace projektu jsou posuzovány a případně nově definovány priority obsažené v národní agrární politice Ministerstva zemědělství, zejména ve vazbě na Horizontální plán rozvoje venkova (HRDP). Priority definují přijatelná agro-environmentální opatření pro ochranu životního prostředí. Projekt svými výstupy také napomáhá k využívání opatření Operačního programu v zemědělství. Projekt poskytne nezbytné informace o vlivu zemědělství a výše uvedených programů na rozmanitost cenných lučních porostů a připraví odborné podklady pro návrhy případných nových opatření.

Hlavní oblasti, na něž je projekt zaměřen, jsou:

- Rozvoj institucionální kapacity v oblasti plánování a realizace údržby horských luk a pastvin s využitím finančních mechanismů EU, včetně podpory při získávání dotací.
- Zlepšení účasti zemědělců a jejich stimulace pro účast na údržbě horských luk a pastvin.
- Podpora ekologického zemědělství se zaměřením na chov ovcí a koz
- Vzdělávací a osvětové programy se zaměřením na možnost lepšího uplatnění ekologických produktů na trhu.
- Monitorování a hodnocení stávajících programů podpor údržby luk a pastvin z hlediska jejich vlivu na diverzitu porostů.
- Využití výsledků projektu při koncipování státní politiky rozvoje zemědělství a venkova.

Výkonnou organizací projektu je Nadační fond pro ekologické zemědělství FOA, hlavními podílčníky na řešení pak Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo zemědělství, Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, SCHKO Beskydy, SCHKO Bílé Karpaty, Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky Brno, Nadace Partnerství, místní ZO ČSOP.

Ochrana a udržitelné využívání biodiversity prostřednictvím rozvoje zdravého turismu v biosférických rezervacích střední a východní Evropy

Multilaterální projekt UNEP/GEF zahrnuje biosférické rezervace ve 3 státech: Polsku (Babia Góra), Maďarsku (Aggtelek) a ČR (Šumava). Všechny tři představují přeshraniční chráněné oblasti, vyznačující se značným množstvím endemických či ohrožených druhů. Partnerskými chráněnými oblastmi jsou: Horní Orava, Slovenský kras a Bavorský les. Cílem projektu je vypracovat a zajistit plnění plánů rozvoje turismu, zajišťujících ochranu biodiversity, podpořit přeshraniční spolupráci se sousedními státy, a v tomto směru zapojit do projektu všechny zainteresované subjekty z veřejného i soukromého sektoru. Pro dané účely se předpokládá využívání Směrnic pro rozvoj turismu a biodiversity, které byly vypracovány v rámci UNEP/CBD.

Projekt na využití odpadního tepla v Kyjově

ČR patří v Evropě k zemím s nejvyšší spotřebou energie na jednotku HDP. Oblast výroby energie také produkuje největší objem skleníkových plynů v porovnání s ostatními průmyslovými sektory. V říjnu 1993 ČR podepsala Rámcovou úmluvu OSN o změně klimatu a následně se v souladu s Kjótským protokolem z prosince 1997 zavázala ke snížení úrovně emisí skleníkových plynů o 8 % vzhledem k roku 1990, a to do referenčního období 2008–2012.

V roce 1998 byl ČR přidělen grant ve výši 5,8 mil. USD na kofinancování projektu Využití odpadního tepla ve městě Kyjov, jehož podstatou byla výstavba tepelného zdroje, který bude zabezpečovat výrobu energie a tepla kogenerací za současného využití odpadního tepla ze sklářských pecí sklárny Vetropak Moravian Glass (VMG) v Kyjově. Rekonstrukce tepelného hospodářství VMG společně s kombinovanou teplárnou a elektrárnou (paro-plynová kogenerace) navrženou jako součást projektu poskytly potenciál pro mnohem větší využití odpadního tepla pro výrobu tepla určeného pro centrální vytápění města Kyjov, nemocnici Kyjov a společnosti VMG, dodávky elektrické energie pro VMG a nadbytečná elektrická energie je prodávána regionální distribuční společnosti Jihomoravská energetika. Současně došlo k vyřazení ekologicky nevyhovujících tepelných zdrojů a k rekonstrukci sítě centrálního vytápění města Kyjov. Díky realizaci těchto opatření došlo ke snížení emisí skleníkových plynů z kyjovského systému centrálního vytápění prostřednictvím zvýšení energetické efektivity a spolehlivosti dodávek tepla a energie a k dosažení lokálních ekologických přínosů snížením podílu hnědého uhlí na vstupu do výroby tepla a elektrické energie.

Výstavba projektu byla ukončena a zařízení spuštěno do provozu v říjnu roku 1999 v souladu s projektovým záměrem. Kompletní dokončení včetně uvedení druhého kotle pro využití odpadního tepla ve sklárně do provozu proběhlo v březnu 2001 a jednalo se v té době o jednu z celosvětově nejvýznamnějších aktivit GEF v oblasti snižování emisí CO₂.

GeoFond Světové banky / GEF na využití potenciálu geotermických zdrojů energie

MŽP podporuje aktivity, které mají za cíl využití obnovitelných zdrojů energie. Za tímto účelem byla zahájena také spolupráce s programem GEF a Světovou bankou s cílem stimulovat využití geotermické energie v ČR. Tato spolupráce se uskutečnila prostřednictvím tzv. GeoFondy, který Světová banka v rámci programu GEF vytvořila na podporu rozvoje a využití geotermické energie v regionu střední a východní Evropy. Tento speciální fond je jedním z instrumentů Světové banky v oblasti úsilí proti globál-

ním klimatickým změnám a má za účel stimulovat snížení emisí CO₂. Na spolupráci se kromě MŽP podílely orgány státní správy na úrovni krajů a obcí a v neposlední řadě i čeští experti. V rámci projektu proběhlo zmapování potenciálu a možností ekonomického a projektového využití geotermické energie pro balneologické a energetické účely.

V ČR se GeoFond zaměřil na využití zbytkového tepla v lázeňských vřídlech (balneologická část programu) a na energetické využití geotermické energie v nových projektech. Za tímto účelem proběhla identifikace projektů v obou oblastech. V balneologické části programu byly vytipovány v úzké spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví a Českým inspektorátem lázní a vřidel (ČILV) následující lokality, které by představovaly určitý potenciál využití zbytkové energie vřidel pro energetické účely: Karlovy Vary, Jáchymov, Teplice v Čechách, Jánské Lázně, Velké Losiny, Teplice nad Bečvou, Pasohlávky (Jižní Morava). S výjimkou Pasohlávek, kde se jedná o lokalitu s výhledovou lázeňskou možností okolo dvou existujících geotermických vrtů, představují ostatní lokality využití tepla vřidel v existujících lázních. ČILV podmínil celkem logicky spolupráci s GeoFondem tím, že energetické využití vřidel je podřízeno jejich prvotnímu využití pro lázeňské účely.

Paralelně, s průzkumem v oblasti lázní, probíhal proces identifikace nových potenciálních geotermických projektů pro energetické využití. K následné realizaci byly vyhodnoceny a doporučeny projektové záměry v Litoměřicích (využití suchého tepla hlubinných vrtů pro výrobu elektrické energie a případně zásobování města teplem) a v Děčíně (další vrt pro zásobování teplem města Boletice). Ve spolupráci mezi MŽP a Světovou bankou se uskutečnila v říjnu 2004 mezinárodní balneologická konference v Karlových Varech, která dala možnost k výměně zkušeností a informací lázeňských lokalit s využitím vřídelských vod pro energetické účely.

Komeracionalizace financování opatření pro snižování energetické náročnosti

Jedná se o multilaterální program, který je implementován IFC (International Finance Corporation, člen skupiny Světové banky) a je zaměřen na rozvoj tržních metod financování zvyšování efektivnosti využití energie v ČR, Estonsku, Litvě, Lotyšsku a Slovensku.

Program je kombinací poskytování částečných záruk na úvěry poskytnuté místními bankami k financování projektů zvýšení efektivnosti využívání energie a technické pomoci (školení, příprava projektů, vyhodnocování úspor apod.). Program vychází ze skutečnosti, že energie je v kandidátských a nových členských zemích EU vyráběna a především využívána neefektivně. V těchto zemích navíc existují již poměrně dobře rozvinuté kapitálové trhy s nadbytkem likvidity, ale s malými zkušenostmi a malou ochotou angažovat se při financování zvýšení efektivnosti využívání energií.

Jako hlavní investor je v programu zapojeno IFC s prostředky ve výši 75 mil. USD určenými v plné výši k poskytování garancí. Do programu se zapojil rovněž GEF s prostředky ve výši 18 mil. USD. Pro ČR se počítá s využitím 10–20 mil. USD na poskytování záruk a 0,45 mil. USD na poskytování technické pomoci vybraným bankovním ústavům. Předpokládá se, že program, který byl zahájen koncem roku 2003, bude trvat 12 let. V ČR jsou do programu kromě státních a soukromých agentur a organizací působících v odvětví energetických úspor (např. Česká energetická agentura) zahrnuty zejména některé bankovní instituce (např. Česká spořitelna).

EMPRESS

V prosinci 2003 byl podepsán projektový dokument k multilaterálnímu projektu zaměřenému na opatření vedoucí ke snižování energetické náročnosti v zemích střední a východní Evropy formou cílených opatření (EMPRESS – Energy Management Performance Related Energy Saving Scheme). Implementační agenturou byl UNEP a v ČR byl realizován v úzké spolupráci s tzv. ESCOs, tj. podniky energetických služeb. Do řízení a koordinace projektu bylo kromě MŽP také zapojeno Ministerstvo průmyslu a obchodu a Česká energetická agentura.

Cílem projektu EMPRESS bylo napomoci stálému zvyšování energetické účinnosti v průmyslu pomocí metody energetického managementu nazývané Monitoring a Targeting (M&T) tak, aby došlo k dalšímu snižování emisí skleníkových plynů. Hlavní výstupy projektu zahrnují vytvoření podmínek pro podnikání v oblasti M&T ESCO v ČR, zvýšení energetické účinnosti v průmyslu pomocí neinvestičních opatření v oblasti energetického managementu a rozšířením významných investic soukromého sektoru do energetické účinnosti založených na kombinaci principů M&T s běžnými postupy ESCO (založenými na splácení z úspor metodou Energy Performance Contracting (EPC)). Realizace projektu měla mj. úzké vazby na plnění požadavků IPPC, benchmarking a na obchodování s emisemi CO₂. Zkušenosti z projektu budou využity pro rozšiřování konceptu M&T ESCO do dalších zemí. Výstupy projektu jsou důležité pro naplňování cílů jak mezinárodních dohod, tak české energetické politiky a politiky životního prostředí a dalších relevantních programů.

V rámci aktivit bylo vybudováno institucionální zázemí pro propagaci M&T v ČR a vytvořena platforma pro spolupráci jednotlivých zájmových skupin v této oblasti. Toto zázemí bylo vytvořeno jednak Řídící radou projektu, ve které byli zástupci hlavních zájmových skupin, a jednak ustavením Českého centra pro energetické řízení EMPRESS, které propaguje postupy M&T ESCO. Součástí projektu byla technická asistence a trénink pro podniky v ČR, která zahrnovala především realizaci vstupního zhodnocení (ve 30 podnicích), plné zavedení M&T (v 10 podnicích) a vyhodnocování výsledků zavádění M&T a propagace systémového přístupu k energetickému managementu v průmyslu (včetně publikování detailních případových studií ze tří podniků na konci projektu). Dalším výstupem projektu bylo vytvoření strategie podporující systémové využívání potenciálu pro zlepšování energetické účinnosti v průmyslu a pro odstraňování překážek pro širokou aplikaci schématu M&T ESCO.

Nízkoenergetické domy v ČR

Od roku 1999 probíhala realizace projektu financovaného z prostředků UNDP – GEF, který prokázal na příkladu realizace nízkoenergetických bytových a rodinných domů, jak by mohla vypadat budoucí, životnímu prostředí příznivější výstavba. Projekt zároveň demonstroval, že se investiční náklady takovýchto řešení nijak výrazně neodlišují od standardně stavěných domů klasického charakteru a svou nižší spotřebou energie přinesou svým uživatelům i úspory v nákladech na provoz. Výsledná energetická náročnost je oproti standardnímu řešení snížena o více jak 30–40%.

Součástí projektu byly kromě výstavby vlastních demonstračních bytových domů (ve městech Sušice a Železný Brod) i další aktivity zaměřené na analýzu dostupných finančních zdrojů, na verifikaci norem platných v této oblasti, i na podporu vzdělanosti. V návaznosti na tyto aktivity byly průběžně pořádány pracovní semináře, za účasti českých i zahraničních odborníků. Podstatou projektu nebylo jen definování opakovatelných principů a vý-

stavba demonstračních domů, ale především vytvoření takového prostředí, které umožní realizovat obdobné objekty i v budoucnosti a zároveň přispěje ke snížení emisí CO₂.

Ve stejném období byl v ČR realizován obdobně zaměřený multilaterální projekt GEF – **Iniciativa pro energeticky úsporné osvětlování**, který byl zaměřen na propagaci produktů, umožňujících dosáhnout výrazných úspor elektrické energie, a tím i finančních nákladů a snížení emisí skleníkových plynů.

Projekt zaměřený na přípravu a schválení národního implementačního plánu Stockholmské úmluvy o persistentních organických polutantech

Persistentní organické polutanty (POPs) představují vážné globální riziko pro lidské zdraví a životní prostředí, které je způsobeno jejich toxicitou, stálostí v životním prostředí, schopností pohybovat se na dlouhou vzdálenost v ovzduší a ve vodě a náchylností k biologické akumulaci v potravinovém řetězci. Do této skupiny patří některé z neškodlivějších chemikálií na světě, zejména vysoce toxické pesticidy, jako je DDT, průmyslové chemikálie, jako je PCB, a nechtěné vedlejší produkty průmyslových procesů a spalování, např. dioxiny a furany. POPs, jsou-li vypuštěny do životního prostředí, mohou ve všech fázích, jež sestávají z vypařování, přenosu v ovzduší a kondenzace při nízkých teplotách, vyvolávat tzv. „kobylkový efekt“. POPs se tak mohou rozšířit na velké území během několika málo dnů či týdnů.

V bývalém Československu byly široce používány směsi PCB v různých aplikacích. To vedlo ke kontaminaci životního prostředí a následně vysoké expozici obyvatel. Produkce PCB byla soustředěna na Slovensku v podniku Chemko Strážské, zatímco zařízení obsahující PCB byla vyráběna v ČR.

Stockholmská úmluva o persistentních organických polutantech upravuje ukončení používání POPs a odstranění stávajících zásob. Článek 6 Stockholmské úmluvy se týká identifikace a obhospodařování rezervních zásob a odpadů obsahujících POPs. Vyžaduje, aby tyto rezervní zásoby a odpady byly „obhospodařovány způsobem chránícím lidské zdraví a životní prostředí.“ Smluvní strany musí „vypracovat strategie pro identifikaci“ používaných rezervních zásob, výrobků a zboží, a odpadů upravených smlouvou, a poté musí provozovat rezervní zásoby „vhodným, bezpečným a účinným a z hlediska životního prostředí správným způsobem.“ Úmluva vyžaduje, aby takovéto odpady byly odstraňovány způsobem, který zajistí, že obsah POPs je „odbourán nebo nevratně přeměněn“ na takové látky, které nevykazují vlastnosti POPs nebo „aby byly odstraňovány jiným způsobem šetrným k životnímu prostředí, pokud zničení nebo

nevratná přeměna nepředstavují z hlediska životního prostředí přednostní řešení nebo jestliže obsah perzistentních organických polutantů je nízký.“

Následně po podpisu Stockholmské úmluvy se ČR stala jednou z cílových zemí pro finanční a technickou pomoc GEF v této oblasti. ČR byla jednou z prvních zemí, pro kterou byl v srpnu 2001 odsouhlasen projekt ve výši téměř 0,5 mil. USD zaměřený na plnění povinností vyplývajících z Úmluvy a na přípravu a schválení národního implementačního plánu Stockholmské úmluvy (ČR ratifikovala Úmluvu v srpnu 2002). Projekt byl realizován ve spolupráci s agenturou UNIDO ve Vídni. Hlavním výstupem projektu byl dokončený Implementační plán POPs, který byl následně předložen vládě ČR ke schválení.

V návaznosti na tyto výstupy byl ve spolupráci s UNIDO připraven v rámci rozpočtu GEF projektový záměr pro provedení konečného celkového odstranění cílových odpadních PCB způsobem šetrným k životnímu prostředí. Záměr zahrnoval i vytvoření potřebných plánů činnosti a smluvních dokumentů, včetně analýzy přírůstkových nákladů a určení dodatečného spolufinancování nezbytného k úspěšné realizaci projektu. Vzhledem ke graduaci ČR v rámci Světové banky již nebylo možno získat na realizační část prostředky GEF a realizace záměru je hrazena z jiných finančních zdrojů.

Summary

The Global Environment Facility (GEF)

The article describes participation in and activities of the Czech Republic within the Global Environment Facility (GEF). GEF was established in 1991 as the main multilateral financial mechanism for distributing funds for the achievement of global environmental goals in developing countries and countries with economy in transition.

The Czech Republic became a GEF member in 1991 as the recipient country, however since 1994 it is also a contributor to the GEF. Nowadays, the Czech Republic as a developed country is a pure regular donor to the GEF, as the only one from the new EU member states. For the period 2006–2010, 32 countries have pledged USD 3.13 billion to the GEF Trust Fund.

Since 1991 the Czech Republic has received several grants to implement relatively high portfolio of projects in almost all GEF priority areas, i.e. climate change, biodiversity, ozone depletion, persistent organic pollutants and international waters in total amount of USD 14 million.

III. Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj

JUDr. Jiří Hlaváček, PhDr. Lenka Škrábalová, odbor mnohostranných vztahů
Ing. Martina Motlová, Stálá mise ČR při OECD

I. 1. Cíle, činnost a členství OECD

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD)¹ je mezinárodní organizace, která byla založena v roce 1960 v Paříži.

Hlavním posláním OECD je poskytovat vládám členských států prostor, ve kterém mohou vzájemně porovnávat zkušenosti z realizace vládních politik, hledat odpovědi na společné problémy, formulovat vhodná řešení a koordinovat domácí a zahraniční politiku. Je to organizace, kde společný tlak může působit jako mocná pobídka ke zlepšení politiky a kde vznikají mezinárodně odsouhlasené nástroje, rozhodnutí a doporučení v oblastech, v nichž je mezinárodní shoda nezbytná k dosažení pokroku jednotlivých zemí v rámci globální ekonomiky. K podpisu takovýchto dohod a úmluv jsou přizvány také nečlenské země.

V OECD nejvyspělejší země světa sladují své postupy v celé řadě oblastí – ekonomika, finance, obchod, vzdělávání, věda a technika, veřejná správa, zemědělství, životní prostředí a další. Na rozdíl od ostatních, sektorově zaměřených mezinárodních organizací tak může OECD využívat průřezový charakter své práce a iniciovat řadu horizontálních projektů. V posledních letech to byly především: udržitelný rozvoj, stárnutí obyvatelstva, elektronický obchod, regulační reforma, zdraví, zdroje ekonomického růstu, mezinárodní migrace, biotechnologie a nanotechnologie. V současnosti OECD řeší ekonomické, sociální a environmentální výzvy a problémy, které s sebou přináší globalizace. OECD aktivně podporuje zavádění ekologické daňové reformy. V celé řadě zemí OECD také prošly daňové systémy významnými změnami (snížení přímých daní, zvýšení nepřímých daní, především spotřebních, snížení plošných plateb zatěžujících práci). Aktivita OECD se orientují na problematiku mezinárodního obchodu a strukturálních reforem, bezpečnosti informačních technologií a na úkoly spojené s bojem proti chudobě v rozvojovém světě.

V současné době má OECD **30 členských států**² (20% světové populace), které sdílejí společné hodnoty demokratického vládnutí a tržní ekonomiku, produkují 70 až 80% světového HDP a podílí se stejným dílem na mezinárodním obchodu a poskytují 90% oficiální rozvojové pomoci.

Evropská komise, která není členem OECD, se aktivně podílí na činnosti v rámci OECD, nepřispívá však do rozpočtu povinnými, nýbrž dobrovolnými příspěvky. Ve většině oblastí má stejná práva a povinnosti jako její „člen“ kromě účasti na ročním rozpočtu a práva hlasovat.

Úspěšným výsledkem aktivit **spolupráce OECD s Evropskou unií**³ je společné vedení projektu k podpoře transformace ekonomik nových členských zemí EU, kandidátských zemí EU a zemí západního Balkánu a zlepšení správy a řízení pod názvem **Support for Improvement in Governance and Management (SIGMA)**.

Do rodiny OECD patří i několik více či méně autonomních organizací se sídlem v Paříži: **Mezinárodní energetická agentura**⁴ (International Energy Agency, IEA www.iea.org – založena v roce 1974 – 26 členských států), **Jaderná energetická agentura** (Nuclear Energy Agency – NEA – www.nea.fr – 28 členských států) a nově **Mezinárodní dopravní fórum** (International Transport Forum), které zahájí svou činnost v květnu 2008 a nahradí tak fungující Evropskou konferenci ministrů dopravy ECMT – www.cemt.org, která se konala v Sofii, Bulharsku 30. – 31. 5. 2007.

V rychle se měnící globální ekonomice se mění rovněž OECD. Veškeré toto úsilí směřuje k přeměně OECD na ještě efektivnější nástroj mezinárodní spolupráce. V posledních letech OECD posílila aktivní partnerství se 70 nečlenskými zeměmi, nevládními organizacemi a občanskou společností, což posílilo její globální význam. Nejdůležitějšími partnery OECD v této oblasti jsou nově se rozvíjející ekonomiky tzv. Big 5 (Čína, Brazílie, Indie, Rusko a JAR, označované anglickou zkratkou BRICS), země s přechodnou ekonomikou (východní Evropa, země bývalého Sovětského svazu) a další země s obchodními a investičními vazbami na člen-ské země OECD.

V roce 2005 OECD přijala strategický rámec **Global Relations Strategy (Strategie pro globální vztahy)**, který sjednocuje přístup OECD v globálních vztazích a posiluje flexibilní pracovní spolupráci v jednotlivých oblastech OECD s nečlenskými zeměmi. Hlavní záměr této strategie je přispět k harmonickému fungování globální ekonomiky, zvýšit prosperitu a posílit znalostní potenciál pro lepší veřejnou politiku. Dokument obsahuje zásady pro výbory na léta 2007–2008, pokud jde o spolupráci s nečleny ve třech směrech, tj. na bázi regionálního přístupu, programů pro jednotlivé země (Rusko, Čína, Brazílie, Indie) a v oblasti globálních fór k významným otázkám (např. zasedání Globálního fóra pro udržitelný rozvoj: Environmentální výhled OECD do roku 2030 z perspektivy zemí BRICS, 23. – 24. květen 2007). Rámec víceméně vychází z širokého pojetí vztahů s nečlenskými zeměmi a využívání různých způsobů a forem spolupráce odrážejících odlišné podmínky a potřeby vztahů s jednotlivými zeměmi.

OECD se stále více angažuje i v rozvojové pomoci zemím tzv. „třetího světa“. Součástí OECD je i **Rozvojové centrum (DC)**, na jehož činnosti se podílejí i nečlenské rozvojové země (Brazílie, Chile, Indie, Rumunsko, JAR a Thajsko). Rozvojové centrum OECD zpracovává srovnávací analýzy pro různé oblasti rozvoje a podporuje neformální dialog s rozvojovými a ostatními zeměmi. Samostatný orgán – Klub zemí Sahelu a západní Afriky – podporuje úsilí 17 afrických zemí při definování a implementaci střednědobých a dlouhodobých rozvojových strategií tohoto regionu.

Výsledkem činnosti OECD v oblasti rozvojové spolupráce je například dokument **Pařížská deklarace k účinnosti pomoci** (Paris

¹ Byla založena dne 14.10.1960, kdy v Paříži podepsali zástupci 20 států zakládající Konvenci o OECD a dva dodatkové protokoly, které vstoupily v platnost 30.9.1961.

² Zakládající členské státy: Belgie, Dánsko, Francie, Irsko, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Řecko, Španělsko, Spojené státy americké, Spojené království Velké Británie a Severního Irska, SRN, Švédsko, Švýcarsko, Turecko. Státy, které do OECD přistoupily později (v závorce přesné datum přistoupení): Japonsko (28. 4. 1964), Finsko (28. 1. 1969), Austrálie (7. 6. 1971), Nový Zéland (29. 5. 1973), Mexiko (18. 5. 1994), ČR (21. 12. 1995), Maďarsko (7. 5. 1996), Polsko (22. 11. 1996), Korejská republika (12. 12. 1996) a Slovensko (14. 12. 2000).

³ OECD provádí výzkum ekonomických politik členských zemí EU a Eurozóny a zpracovává analýzy např. *Ekonomický přehled zemí Eurozóny - Economic Survey of the Euro Area* (2007).

⁴ Organizace s širokým mandátem, který zahrnuje opatření pro zlepšení dodávek energie a zvýšení efektivity využití energie, zajištění souladu mezi energetickou a environmentální politikou. Vydává roční *World Energy Outlook - Světový energetický výhled*.

Declaration on Aid Effectiveness) přijatý v roce 2005, kterou podepsalo téměř 100 zemí a 25 rozvojových agentur na 2. Fóru na vysoké úrovni k harmonizaci rozvojové pomoci v Paříži. Tato deklarace předkládá široké rozmezí opatření k zlepšení řízení oficiální rozvojové pomoci. Podstatou deklarace je vzájemná odpovědnost obou stran (jak dárců, tak partnerských zemí). Tyto závazky jsou doplněny o dvanáct konkrétních indikátorů, jejichž naplňování je průběžně monitorováno. Výbor pro rozvojovou spolupráci (DAC) naplňování deklarace pečlivě sleduje. Příští Fórum na vysoké úrovni o efektivnosti pomoci se uskuteční v roce 2008 v Ghaně a budou zde přijaty akční plány (např. Code of Conduct⁵), které by při svém působení od roku 2010 měly zajistit splnění Rozvojových cílů tisíciletí do roku 2015.

Důležitou formou spolupráce je účast dalších organizací v politickém dialogu v OECD, a to formou **pozorovatelského statutu v orgánech OECD**. Více než **70 mezinárodních organizací** se účastní jako pozorovatelé v jednom nebo více výborech OECD a pracovních skupinách. Přibližně 30 mezinárodních organizací se podílí na práci v orgánech jako řádní členové. OECD aktivně spolupracuje se Světovou bankou, Mezi-americkou rozvojovou bankou, Konferencí OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), Světovou zdravotnickou organizací (WHO), Organizací spojených národů pro výživu a zemědělství (FAO), Mezinárodní organizací práce (ILO), Mezinárodním měnovým fondem (IMF), Rozvojovým programem OSN (UNDP), EHK OSN, agenturami OSN, Africkou hospodářskou komisí OSN, Organizací OSN pro výchovu, vědu a kulturu (UNESCO) a Světovou obchodní organizací (WTO). OECD rovněž úzce spolupracuje s uskupením G8 (nejvyspělejší ekonomiky světa – USA, Kanada, Itálie, Velká Británie, Francie, Německo, Japonsko a Rusko). Okrajové a příležitostné vztahy udržuje OECD s Radou Evropy, APEC a ASEAN.⁶

Přestože je OECD primárně určená pro dialog mezi vládními úředníky z členských zemí, je rovněž **otevřena dialogu s občanskou společností**. OECD již od svého založení disponuje svými vlastními „tripartitními“ poradními orgány, s nimiž zástupci členských zemí na všech úrovních často konzultují problematiku, kterým se věnuje OECD: Poradní výbor zaměstnavatelů (**the Business and Industry Advisory Committee – BIAC**; ČR je zastoupena Svazem průmyslu a obchodu) a Poradní výbor odborů (**Trade Union Advisory Committee TUAC**; ČR reprezentuje Českomoravská komora odborových svazů) se účastní mnoha zasedání OECD jako pozorovatelé.

Každoroční Fórum OECD umožňuje od roku 2000 představitelům průmyslu a odborů, mezinárodních organizací, ministrům a osobnostem občanské společnosti diskutovat o nejpalčivějších mezinárodních tématech.

I. 2. Struktura OECD

Rada a přidružené orgány (OECD – Council and related bodies)

RADA (Council):

- Výkonný výbor (Executive Committee)
- Rozpočtový výbor (Budget Committee)
- Rozpočtový výbor – Monitorovací skupina pro implementaci rozpočtu a programu finančního řízení (Budget Committee

Monitoring Group on Implementation of the Budget and Financial Management Programme (BCMG-BFMP)

- Výbor pro vnější vztahy (External Relations Committee)
- Výbor pro veřejné vztahy a komunikaci (Committee on Public Affairs and Communications)
- Speciální skupina pro financování (Special Group on Financing)
- Výbor auditu (Audit Committee)
- Evaluační pod skupina (Evaluation Sub-Group)
- Řídící rada pro penzijní rozpočet a rezervní fond (Pension Budget and Reserve Fund Management Board)
- Řídící výbor rozvojového centra (Governing Board of the Development Centre)
- Styčný výbor s mezinárodními nevládními organizacemi a OECD (Liaison Committee with International Non-Governmental Organisations)
- Styčný výbor mezi Ruskou federací a OECD (Liaison Committee between the Russian Federation and the OECD (RLC))
- Globální fórum pro zemědělství (Global Forum on Agriculture)
- Globální fórum pro soutěž (Global Forum on Competition)
- Globální fórum pro vládnutí (Global Forum on Governance)
- Globální fórum pro mezinárodní investice (Global Forum on International Investment)
- Globální fórum pro znalostní ekonomiku (Global Forum on the Knowledge Economy)
- Globální fórum pro udržitelný rozvoj (Global Forum on Sustainable Development)
- Globální fórum pro daně (Global Forum on Taxation)
- Globální fórum pro obchod (Global Forum on Trade)
- Globální fórum pro vzdělání (Global Forum on Education)
- Globální fórum pro rozvoj (Global Forum on Development)
- Zvláštní zasedání výkonného výboru (Executive Committee in Special Session – ECSS)

Výbory (Committees) /dle sektorů/:

EKONOMIKA

- Ekonomický výbor (Economic Committee)
- Výbor hospodářské politiky (Economic Policy Committee)
- Výbor hodnocení ekonomické a rozvojové politiky (Economic and Development Review Committee)

ŽIVOTNÍ PROSTŘEDÍ

- Výbor pro politiku životního prostředí (Environment Policy Committee)

ROZVOJOVÁ POMOC

- Výbor pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee)

VEŘEJNÉ VLÁDNUTÍ A TERITORIÁLNÍ ROZVOJ

- Výbor pro veřejné vládnutí (Public Governance Committee)
- Výbor pro politiku regionálního rozvoje (Territorial Development Policy Committee)

⁵ V roce 2007 Výbor pro rozvojovou spolupráci (DAC) ve spolupráci s EK vytvořil dokument „Code of Conduct“ (Pravidla chování), který byl dne 15. 6. 2007 přijat členskými státy EU. Hlavním principem pravidel patří návrh na postupnou koncentraci donorů do omezeného počtu sektorů v každé partnerské zemi. V závislosti na komparativních výhodách donorů bude vytvořen model hlavního donora (pear donor) a jednoho či dvou přidružených donorů, kteří budou daný sektor řídit a koordinovat ostatní donory. Koordinace bude prakticky znamenat, že ostatní donory budou přispívat na obecnou podporu do rozvojového rozpočtu a své pravomoci budou delegovat jinému EU dárci. Další možností bude „zodpovědný“ odchod donora tak, aby uvolněné prostředky byly využity v ostatních sektorech. V současné době probíhají intenzivní dohody donorů DAC i EU o určení vedoucího donora/donorů zodpovědné za celkovou koordinaci a komunikaci s institucemi partnerské rozvojové země.

⁶ více OECD and Other International Organizations, CCNM (2007)1, Detailní informace o účasti mezinárodních organizací v orgánech OECD jsou přístupné na OECD on-line průvodci k mezinárodním aktivitám.

ZEMĚDĚLSTVÍ A OBCHOD

- Zemědělský výbor (Committee for Agriculture)
- Rybářský výbor (Fisheries Committee)
- Výbor pro obchod (Trade Committee)

FINANČNÍ A PODNIKOVÉ ZÁLEŽITOSTI

- Investiční výbor (Investment Committee)
- Výbor pro pojištění a soukromé penze (Insurance and Private Pension Committee)
- Výbor pro finanční trhy (Committee on Financial Markets)
- Výbor pro soutěž (Competition Committee)

DAŇOVÁ POLITIKA A ADMINISTRATIVA

- Výbor pro fiskální záležitosti (Committee on Fiscal Affairs)

VĚDA, TECHNOLOGIE A PRŮMYSL

- Výbor pro průmysl, inovace a podnikání (Committee on Industry, Innovation and Entrepreneurship – CIIE)
- Výbor pro vědu a technologickou politiku (Committee for Scientific and Technological Policy)
- Výbor pro informace, počítače a komunikační politiku (Committee for Information, Computer and Communications Policy)

PODNIKÁNÍ, STŘEDNÍ A MALÉ PODNIKÁNÍ A MÍSTNÍ ROZVOJ

- Výbor pro spotřebitelskou politiku (Committee on Consumer Policy)
- Výbor pro mořskou dopravu (Maritime Transport Committee)
- Ocelářský výbor (Steel Committee)
- Výbor pro zdraví (Health Committee)

VZDĚLÁVÁNÍ

- Výbor pro zaměstnanost, práci a sociální záležitosti (Employment, Labour and Social Affairs Committee – ELSA)
- Kooperační akční program pro místní ekonomický a zaměstnanecký rozvoj (Co-operative Action Programme on Local Economic and Employment Development (LEED))
- Výbor pro cestovní ruch (Tourism Committee)
- Výbor pro vzdělávací politiku (Education Policy Committee)
- Centrum pro výzkum v oblasti vzdělání a Řídící rada pro inovace (Centre for Educational Research and Innovation Governing Board – CERI)
- Institucionální řízení Řídící rady pro vyšší vzdělání (Institutional Management in Higher Education Governing Board (IMHE))
- Řídící rada pro Program budování vzdělávacího systému (Programme on Educational Building Governing Board (PEB))
- Řídící rada pro Program pro mezinárodní vyhodnocování studentů (Programme for International Student Assessment Governing Board (PISA))

STATISTIKA

- Výbor pro statistiku (Committee on Statistics – STAT)

DOPRAVA

- Společný výbor pro výzkum v oblasti dopravy (Joint OECD/ECMT Transport Research Committee)

IEA

- Mezinárodní energetická agentura (International Energy Agency)

NEA

- Jaderná energetická agentura (Nuclear Energy Agency)

I. 2. 1. Rada

Nejvyšším orgánem OECD je Rada, v níž má každá členská země nejvyššího představitele – velvyslance, a je zde zastoupen reprezentant Evropské komise. Rada se setkává podle potřeby, minimálně jednou za měsíc a předsedá jí **generální tajemník, který je volen z pravidla na pětileté funkční období členskými státy OECD**. Jednou ročně, v květnu, zasedá na úrovni ministrů členských zemí (tzv. Ministerská Rada) pod předsednictvím ministra zvoleného pro daný rok. Ministři na zasedání Rady OECD diskutují o koncepčních otázkách a udávají dlouhodobý směr aktivit OECD. Ministerská Rada na závěr svého jednání přijímá komuniké, které je jednak programovým dokumentem určujícím priority OECD na další rok, jednak dokumentem politickým. Sekretariát OECD plní úkoly schválené Radou OECD. **Poslední ministerské zasedání Rady (předsedalo Španělsko, místopředsedové: Polsko a Japonsko) se uskutečnilo 15. – 16. května 2007 v Paříži a jeho tématy byly inovace, růst a rovnováha (Inovace: Postup v agendě OECD zaměřené na růst a rovnováhu).**

Radu OECD řídí **generální tajemník**, kterým je od 1. června 2006 **Ángel Gurría** z Mexika. Á. Gurría vyhlásil při nástupu do funkce jako své hlavní **priority tři témata – migraci, zdraví a vodu, sanitaci**. Generálnímu tajemníkovi asistují při jeho práci 4 zástupci: Thelma Askey (USA, oblast globálních vztahů), Aart Jan de Geus (Nizozemsko, oblast politické ekonomie a reformy), Pier Carlo Padoan (Itálie, oblast vývoje budoucí strategické vize OECD a vztahy s mezinárodními organizacemi) a Mari Amano (Japonsko, rozvojová pomoc, oblast koherence politik a udržitelný rozvoj).

I. 2. 2. Pracovní orgány OECD – výbory

Pracovní orgány se scházejí zpravidla dvakrát za rok a zasedají v nich odborníci ze státní správy a experti 30 členských zemí (okolo 40 000), kteří si vyměňují zkušenosti, koordinují své postupy a vytvářejí společná doporučení. Hlavními výbory jsou například Výbor pro hospodářskou politiku, **Výbor pro politiku životního prostředí**, Obchodní výbor, Zemědělský výbor, Finanční a fiskální výbor aj. Výbory si dále vytvářejí specializované pracovní skupiny (*working party, working group, expert group, task force, ad hoc group apod.*).

I. 2. 3. Sekretariát OECD

Práce výborů zásadním způsobem podporuje a koordinuje sekretariát OECD se sídlem v Paříži. V čele sekretariátu stojí generální tajemník. Zaměstnanci sekretariátu se rekrutují z členských zemí, nicméně v OECD zastupují nestranné zájmy mezinárodní organizace. Komunikace mezi sekretariátem (ústředím OECD) a výbory (delegáty z ústředí) probíhá prostřednictvím stálých misí jednotlivých členských zemí, které sídlí v Paříži, mají diplomatický status a účastní se práce jednotlivých orgánů.

STRUKTURA GENERÁLNÍHO SEKRETARIÁTU OECD**Generální tajemník OECD**

- Ángel Gurría

Zástupci generálního tajemníka

- Aart Jan de Geus
- Thelma Askey
- Pier Carlo Padoan
- Mari Amano

- Kancelář generálního tajemníka
- Poradní orgán v multidisciplinárních otázkách
- Centrum pro spolupráci s nečleny
- Rada a Výkonný výbor sekretariátu
- Ředitelství pro právní záležitosti
- Úřad hlavního auditora
- Program a plánování rozpočtu

Odbory

- Ředitelství pro rozvojovou spolupráci
- Ředitelství pro ekonomiku
- Ředitelství pro vzdělávání
- Ředitelství pro zaměstnanost, práci a sociální záležitosti
- Centrum pro podnikání, střední a malé podniky a místní rozvoj
- Ředitelství pro životní prostředí
- Výkonné ředitelství sekretariátu
- Lidské zdroje – Výzvy pro tendry
- Ředitelství pro finanční a podnikové záležitosti
- Veřejné záležitosti a ředitelství pro komunikaci
- Komunikace s médii, veřejné záležitosti – oddělení pro publikace, OECD Centra
- Ředitelství pro veřejnou správu a řízení a teritoriální rozvoj
- Ředitelství pro vědu, technologie a průmysl
- Ředitelství pro statistiku
- Centrum pro daňovou politiku a administrativu
- Ředitelství pro obchod a zemědělství

Zvláštní orgány

- Fórum pro partnerství s Afrikou
- Rozvojové centrum
- Úkolová skupina k finančním aktivitám
- Mezinárodní energetická agentura
- Jaderná energetická agentura
- Sahel a západoafrický klub
- Evropská konference ministrů dopravy

V současné době jsou v sekretariátu OECD zaměstnáni 3 občané ČR, z toho dva pracovníci v obchodním a zemědělském ředitelství (zemědělská sekce: V. Vojtěch a P. Vávra) a jeden pracovník vede regionální středisko OECD v Trentu (P. Tatarko). V rámci časově omezených smluv pracovalo v minulosti v sekretariátu několik českých odborníků (v IEA a ECMT) i mladých stážistů. Sekretariát OECD má okolo 2 500 stálých zaměstnanců.

Z hlediska organizace práce sekretariátu OECD bylo zásadní událostí sloučení Obchodního ředitelství (TD) a Zemědělského ředitelství (AGR) do nového Ředitelství pro obchod a zemědělství (TAD), ke kterému došlo z rozhodnutí generálního tajemníka 1. 12. 2006. Toto sloučení je součástí první fáze organizačních změn v organizaci, které mají přispět k posílení synergií a kapacit OECD pro zpracování analýz a politických doporučení v těchto dvou klíčových oblastech globální ekonomické agendy organizace a zajištění řízení obchodní agendy OECD.

I. 3. Rozšíření a reforma OECD

V OECD v současnosti probíhá reforma, která zasahuje do řídicích struktur, komplexních systémových otázek, jako je sdílení nákladů rozpočtu OECD (bude kompletně vyřešeno na ministerském zasedání Rady OECD v roce 2008) a pravidel rozhodovacího procesu. OECD se tak snaží reagovat na sílící tlak

na rozšíření členské základny OECD. V květnu 2004 byla přijata **Strategie pro rozšíření OECD (Enlargement Strategy) a spolupráci s nečlenskými zeměmi**. Strategie definovala základní kritéria pro budoucí rozšíření OECD. Ve strategickém zorném poli OECD v rámci partnerského dialogu se nachází především státy tzv. **BRICS** (Brazílie, Rusko, Indie, Čína, Jihoafrická republika).

Hlavní událostí ministerského zasedání v r. 2007 bylo zahájení přístupových rozhovorů s Chile, Estonskem, Izraelem, Ruskou federací a Slovinskem. Konference ministrů potvrdila zájem zkoumat možnosti rozšíření spolupráce i s dalšími zeměmi a regiony na základě konceptu tzv. „posílené spolupráce“ s **Brazílií, Čínou, Indii, Indonésií a JAR**.

Aby byla OECD připravená na budoucí rozšíření, musela přikročit k reorganizaci a změnám v rozhodovacím procesu. Dosud se rozhodovalo na půdě OECD konsensem, od 1. června 2006 se začíná uplatňovat v některých zásadních případech (např. rozpočet) kvalifikovaná většina. Dalším důležitým aspektem reformy je širší delegace pravomocí Rady na výbory. V rámci reformy byly zavedeny tři rozhodovací kategorie: základní otázky, zvláštní případy a normální případy. Reforma přiznává Radě významné pravomoci v politických otázkách a zvyšuje počet okruhů činnosti, které Rada bude delegovat na podřízené orgány.

Od 1. 6. 2006 tím došlo ke zvýšení efektivity rozhodování a k odlehčení práce Rady. Častěji bude využívána procedura per – rolam (written procedure) s přísnějším režimem odezvy národních pozic (7 dnů) a předpokládá se i intenzivnější využívání elektronických diskusních skupin (tzv. EDG).

I. 4. Hlavní výstupy OECD

OECD vytváří mezinárodně sjednané instrumenty – **rozhodnutí (decisions), doporučení (recommendations) a prohlášení (communiqué)**, které je zmocněno projednávat s členskými zeměmi za účelem dosahování svých cílů. **Právně závazná jsou pro členské země pouze rozhodnutí (např. Rozhodnutí Rady OECD o kontrole přeshraničního pohybu odpadů určených k recyklaci).** V případě doporučení, která nejsou právně vymahatelná, záleží pouze na členských zemích, jak je budou implementovat.

Systém práce OECD však podporuje jejich uplatňování nepřímou. Členská země je vystavena tzv. **peer pressure, tj. tlaku sobě rovných**, s cílem posílit koordinovanost provádění příslušných politik a soudržnost Organizace a přispět k realizaci jejích cílů.

K nejdůležitějším nástrojům OECD patří: Kodexy liberalizace (běžných neviditelných operací a kapitálových pohybů), Směrnice OECD pro nadnárodní společnosti, Deklarace OECD o mezinárodních investicích a nadnárodních společnostech, Úmluva o boji s podplácením veřejných činitelů v mezinárodních podnikatelských transakcích, instrumenty v oblasti životního prostředí, Modelová konvence o zdaňování příjmu a kapitálu a Principy OECD pro správu a řízení podniků (Corporate Governance).

Dále OECD zpracovává velmi kvalitní analytické materiály monografického typu, jako jsou ekonomické přehledy, environmentální výhledy, hodnocení ekonomických, sociálních, školských politik a politiky životního prostředí, statistické ročenky. OECD pravidelně vydává tiskové zprávy o dění uvnitř OECD, bulletinů a studie jednotlivých zemí. Ročně OECD publikuje více než 250 nových titulů.

I. 5. Rozpočet OECD

Činnost OECD probíhá vesměs ve formě programu, do kterých jsou zapojeny všechny členské země (část I. rozpočtu), nebo jsou členské země zapojeny podle zájmu na daném programu (část II. rozpočtu). Pro obě části rozpočtu platí odlišná pravidla financování, schválená Radou.

Výše povinných (statutárních) příspěvků závisí na hospodářské síle jednotlivých států. Největším přispěvatelem jsou USA, které platí čtvrtinu rozpočtu OECD, na druhém místě Japonsko. Rozpočet každoročně schvaluje Rada. Kromě těchto povinných plateb poskytuje většina zemí každý rok OECD tzv. dobrovolné příspěvky na financování konkrétních projektů, jež nejsou zahrnuty v hlavní části rozpočtu. Jednání o rozpočtu jsou složitá, neboť aktivity OECD se neustále rozšiřují a priority jednotlivých členských zemí jsou rozdílné. Snahou je proces přípravy a sestavování rozpočtu vylepšit a zprůhlednit. Nástrojem pro přípravu práce a rozpočtu 2007–2008 se stala dotazníková akce o střednědobých prioritách OECD. O finančních otázkách se v Radě, po vnitřní reformě OECD, bude nově rozhodovat kvalifikovanou většinou. Aby byl rozpočet v rámci jednotlivých kapitol schválen, musí se pro něj vyslovit 60% členských zemí OECD (tj. 18 ze 30). Schvalování celkového rozpočtu může zablokovat v Radě OECD skupina tří zemí, které dohromady přispívají do rozpočtu OECD 25%. Rozpočet, stejně jako program činnosti, je v OECD determinován dvouletým ročním cyklem. **Rozpočet pro rok 2007 činí 340 milionů EUR.**

II. Environmentální program OECD

II. 1. Historie, cíle a činnost

Význam environmentálních problémů při tvorbě politik byl uznán začátkem 70. let minulého století v OECD a v roce 1970 vedl k založení **Výboru pro politiku životního prostředí (Environmental Policy Committee – EPOC)** a **Ředitelství životního prostředí** v rámci sekretariátu OECD. Za dobu své existence tento program získal věhlasnou reputaci díky svým inovačním přístupům. Jedním z prvních významných milníků OECD v programu životního prostředí bylo přijetí historického **Doporučení Rady z roku 1972 o „principu znečišťovatel platí“** a „principu uživatele a znečišťovatel platí“, které patří ke skupině zásad podporující integraci environmentálních aspektů do sektorových politik, které OECD obhájí poslední tři desetiletí.

Pro objasnění vzájemných vztahů environmentální degradace a ekonomického růstu vypracoval Environmentální program OECD v roce 2001 **Environmentální výhled do roku 2020**. Ten identifikoval jako nejzávažnější problémy změnu klimatu, ohrožení biodiverzity, znečištění ovzduší ve městech, znečištění podzemních vod, nebezpečné chemické látky v životním prostředí a v oblasti lesnictví, zemědělství a rybníkářství s negativním dopadem na životní prostředí.

Na základě analýzy Environmentálního výhledu přijali ministři životního prostředí zemí OECD **Environmentální strategii OECD pro první dekádu 21. století** (dále jen Strategie). Návrh dokumentu připravila osmičlenná skupina, jejímž členem byl i představitel ČR, prof. B. Moldan. Strategie definuje čtyři kritéria environmentální udržitelnosti a identifikuje pět základních strategických směrů (viz tabulka). Strategie specifikuje národní opatření, která je potřeba v zemích OECD pro řešení vnitrostátních environmentálních problémů přijmout, a indikátory pro monitorování plnění těchto opatření.

4 kritéria environmentální udržitelnosti:

1. **Regenerace:** obnovitelné zdroje se musí využívat efektivně a jejich využívání by mělo být udržováno v mezích předcházejících ohrožení jejich přirozené dlouhodobé regenerace.
2. **Nahraditelnost:** neobnovitelné zdroje se musí využívat efektivně a jejich využití musí být omezeno na úroveň, při které se dají nahradit obnovitelnými zdroji nebo jinými formami kapitálu.
3. **Asimilace:** vypouštění nebezpečných nebo znečišťujících látek do prostředí nesmí překročit jeho asimilační potenciál, koncentrace by měly být udržované pod stanovenou kritickou úrovní nezbytnou pro ochranu lidského zdraví a životního prostředí.
4. **Předcházení nevratnosti:** je třeba předcházet nevratným škodlivým účinkům lidských činností na ekosystémy a na biogeochemické a hydrologické cykly.

5 záměrů Environmentální strategie:

1. Zachování integrity ekosystémů prostřednictvím účinného hospodaření s přírodními zdroji.
2. Zrušení vazby mezi tlaky na životní prostředí a hospodářským růstem.
3. Zlepšení informovanosti při rozhodování: měření pokroku pomocí indikátorů.
4. Sociálně – environmentální souvislosti: zvýšení kvality života.
5. Globální environmentální provázanost: zlepšení systému řízení a spolupráce.

Hodnocení Strategie proběhlo poprvé v roce 2004 na ministerském zasedání EPOC. Ministři se na tomto jednání zavázali pokračovat v aktivitách podporujících členské země při realizaci Strategie, včetně monitorování jejího plnění prostřednictvím procesu hodnocení stavu, vývoje a politiky životního prostředí (Environmental Performance Review, EPR) a k přípravě podkladů pro aktualizaci. **Další souhrnné vyhodnocení implementace Strategie proběhne na ministerské úrovni v roce 2008.**

II. 2. Financování programu

Environmentální program je financován ze dvou odlišných rozpočtů (část I. a II. rozpočtu), a také z dobrovolných příspěvků členských zemí. Příspěvky placené organizaci členskými státy jsou jednak určeny na financování práce v rámci všeobecného programu, a pak ve zvláštním programu na kontrolu chemických látek (financování z příspěvků 28 členských zemí – 1,7 milionů EUR). Celkově program obdržel ročně (v letech 2005 a 2006) okolo 10.7 milionů EUR, jak z pravidelných příspěvků členských států, tak z jejich dobrovolných příspěvků. **Pro rok 2007 bylo předběžně schváleno financování Environmentálního programu z pravidelných příspěvků členských států OECD částkou – 6,951 mil. EUR a pro rok 2008 – 7,281 mil. EUR.**

II. 3. Ředitelství pro životní prostředí OECD

Ředitelství pro životní prostředí OECD pomáhá členským zemím vypořádat se s environmentálními problémy a s řízením přírodních zdrojů prostřednictvím tvorby a implementací environmentálních politik, které jsou ekonomicky efektivní a ekologicky účinné. **Ředitelem je Lorents Lorentsen** z Norska. Pro ředitelství, který rozpracovává programové aktivity, pracuje okolo sta vysoce kvalifikovaných pracovníků v oblasti životního prostředí.

Díky expertnímu zázemí Environmentální program disponuje schopností vytipovat nejvýznamnější problémy v jednotlivých oblastech, provést jejich detailní analýzy v globálním kontextu a formulovat řešení v řadě případů ve větším časovém předstihu, než v jakém jsou dané problémy řešeny na jiných fórech. **Hodnocení implementace Environmentálního programu** jako u dalších programů činnosti OECD probíhá každé dva roky podle **Programme Implementation Reporting (PIR)**. Tzv. PIR hodnocení je zaměřené na zjištění pozitivních výsledků a nedostatků minulých aktivit a je také významné z hlediska přípravy priorit na další plánované dvouleté období.

Ředitelství spolupracuje s ostatními ředitelstvími v řadě otázek, jakými jsou obchod a investice, zemědělství, doprava, změna klimatu, a environmentální daně a jako hlavní orgán přispívá v práci OECD v oblasti udržitelného rozvoje.

Environmentální ředitelství asistuje hlavnímu výboru Environmentálního programu **Výboru pro politiku životního prostředí OECD (Environment Policy Committee – EPOC)** a jeho skupinám, kromě toho vykonává servis pro 2 pracovní orgány: **Speciální pracovní skupinu pro implementaci Akčního plánu pro střední a východní Evropu (EAP Task Force)**, kde se uskutečňuje dialog o environmentální politice a institucích mezi zeměmi s transformující se ekonomikou a členy OECD od roku 1993 a od roku 1998 se tento program zaměřil na země východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (dále VEKSA země) a **Expertní pracovní skupinu zemí Dodatku I. pro klimatickou změnu**, která zpracovává studie o vyjednávání a implementaci Rámcové úmluvy OSN o změně klimatu. Na práci expertní skupiny se rovněž podílí sekretariát Mezinárodní energetické agentury (IEA).

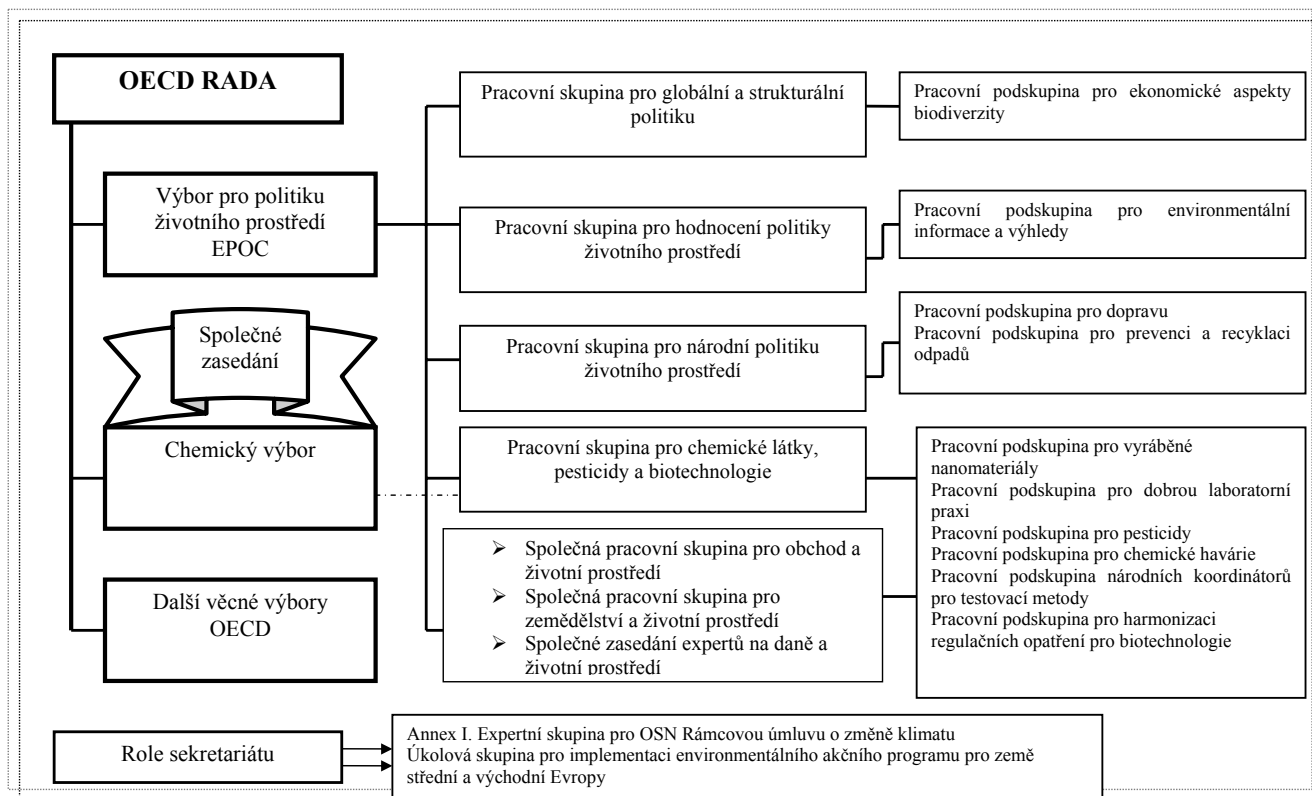
Environmentální program rovněž poskytuje analytickou podporu pro ekonomickou a environmentální oblast – u hlavních mezinárodních smluv (Světový summit o udržitelném rozvoji, Rámcové úmluvě OSN o změně klimatu, Úmluva o biologické rozmanitosti, Úmluva o boji proti dezertifikaci, WTO práce o životním prostředí a obchodu.)

II. 4. Výbor pro politiku životního prostředí (EPOC)

Výbor pro politiku životního prostředí (dále EPOC) je zodpovědný za implementaci Environmentálního programu v průběhu dvouletého období, který schvaluje Rada OECD. Výbor se schází 2x ročně na úrovni vyšších úředníků ministerstev, přičemž přibližně jednou za 3 roky se koná zasedání EPOC na ministerské úrovni (řízen zpravidla dvěma ministry životního prostředí, v roce 2004 – Švédsko a Irsko nebo předsedou výboru a ministrem (zasedání EPOC/DAC)), které projednává významnou problematiku z hlediska dalšího směřování programu. Poslední ministerské zasedání se uskutečnilo v dubnu 2004, které navázalo na zasedání v květnu 2001 a schválilo čtyři mandáty.⁷ Rada OECD v květnu 2004 následně podpořila projekt „náklady nekonání“ („cost of inaction“), který iniciovali ministři životního prostředí na zasedání v roce 2004.

Práci Výboru pro politiku životního prostředí řídí byro, které volí představitelé výboru na tříleté funkční období. Byro je složeno z předsedy a z 5 místopředsedů. V současnosti (od března 2007) je byro složeno z předsedy: K. Keefe (Austrálie, od r. 2006) a místopředsedů: H. Andenaes (Norsko) (od roku 2006), I. Pomázi (Maďarsko, od roku 2006), F. André (Belgie, od roku 2007), N. Ladouceur (Kanada, od roku 2005), Boo – Nam Shin (Korea, od roku 2007).

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA VÝBORU EPOC



⁷ Doporučení Rady k materiálovým tokům a produktivitě zdrojů, Doporučení Rady k vyhodnocování a rozhodování pro integrovanou politiku dopravy a životního prostředí, Doporučení Rady k použití ekonomických nástrojů v podpoře a ochraně udržitelného využívání biologické rozmanitosti a Stanovisko ministrů životního prostředí k další práci OECD v oblasti udržitelného rozvoje,

Výboru pro politiku životního prostředí se kromě nominovaných expertů členských zemí účastní jako pozorovatelé mezinárodní organizace – Rada Evropy, Komise OSN pro udržitelný rozvoj (UN CSD), EHK OSN, UNEP, Světová banka, WHO a WTO. Užší forma spolupráce mezi EHK OSN a OECD probíhá v rámci Pracovní skupiny pro akční program pro životní prostředí zemí střední a východní Evropy.

V dubnu 2006 schválila Rada OECD obnovení mandátu EPOC do 30. 6. 2009. Na svém podzimním zasedání pak EPOC schválil obnovení mandátů do 31. 12. 2009 svých pracovních skupin. Výbor patří, co do počtu jemu podléhajících pracovních skupin k největšímu v OECD. Aktivita výboru jsou prováděny čtyřmi podřízenými hlavními pracovními skupinami: Pracovní skupina pro globální a strukturální politiku: předsedkyně – Veronique Deli (Mexiko), Pracovní skupina pro národní politiku životního prostředí: předseda – Aldo Ravazzi Douvan (Itálie), Pracovní skupina pro hodnocení politiky životního prostředí předseda – Oyvind Lone, Norsko) a Společné zasedání Chemického výboru a Pracovní skupina pro chemické látky, pesticidy a biotechnologie: předsedkyně – Susan Hazen (USA). Ve všech těchto orgánech je zastoupena ČR.

Kromě toho EPOC spolupracuje s dalšími orgány OECD. Pro řešení průřezových problematik, které spadají svým charakterem pod dvě ředitelství, se zřizují společné pracovní skupiny. Byly vytvořeny tyto skupiny: Společná pracovní skupina pro obchod a životní prostředí, Společná pracovní skupina pro zemědělství a životní prostředí, Společná pracovní skupina pro dopravu a životní prostředí a Společné zasedání daňových a environmentálních expertů.

Výbor pro politiku životního prostředí byl nedávno restrukturalizován, aby lépe propojil vědeckou, ekonomickou a strategickou dimenzi a vytýčil primární práci implementace v oblasti strukturální a domácí politiky v globálním kontextu. Výbor schválil v lednu 2006 **Strategickou vizi EPOC (EPOC Vision)**, která má za cíl přispět k takovému ekonomickému rozvoji, který nebude nenávratně poškozovat životní prostředí. Má zároveň podpořit nečlenské státy v jejich úsilí vyvinout a implementovat ve středně a dlouhodobém výhledu účinné politiky pro vybrané environmentální úkoly. Z hlediska střednědobé a dlouhodobé perspektivy je práce EPOC ve strategii zaměřena na: **globalizaci, integraci, implementaci, odpovědnost a partnerství**. Strategie je koncipována jako „živý dokument“, který bude aktualizován vždy při příležitosti zasedání ministrů životního prostředí, počínaje rokem 2008. V roce 2006 byla rovněž aktualizována **Komunikační strategie EPOC (EPOC Communication Strategy)**.

Zásadní událostí roku 2006 bylo první **společné minister-ské zasedání Výboru pro politiku životního prostředí (EPOC) a Výboru pro rozvojovou pomoc (DAC) (4. dubna 2006, Paříž)** iniciované Švédskem, jehož cílem bylo spojit síly mezinárodního společenství a zahájit proces integrace environmentálních aspektů do národních rozvojových politik a integrovat je do Rozvojových cílů tisíciletí (MDGs). Zasedání dalo počáteční impuls pro efektivnější spolupráci zemí OECD s rozvojovými zeměmi a zdůraznilo nutnost navyšování environmentálně orientované spolupráce vzhledem ke skutečnosti, že ochrana životního prostředí je základním předpokladem dlouhodobě udržitelného rozvoje zemí třetího světa. Na tomto společném setkání byly přijaty dva dokumenty: **Deklarace o integraci přizpůsobení se změně klimatu (Declaration on Integrating Climate Change Adaptation in Development Co-operation)** a **Rámec pro společnou akci ministrů pro rozvojovou spolupráci a pro životní prostředí (Framework for Common Actions Around Shared Goals)**, které jsou v OECD vnímány jako efektivní podpora pro splnění cílů již probíhajících projektů – Pařížské deklarace o účinnosti rozvojové

pomoci a OECD Environmentální strategie pro 1. dekádu 21. století. Toto společné zasedání ministrů pro životní prostředí a rozvojovou spolupráci nastartovalo **tzv. follow-up proces do roku 2009**.

II. 5. Aktivita Environmentálního programu

Aktivita Environmentálního programu jsou zaměřeny na zpracování hodnotících zpráv o životním prostředí v kontextu udržitelného rozvoje, shromažďování environmentálních dat (Environmental Compendium, 1999, 2004), zpracování indikátorů, modelů, ekonomických projektů a navrhování politických balíčků pro oblast životního prostředí v Environmentálních výhledech (2001, 2008). Jeho program o zdraví a bezpečnosti v oblasti životního prostředí zahrnuje práci na testovacích metodách chemických látek, koordinuje data a standardy laboratorní praxe a harmonizuje metodologie pro dosažení bezpečnosti moderních biotechnologických produktů.

Environmentální program se podrobně zabývá kvantifikací environmentálních výdajů a užitku v oblasti integrace politiky v sektorech: investic, daní, obchodu, energetiky, dopravy, zemědělství a biotechnologií a formulací nových tržně orientovaných nástrojů, včetně financování strategie pro vodu a environmentální infrastrukturu a analýzu dopadů environmentálně (a ekonomicky) škodlivých dotací a ekologických daní.

Za úspěchy v oblasti životního prostředí lze považovat jak zveřejnění agro-environmentálních indikátorů, tak i dokončování prací na regionálních (obchodních) dohodách a životním prostředím v roce 2006. Ve spolupráci s Výborem pro vědeckotechnologickou politiku začal v roce 2006 ředitelství pro životní prostředí intenzivněji rozvíjet práci na nanotechnologiích a nanomateriálech. Významným tématem roku 2006 byla problematika klimatických změn, evidentně i v souvislosti s atypickými teplotami posledních let. Zájem vzbudily v závěru roku zveřejněné části Zprávy OECD o dopadu klimatické změny na sněhové podmínky v evropských Alpách.

V roce 2006 se v rámci Výboru pro politiku životního prostředí začalo pracovat na intenzivní přípravě **Environmentálního výhledu do roku 2030 (viz dále Současné zaměření Environmentálního programu)**.

Aktivita Environmentálního programu OECD v některých aspektech politik (např. překonávání politických a ekonomických překážek udržitelného rozvoje, oddělení ekonomického růstu od negativního dopadu na životní prostředí, zkoumání vzájemných souvislostí ekonomických, sociálních a environmentálních politik, ale i například reform regulace a moderního vládnutí aj.) předchází vývoji EU.

II. 6. Současné zaměření a priority Environmentálního programu

A) Hodnocení politik, indikátory a výhledy – tvorba analýz klíčových současných a budoucích environmentálních výzev;

- **hodnocení politik životního prostředí** – koordinace procesu hodnocení politik, stavu a vývoje životního prostředí (tzv. EPR), vyhodnocování zpráv a zpracování doporučení plynoucích z procesu EPR pro jednotlivé země. K hodnocení politik životního prostředí, které hodnotí situace a pokrok každé členské země při dosahování domácích a mezinárodních závazků, dochází v pravidelných cyklech (cca 7 let). Na základě vzájemného zájmu byly hodnoceny i některé nečlenské země. V prvním cyklu zpráv bylo hodnoceno 32 zemí (30 členských a 2 nečlenské). Druhý cyklus byl zlepšen tím, že se zaměřil na prosazování udržitelného rozvoje,

environmentální efektivity a ekonomickou účinnost (24 zemí). OECD se rovněž podílí na hodnocení stavu a politiky životního prostředí zemí EHK OSN, které nejsou členy OECD (např. v roce 2005 – země Ukrajiny a Moldávie).

- **environmentální data a indikátory** – vysoká kvalita environmentálních informací je důležitá pro odpovědnou a výkonnou politiku. OECD je světovým lídrem v rozvoji indikátorů pro měření environmentálního stavu a poskytuje harmonizovaná data o pokroku členských zemí v environmentální oblasti (publikace o klíčových environmentálních indikátorech a hlavních environmentálních indikátorech). Silná faktografická a kvantitativní báze pro vyhodnocování a vývoj politik slouží jako referenční metodologie pro země VEKSA, Latinské Ameriky, tichomořské Asie a oblasti Středomoří. OECD na žádost G8 zpracovává metodiku (guidance) k důslednějšímu průzkumu materiálových toků uvnitř států i v mezinárodním rozměru, která konsoliduje a zlepšuje sběr dat o materiálových tocích a ke sledování snah o udržitelném využívání zdrojů.
- **environmentální výhledy** – OECD v současnosti připravuje nový Environmentální výhled do roku 2030 (první do roku 2020, vydán v roce 2001), který bude zveřejněn na jaře roku 2008. Nový Environmentální výhled vychází z ekonomických a sociálních faktorů, které ovlivňují změny životního prostředí a nabízí projekce tlaků na životní prostředí, které vyvolávají klíčové ekonomické sektory (zemědělství, lesnictví, rybářství, doprava, energetika a vybrané průmyslové sektory) a změn stavu životního prostředí pro vybraná environmentální témata (sladká voda, biodiverzita, klimatická změna, kvalita ovzduší ve městech, degradace půdy a odpady).

B) Klimatická změna a přírodní zdroje – zpracování přesných analýz v oblasti klimatických změn a integrity ekosystémů;

- **klimatická změna** – OECD je fórum pro členské země, ve kterém diskutují o analýzách klíčových problémů řešených na mezinárodních jednáních o klimatické změně, včetně systému obchodování s emisemi, flexibilních mechanismů atd. OECD pracuje na zkoumání přínosů politik v oblasti klimatické změny. Aktuální zprávy se zaměřují na vyhodnocování dopadů klimatické změny na úroveň hladiny moří a v zemědělském sektoru. Podle mandátu společného zasedání EPOC/DAC nyní koordinuje výměnu nejlepších praktik v oblasti přizpůsobení adaptace do plánů rozvojových politik a asistence dle Deklarace o přizpůsobení na klimatické změny, a zahájilo novou práci na adaptaci ekonomik. Pracím na klimatické změně se rovněž věnuje Výbor pro zemědělství, ekonomickou politiku a další organizace IEA, NEA a ECMT.
- **biodiverzita** – OECD se soustřeďuje na problematiku udržitelného řízení přírodních zdrojů, zejména na vytvoření trhu pro udržitelné využívání produktů a služeb biodiverzity a analýzu distribučních efektů, ekonomické hodnocení aspektů biodiverzity a problematiku orožených druhů.
- **horizontální program OECD k vodě** – v současné době se organizace z iniciativy generálního tajemníka zaměřila na problematiku nedostatku vodních zdrojů na zeměkouli. V oblasti vody se zabývá udržitelným financováním vodního hospodářství a sanitárních služeb. Nové studie se budou týkat ceny vody (pricing), finančních strategií a inovačních podnikatelských modelů v OECD a nečlen-ských zemí OECD.

C) Program životního prostředí, zdraví a bezpečnost – posílení mezinárodní spolupráce k lepšímu zajištění bezpečnosti výroby chemického průmyslu, který pokrývá 9% světového obchodu se zbožím. Tento program pokrývá problematiku průmyslových chemických látek, pesticidů a biocidů, nanomateriálů, chemických havárií a registrů úniků a přenosů znečišťujících látek (PRTR). Zvláštní pozornost je věnována dopadům na zdraví dětí v rámci programu.

- **vzájemné uznávání dat** – Znalost nebezpečných vlastností chemických látek, zejména nových, je z hlediska vlivu na zdraví člověka a životní prostředí nesmírně důležitá. Nebezpečné vlastnosti se zjišťují celou řadou metod ať již fyzikálně chemických nebo biologických. Akty Rady OECD o vzájemném uznávání dat pro vyhodnocení chemické bezpečnosti (MAD – Mutual Acceptance Data) – rozhodnutí Rady OECD ze dne 12. května 1981 o vzájemném uznávání dat pro hodnocení chemikálií, jsou klíčovými instrumenty vlád a podniků pro dosažení bezpečnosti chemických produktů. Všechny země musí přijmout bezpečnostní testovací data, která jsou aplikována v ostatních zemích za použití Testovací metodiky OECD guidelines a dodržovat principy správné laboratorní praxe OECD, které převzala celá Evropská unie. Zásady správné laboratorní praxe (SLP) jsou jediným systémem jakosti závazně předepisující metody, které lze použít pro hodnocení nebezpečných vlastností chemických látek. OECD založilo internetový eChemPortal, který obsahuje informace o chemických látkách (<http://webnet3.oecd.org/echemportal/>)
- **bezpečnost biotechnologií** – v rámci databáze BioTrack (pracuje se na její aktualizaci) je umožněno jednak sledovat postupující vývoj v biotechnologiích a současně v informačních technologiích, tak sledovat produkty povolené pro komerční využití pomocí jejich specifických jednotlivých identifikátorů vývoje, výsledky polních pokusů s geneticky modifikovanými plodinami i vývoj regulačních opatření v jednotlivých členských státech.

D) Oddělení environmentálních tlaků od ekonomického růstu – zajištění, aby byly politiky ekonomicky efektivní a environmentálně účinné;

- **uplatňování ekonomických nástrojů v oblasti životního prostředí** – environmentální program OECD je obhájcem uplatňování ekonomických nástrojů v oblasti životního prostředí, například ekologických daní, poplatků a obchodovatelných povolení. OECD tak ve spolupráci s Evropskou komisí a Evropskou agenturou pro životní prostředí (EEA) vyvinula poměrně podrobnou on-line databázi environmentálních daní (www.oecd.org/env/tax-database), která podává přehled o druzích a úrovni environmentálních daní aplikovaných zeměmi i o daňových příjmech a udělovaných výjimkách.
- **prevence a recyklace odpadů** – OECD se soustřeďuje na aktivity v oblasti analýzy a vývoje politik a nástrojů pro prevenci a minimalizaci tvorby odpadů, přeshraničního pohybu odpadů a analýzy a návrhy opatření ekologických a ekonomicky efektivních možností snižování a prevence tvorby odpadů.
- **doprava a životní prostředí** – se soustředí na aktivity v oblasti udržitelné dopravy, včetně vývoje regionálních implementačních strategií pro udržitelnou dopravu, analýzy a vývoje politik včetně technologií a způsobů řízení ke zmírnění vlivů ze vzrůstající dopravy všech druhů na životní prostředí, vývoje nástrojů k oddělení (decoupling)

dopravy od hospodářského růstu, zejména s důrazem na ekonomické nástroje. OECD v této oblasti úzce spolupracuje s EHK OSN a Světovou zdravotnickou organizací (WHO).

- **zemědělství a životní prostředí** – OECD se zabývá přípravou inventarizace agroenvironmentálních opatření v členských zemích OECD, přehledem environmentálních indikátorů pro zemědělství a hodnocením „cross – compliance“.
 - **spotřeba domácností** – nový projekt „Chování domácností a environmentální politika – Household Behaviour and Environmental Policy“ se snaží o lepší pochopení efektů tvorby environmentálních politik na rozhodování spotřebitelů domácností, zkoumá formou dotazníků: spotřebu energie domácností, nakládání s generací tuhých odpadů a recyklovaných, osobní výběr dopravních prostředků a spotřebu organických potravin.
- E) **Životní prostředí v globální ekonomice** – využití příležitosti globální ekonomiky pro oblast životního prostředí;
- **životní prostředí a globalizace** – OECD bylo ministry ŽP vyzváno k pokračování analýzy dopadů globalizace na její členy i ostatní země a k hledání nejlepších postupů pro strukturální přizpůsobení ekonomik tomuto trendu. Ministři zdůrazňují význam dostatečné nabídky čisté a obnovitelné energie, rozvoj technologií a infrastruktury, podporu výzkumu a spolupráce vlád s průmyslem. Současná práce se orientuje na průzkum možností k dosažení účinné implementace environmentálních nástrojů OECD Pravidel pro nadnárodní korporace.
 - **životní prostředí a rozvojová politika** – mezi politikou rozvojové spolupráce a environmentální udržitelností existuje značná synergie, a proto tyto problematiky musí být úzce propojeny, což podpořilo společné zasedání EPOC/DAC. Rozvojovou spolupráci má na starosti Výbor pro rozvojovou spolupráci (DAC) OECD. Členů DAC je 23 (15 členských zemí EU (poslední vstoupilo Řecko v roce 1999), Norsko, Švýcarsko, USA, Japonsko, Austrálie, Nový Zéland a Evropská komise). Členem DAC je rovněž Evropská komise, která je brána jako „samostatný dárce“. Zbývající země OECD včetně ČR nejsou členy DAC. Pozorovatelský statut v OECD/DAC mají i zástupci tří mezinárodních organizací: Světové banky, MMF a UNDP. Široký záběr OECD/DAC rovněž vedl k vytvoření řady pracovních skupin, které se věnují specifickým oblastem a sdružují odborníky z členských zemí na expertní úrovni, mezi nimiž je skupina, která monitoruje rozvojové aspekty životního prostředí DAC/Environet – **Network on Environment and Development Co-operation**.⁸
 - **regionální spolupráce a životní prostředí** – ředitelství pro životní prostředí klade důraz na monitorování životního prostředí v rozvojových zemích. V tomto bodě má OECD dobré zkušenosti v rámci Environmentálního programu v zemích střední a východní Evropy (EAP TF). OECD rovněž přispívá tvorbou zpráv pro proces „Životní prostředí pro Evropu“, včetně příspěvků na ministerskou konferenci v Bělehradě v roce 2007. Hlavní aktivity jsou zacíleny na dosažení cílů Environmentální strategie zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie (VEKSA), která byla přijata v roce 2003. Vyhodnocení dosažení cílů Environmentální strategie zemí VEKSA zpracovává EAP TF v tomto roce.

OECD rovněž spolupracuje se zeměmi, jako je Čína a Indie, v oblasti posilování a vynucování environmentální legislativy. OECD v roce 2006 vypracovalo Hodnocení politiky životního prostředí Číny. Očekává se rovněž zahájení environmentálního hodnocení Argentiny, které bude řízeno Hospodářskou komisí OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik. Spolupráce s nečlenskými zeměmi v rámci EPOC byla zakomponována do období 2007 – 2008.

- **oblast životního prostředí v globálním obchodu a ekonomice** – se zaměřením na interakce mezi politikami životního prostředí a obchodu, investic a šíření inovací. Cílem práce OECD v oblasti obchodu a životního prostředí je podpora veškeré aktivity zajišťující kompatibilitu obchodní politiky s politikou životního prostředí. Analýzy prováděné v oblasti obchodu a životního prostředí významně přispívají k většímu zohlednění ochrany životního prostředí v mnohostranných obchodních kolech WTO. Velká pozornost je zde věnována otázkám regionálních obchodních dohod, liberalizaci obchodu se zemědělskými produkty a obchodu s environmentálními službami, respektive produkty.

F) **Horizontální projekt o udržitelném rozvoji** – OECD je jedinečným místem, kde je možné podpořit udržitelný rozvoj. Důležitou roli v tomto procesu sehrála zpráva vysoce postavený poradců generálního tajemníka (GT) OECD, která byla zveřejněna na podzim roku 1997 pod názvem „**Vedení při přechodu na udržitelný rozvoj: kritická role pro OECD**“. V roce 1997 již vznikla Poradní skupina na vysoké úrovni (High – Level Advisory Group (1997)) pro životní prostředí, kterou vedl GT a doporučil reinterpetaci OECD mandátu v definování „**udržitelného ekonomického růstu**“ jako **udržitelného v lidských, životních a environmentálních otázkách, stejně jako v ekonomickém kapitálu**. Následně se Ministerská Rada v roce 1998 se shodla na interpretaci termínu „udržitelný“ jako zahrnující sociální a environmentální a ekonomické přístupy a dosažení udržitelného rozvoje jako priority. V roce 1998 byl v rámci OECD zahájen tříletý Program k udržitelnému rozvoji a v roce 2001 byl OECD udělen mandát pro další pokračování aktivit k udržitelnému rozvoji. Pro koordinaci těchto aktivit byla ustavena Dočasná pracovní skupina pro udržitelný rozvoj (Ad hoc Group on Sustainable Development, GSD), která měla lépe koordinovat práci na udržitelném rozvoji a její byro bylo složeno z předsedů jednotlivých výborů všech tří pilířů udržitelného rozvoje a bylo vedeno předsedou Výboru ekonomické politiky. V rámci projektu se OECD zaměřila na následující priority: zpráva pro Světový summit k udržitelnému rozvoji v Johannesburgu (WSSD), indikátory využitelné v ekonomických, sociálních a ekologických přehledech OECD (peer reviews), práce na překonání překážek k odstranění ekologicky škodlivých dotací a na sociálních aspektech udržitelného rozvoje.

Pro Johannesburgský summit o udržitelném rozvoji v r. 2002 připravil sekretariát OECD, který se zúčastnil celého přípravného procesu, samostatnou zprávu „**Společně k udržitelnému rozvoji: zkušenost OECD**“ (Working Together Towards Sustainable Development: the OECD Experience“. Zpráva obsahovala hodnocení pokroku členských zemí v uplynulé dekádě a objasňovala některá z hlavních poselství práce OECD na poli udržitelného rozvoje.

⁸ Zástupci Ministerstva životního prostředí z odboru rozvojové a projektové spolupráce se v této skupině seznamují se strategiemi významných světových donorů a jejich prací v oblasti rozvojové spolupráce.

Na zasedání Rady ministrů OECD ve dnech 13. – 14. 5. 2004 bylo rozhodnuto pokračovat v horizontálním projektu formou výročních zasedání expertů k udržitelnému rozvoji (AMSDE).

V současnosti je práce OECD v oblasti udržitelného rozvoje rozdělena do několika složek: **Výroční zasedání expertů pro udržitelný rozvoj**, kteří jsou odpovědní za mezinárodní agendu v oblasti udržitelného rozvoje a dohlíží na práci v této oblasti v OECD. Experti na tuto problematiku musí mít přehled o probíraných tématech v oblasti udržitelného rozvoje a v dalších pracovních výborech OECD (Ekonomický a sociální výbor aj.). Jejich záběr expertiz v této oblasti je zaměřen na udržitelný rozvoj na úrovni OECD, tj. jak se OECD podílí na zpracování publikací v této oblasti a znalostech o procesu dosažení cílů udržitelného rozvoje na národní úrovni. Na zasedání AMSDE v září 2006 se delegáti dohodli, že prioritou pro období 2007–2008 zůstává dialog s předsedy ostatních výborů OECD k posílení konceptu udržitelného rozvoje v jejich pracích. Výroční zpráva za rok 2006 doporučuje, aby byly revidovány instrumenty a směrnice OECD z pohledu jejich zaměření na udržitelný rozvoj a shrnuta práce organizace, která se týká politické ekonomie a strukturálních reforem. Zpráva potvrdila rovněž posílení dialogu s nečleny na bázi Světového fóra pro udržitelný rozvoj, který bude probíhat ve spolupráci s EPOC.

Nové byro AMSDE bylo zvoleno 28. 2. 2007, a to pro období 2007–2008, jeho předsedou se stal – Ton Boon Von Ochssee (Nizozemsko), další členové jsou z Kanady, Francie, Německa, Japonska, Korejské republiky a USA.

Od roku 2005 je zpracovávána výroční zpráva (2005 Annual Report on Sustainable Development Work in OECD) o aktivitách v oblasti udržitelného rozvoje v OECD, kterou na závěr každého roku schvaluje Rada OECD. Rada OECD v roce 2006 prodloužila mandát AMSDE do konce roku 2008, kdy očekává předložení další zprávy o činnosti, spolu s vyhodnocením formy, v níž by agenda udržitelného rozvoje měla v OECD pokračovat.

Dalšími fóry, která studují problematiku udržitelného rozvoje, je **Globální fórum pro udržitelný rozvoj a Kulatý stůl o udržitelném rozvoji**. Oblast environmentálního pilíře je na úrovni OECD studována v rámci Výboru pro politiku životního prostředí a další pilíře v ostatních sektorových výborech.

OECD ve spolupráci s experty AMSDE pořádá pravidelné doprovodné akce v rámci Komise pro udržitelný rozvoj (CSD). Přípravuje na zasedání CSD příspěvek ve formě brožurky, která prezentuje hlavní výsledky analytické práce hlavních témat CSD. Pro CSD 14 to byla tato témata: energie pro udržitelný rozvoj, znečištění ovzduší a atmosféry, klimatická změna a průmyslový rozvoj (OECD Contribution to the United Nations Commission on Sustainable Development 14). Pro CSD 15 připravilo OECD příspěvek na téma „Energie pro udržitelný rozvoj“. OECD připraví analýzy pro zasedání CSD pro nadcházející období 2008–2011.

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD) se dlouhodobě věnuje problematice udržitelné spotřeby a výroby. Od roku 2007 probíhá projekt **Good Practices in the National Sustainable Consumption Programmes of OECD Countries** (v období 2007–2008) v rámci horizontálního programu OECD k udržitelnému rozvoji. Spolupracuje na něm AMSDE, EPOC a Výbor pro spotřebitelskou politiku OECD. Projekt bude veden ve spolupráci s UNEP a UNDESA a je postaven na Pravidlech OSN pro ochranu spotřebitele: udržitelná spotřeba a Marrákešský proces k udržitelné spotřebě a výrobě. Výsledek, kterého bude dosaženo v přípravě a podpoře rámce udržitelné spotřeby a výroby,

bude vyhodnocen na zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj (CSD) v rámci cyklu pro období 2010/2011.

Další projekty, které pokračují, jsou podpora vládnutí (governance) směrem k udržitelnému rozvoji, vzdělávání pro udržitelného rozvoj a udržitelné finanční investice.

Organizačně horizontální projekt OECD k udržitelnému rozvoji spadá do kompetence zástupce generálního tajemníka OECD. V rámci Environmentálního ředitelství funguje oddělení udržitelný rozvoj, které řídí hlavní administrátorka AMSDE Candice Stevens (USA). Koordinaci prací zajišťuje každoroční setkání expertů na problematiku udržitelného rozvoje ze všech členských států OECD, na jehož přípravě se podílí stálí představitelé pro udržitelný rozvoj (AMSDE Counsellors) na stálých misích členských států při OECD v Paříži.

Finance horizontálního projektu udržitelného rozvoje jsou čerpány z Fondu centrálních priorit (The Central Priorities Fund (CPF))⁹ – přibližně okolo 199 000 EUR pro rok 2007.

Zapojení ČR do horizontálního projektu udržitelného rozvoje OECD bylo **cennou zkušeností v několikaletém procesu zpracovávání Strategie udržitelného rozvoje ČR, schválené vládou v závěru roku 2004.** Zkušenosti zemí, které v oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje měly a stále mají před ČR značný náskok – zejména skandinávských, byly inspirací pro vytvoření meziresortní pracovní skupiny, která propagovala principy udržitelného rozvoje a jejich zahrnutí do vládních i sektorových politik.

V roce 2003 se podařilo problematiku udržitelného rozvoje zařadit v rámci pracovních orgánů **Pracovní skupina k projektu OECD k udržitelnému rozvoji Rady vlády pro udržitelný rozvoj ČR.** V roli gestora příslušné pracovní skupiny se vystřídal resorty životního prostředí, sociálních věcí a práce a financí, od roku 2007 je gestorem opět MŽP, které reprezentuje ČR na AMSDE. Úkolem pracovní skupiny je především zajišťovat následující činnosti: navrhovat Radě vlády pro udržitelný rozvoj kroky k účinnému naplňování mezinárodních závazků ČR v oblasti udržitelného rozvoje vyplývajících z členství v OECD a v dalších mezinárodních organizacích; odborně a koordinačně zabezpečovat účast ČR na jednáních OECD k problematice udržitelného rozvoje, a to zejména na zasedáních AMSDE a na výročních zasedáních Rady ministrů OECD; koordinovat činnosti v rámci zapojení ČR do „Horizontálního projektu OECD k udržitelnému rozvoji“, a to zejména v následujících oblastech: rozvoj a uplatnění indikátorů udržitelného rozvoje, překonání překážek k reformě politik, sociální aspekty udržitelného rozvoje a integrace a soudržnost politik udržitelného rozvoje.

III. ČR a její působení v OECD (současnost)

III. 1. Členství ČR v OECD

ČR vstoupila do OECD 21. prosince 1995 jako 26. členský stát. Okamžikem vstupu deklarovala ČR převzetí naprosté většiny instrumentů a závazků OECD a zbylé výjimky byly postupně odbourávány. Od získání členství naplňovala ČR program ohlášené transformace v řadě oblastí národního hospodářství. To znamenalo nejen plnění svých vstupních závazků, ale i významný příspěvek k přípravě na členství v EU. Tento proces byl k 1. květnu 2004 v podstatě dokončen.

Význam práce ČR v rámci OECD nabyt na důležitosti, a to i v souvislosti s postupující globalizací (rozvojová spolupráce,

⁹ Fond centrálních priorit generálního tajemníka OECD je určen na krátkodobé projekty.

globální otázky realizace Agendy 21, světových summitů, komunikace mezi rozvojovým světem, spolupráce s rozvíjejícími se ekonomikami tzv. uskupením BRICS), a bylo proto nutné zajistit kvalitní reprezentaci v příslušných orgánech OECD dle příslušné agendy.

Gestorem a koordinátorem aktivit ČR vůči OECD je Ministerstvo zahraničních věcí (odbor mnohostranných ekonomických vztahů). Ještě před vstupem ČR do OECD, v roce 1993, zřídilo Pracovní skupinu pro spolupráci s OECD, která je poradním orgánem ministra zahraničních věcí. Skupina sdružuje, většinou na úrovni ředitelů odborů, zástupce všech ústředních orgánů státní správy, které se na činnosti OECD podílejí. Scházejí se minimálně 3x ročně, většinou za účasti také zástupců českých výborů BIAC a TUAC a velvyslance Stále mise ČR při OECD (SM) v Paříži. Meziresortní koordinační porady, za významného přispění SM, pomáhají MZV stanovovat priority, na které se ČR v OECD soustředí, vytvářet strategické dokumenty pro cíle a priority ČR v OECD a navrhnout finanční podporu pro vybrané projekty.

Každoročně též resorty informují MZV o přijetí nových instrumentů OECD a připravenosti a způsobu jejich implementace. O tom následně MZV informuje vládu dle usnesení vlády č. 26/2004, a to od roku 2005.

V průběhu každého roku se koná buď na půdě OECD, nebo v ČR řada akcí, které hodnotí ČR. V roce 2006 to byly: pravidelný ekonomický přehled, zveřejňovaný pravidelně v intervalu 2 let; hodnocení podkladové zprávy k terciárnímu vzdělávání; kontrola připravenosti na stavy ropné nouze, hodnocení z hlediska plnění závazků signatářů Úmluvy OECD o boji proti podplácení. V oblasti rozvojové pomoci se uskutečnil ve dnech 26. – 27. dubna 2007 v Praze kulatý stůl k DAC „Special Review“ zahraniční rozvojové spolupráce ČR.

III. 2. ČR a Environmentální program OECD

Zapojení resortu životního prostředí do struktury Výboru pro politiku životního prostředí a do dalších aktivit OECD v oblasti životního prostředí je koordinováno a řízeno odborem mnohostranných vztahů Ministerstva životního prostředí. Ten při tom operativně spolupracuje se Stálou misí ČR při OECD v Paříži, s odborem mnohostranných ekonomických vztahů a odborem rozvojové spolupráce a humanitární pomoci Ministerstva zahraničních věcí a s resortními partnery, např. Ministerstvem zemědělství, a sociálními partnery včetně nevládních neziskových organizací. Podle potřeby se MŽP vyjadřuje k dokumentům OECD připravovaným jinými resorty, poskytuje informace orgánům OECD a jejich resortním partnerům v ČR. **Odbor mnohostranných vztahů organizuje na začátku každého roku pracovní schůzku zástupců MŽP v orgánech OECD (národních delegátů).** Delegáti MŽP v expertních pracovních skupinách jsou napojení na automatizovaný informační systém Olisnext/OECD, který umožňuje delegátům MŽP každodenní přístup k databázím OECD.

V roce 2006 se MŽP spolu s dalšími organizacemi a pracovišti (VÚZE, CENIA, COŽP, ČIŽP atd.) podílelo (ve formě poskytování expertních stanovisek, diskusních příspěvků, sestavování a vyplňování dotazníků a připomínkování výsledných expertíz) např. na přípravě: přehledu environmentálních indikátorů pro zemědělství; brožurky a guidance k materiálovým tokům, Environmentálního výhledu do roku 2030 (viz výstupy Environmentálního programu OECD v roce 2006), zprávy k projektu „Náklady nekonání“ a na zprávě projektu Evropské komise – Hodnocení regulačních mechanismů v nových členských státech EU programem SIGMA, jehož

předmětem zájmu byl způsob tvorby vládních strategických a legislativních návrhů, způsoby zapojení veřejnosti do tvorby politik a procesy vynucování regulačních mechanismů v ČR v praxi.

III. 3. Zastoupení ČR v Environmentálním programu

Experti Ministerstva životního prostředí jsou zastoupení v pracovních orgánech Výboru pro politiku životního prostředí podle svého odbornému zaměření. V období 2000 – 2006 zástupci MŽP zastávali významné funkce v orgánech EPOC. V letech 2000 – 2003 předsedala za ČR v byru¹⁰ Výboru pro politiku životního prostředí (EPOC), což byla doposud nejvyšší funkce zastávaná českým představitelem, H. Čížková, tehdejší poradkyně náměstka ministra pro zahraniční vztahy. Další zástupci MŽP zastávali nižší pracovní funkce v průběhu uplynulého desetiletí v pracovních skupinách a podskupinách Výboru. V roce 2002 místopředsednická místa v EPOC zastávali: E. Lippert – Pracovní skupina pro stav životního prostředí, H. Čížková – Řídící skupina pro Akční program životního prostředí v zemích střední a východní Evropy. K. Bláha, tehdejší ředitel odboru environmentálních rizik, byl členem řídicí skupiny pro vytvoření registru znečištění a J. Seják, tehdejší ředitel Českého ekologického ústavu, v pracovní skupině pro ekonomické aspekty biodiverzity. K. Bláha byl kromě toho regionálním zástupcem v řídicím Výboru pro chemické látky životního prostředí. Od roku 2006 je členem byra Pracovní podskupiny pro prevenci chemických havárií P. Forint, ředitel odboru environmentálních rizik.

III. 4. Hlavní aktivity OECD v Environmentálním programu a ČR

III. 4. 1. Hodnocení politiky životního prostředí

Hodnotící zprávy (Environmental Performance Review, EPR), které patří mezi stěžejní a dlouhodobé práce Environmentálního programu a na kterých se podílejí hodnotitelé (experti a konzultanti) z členských zemí OECD nebo mezinárodních organizací, byly o ČR zpracovány dosud dvě. Zároveň se také experti MŽP účastnili evaluace stavu politiky životního prostředí ostatních členských zemí v hodnotících týmech (zástupkyně ředitele odboru mnohostranných vztahů – K. Quasnitová – Španělsko (2003–2004) a Maďarsko (2007–2008)).

V letech 1997–1999 proběhlo první hodnocení stavu politiky životního prostředí ČR. Závěrečné hodnocení v dubnu 1999 přineslo náměty na zkvalitnění implementace nástrojů OECD v oblasti životního prostředí a na zlepšení péče a ochrany životního prostředí obecně. Řada doporučení již byla uplatněna pro aktualizaci Státní politiky životního prostředí v r. 2004 a respektována při tvorbě nových právních předpisů souvisejících s přípravou ČR na vstup do EU. Doporučení byla zohledněna v dokumentu „Harmonogram přístupu ČR k mnohostranným environmentálním smlouvám a sjednávání dvoustranných smluv v letech 1999–2002“.

Od podzimu 2004 do jara 2005 probíhalo druhé hodnocení stavu politiky životního prostředí ČR. V říjnu 2005 byla publikována **druhá Hodnotící zpráva OECD o politice, stavu a vývoji životního prostředí ČR (hodnotící období 1998–2005).** Zpráva zdůraznila dosažené pozitivní výsledky, a upozorňuje také na negativní trendy v oblasti ochrany životního prostředí, mezi kterými spatřuje zejména nedostatečné oddělení ekonomického rozvoje od negativních dopadů na životní prostředí (decoupling), které se projevuje zejména vysokou úrovní znečištění a vysokou energetickou a materiálovou náročností na jednotku HDP. OECD ve zprávě

¹⁰ Role předsedy byra výboru je mediační, manažerská, vyjednávací a reprezentační. Reprezentuje zájmy výboru jako celku nikoliv národního státu, ze kterého pochází.

předložila 53 doporučení ke zlepšení politiky, stavu a vývoje životního prostředí ČR v kontextu udržitelného rozvoje. Veřejného představení závěrečné hodnotící zprávy se zúčastnili i bývalý náměstek generálního tajemníka OECD Kiyo Akasaka (od června 2007 nový náměstek generálního tajemníka OSN a vedoucí divize OSN pro komunikaci s veřejností) na Fóru pro udržitelný rozvoj v roce 2005. Doporučení OECD (usnesení vlády ČR č. 1539 z 30. listopadu 2005) jsou zohledněna při přípravě dalších strategií, koncepcí a legislativních materiálů předkládaných vládě ČR, jakými jsou např. aktualizace Strategie udržitelného rozvoje ČR (2007) aj.



Náměstek generálního tajemníka OECD Kiyo Akasaka při prezentaci výsledků druhé Hodnotící zprávy stavu politiky životního prostředí v Praze dne 11. října 2005

III. 4. 2. Program životního prostředí, zdraví a bezpečnosti

V září 2006 se uskutečnilo v konferenčních prostorách Parkhotelu Praha 2. expertní zasedání **Projektu OECD vývoje modelu pro integrovaný systém řízení bezpečnosti, zdraví a životního prostředí a jakosti (SHE & Q)**. Setkání bylo zaměřeno na přípravu metodického postupu podpory implementace integrovaného systému řízení. Hostitelem jednání byl Výzkumný ústav bezpečnosti práce pod záštitou Ministerstva životního prostředí, odboru environmentálních rizik. Projekt bude v roce 2008 ukončen vydáním pracovní pomůcky (metodiky). V březnu 2007 Státní rostlinolékařská správa uspořádala **seminář Bezpečnost a školení pracovníků při práci s pesticidy („Worker Safety and Training“)** v rámci pracovního setkání Pracovní podskupiny pro pesticidy OECD.

III. 4. 3. Integrace environmentální politiky do sektorových politik

V roce 2007 se Ministerstvo životního prostředí (M. Hájek a J. Filková – zástupci ve vládní poradní skupině /tzv. Advisory Committee/ OECD k projektu) a experti Centra pro otázky životního prostředí UK (M. Ščastný) zapojili do již zmíněného **projektu OECD Household Behaviour and Environmental Policy**, který má přispět k lepšímu porozumění chování domácností. Tento projekt navazuje již na řadu předešlých projektů zabývajících se ekonomickými nástroji pro domácnosti a jeho výsledky lze použít pro dopady navrhované ekologické daňové reformy. Projekt bude ukončen v roce 2008. Ministerstvo životního prostředí na tento projekt přispělo svým dobrovolným příspěvkem 300 000,- Kč. Partnery ČR v tomto projektu jsou experti Austrálie, Kanady, Francie, Itálie, Koreje, Nizozemska, Švédska a Velké Británie. Výstupy projektu budou využity při dokončování akčních programů udržitelné spotřeby a výroby v ČR a při jejich implementaci.

III. 4. 4. Životní prostředí a spolupráce s nečleny

ČR jako člen OECD organizovaně a dlouhodobě předává zkušenosti zemím východní Evropy, Kavkazu a střední Asie prostřednictvím EAP TF (například v období 2003–2006 podporovala zavedení integrovaného povolování – integrating permitting). V EAP TF byla ČR zapojena do výcviku pracovníků inspekce životního prostředí v zemích východní Evropy, Kavkazu a střední Asie. Na EAP TF přispělo dobrovolnými příspěvky ze své kapitoly Ministerstvo zahraničních věcí ČR v období 2002–2005 částkou 97 tisíc EUR.

III. 4. 5. Životní prostředí a rozvojová politika

Zástupci odboru rozvojové a projektové spolupráce se od ledna 2007 zapojili do follow-up procesu společného zasedání EPOC/DAC, který je řízen prostřednictvím pracovních týmů (task teams) Environet/DAC, do **pracovního týmu „Vládnutí a rozvoj kapacit pro přírodní zdroje a environmentální řízení“**, který je veden Švédskem (viz dále Další vývoj OECD v Environmentálním programu). ČR je v současnosti jedinou novou členskou zemí EU, která je do tohoto procesu zapojena. Nutno podotknout, že stále mají možnost se do tohoto týmu zapojit i další členské země OECD. První zasedání tohoto týmu se uskutečnilo v březnu 2007 v Haagu. Další zasedání se uskuteční 25. září 2007 ve Švédsku (Stockholm). V květnu 2007 došlo na základě výzvy vedoucího Švýcarska k zapojení do pracovního týmu k adaptaci na klimatické změny (viz Environmentální program v období 2007–2011), který ve spolupráci EK připravuje Evropské rozvojové dny, konané v Lisabonu 6.–7. 11. 2007. Pracovní zasedání tohoto týmu se uskutečnilo dne 28. 6. 2007 v Haagu.

III. 4. 6. Analytické zázemí Environmentálního programu

OECD vydává podnětné dokumenty pro koncipování a hodnocení politických nástrojů, které jsou využívány při práci odborných útvarů MŽP, které mají možnost připomínkovat a zpracovávat zástupci MŽP v pracovních orgánech OECD. Mezi hlavní publikace, které byly vydány v období 2006–2007, patří: **Instrument Mixes for Environmental Policy (2007)**, **The Political Economy of Environmentally-Related Taxes (2006)**, **Improving Recycling Markets (2006)**, **Decoupling the Environmental Impacts of Transport from Economic Growth (2006)**, **Safety, Cost – Benefit Analysis and the Environment. Recent Developments, 2006 aj.**

Studie OECD tak slouží pro ČR jako zdroj ke zkoumání aktuálních problémů, inspirace aplikace politik a jako impuls k řešení těch nejožehavějších problémů.

IV. Budoucí působení ČR v environmentální dimenzi OECD

IV. 1. Environmentální program OECD v období 2007–2011

Zaměření OECD se v období 2007–2011 bude odvíjet jednak podle dlouhodobých obecných cílů a závazků, z nichž OECD vychází (Global Relations Strategy, Enlargement Strategy) a environmentálních cílů (Strategie OECD pro 21. století, Strategická vize EPOC, EPOC Komunikační strategie) a z nových mandátů organizace, k nimž OECD zmocňuje ministerská Rada OECD, a také z mezinárodních závazků k nimž se OECD přihlásila (Rozvojové cíle tisíciletí, Johannesburgský implementační plán, Agenda 21 atd).

Problémem je, že vzhledem k současnému systému sestavování rozpočtu a plánu práce OECD na nejbližší dvouleté období (nyní 2007–08), není možné blíže konkretizovat práci ve střednědobém výhledu (2009–2011). Nicméně je zřejmé, že základní cíl a smysl organizace, kterými je rozšiřování jejich kodifikovaných standardů a postupů, bude v nejbližším období ovlivňováno i prioritami nového generálního tajemníka. Po stránce řízení je Á. Gurría vnímán jako „velvyslanec“ organizace. Nový generální tajemník si dal jako priority napomoci politickým a ekonomickým reformám, rozšíření OECD, s cílem vytvořit z OECD centrum globalizace. Popsaný obecný rámec bude mít bezpochyby přímý a konkrétní dopad na Environmentální program.

Rovněž lze vycházet z posledních mandátů schválených Radou OECD v květnu 2007, která podpořila práci na **problematicke klimatických změn**. OECD připraví společně s Mezinárodní energetickou agenturou (IEA) **rámecový souhrn opatření k efektivnímu řešení environmentálních a hospodářských dopadů změny klimatu. Tato rámcová opatření budou zahrnovat rovněž klíčové producenty skleníkových plynů s tím, že opatření vůči soukromým investorům budou dostatečně předvídatelná a umožní účinnou ekonomickou rozvahu zejména při přechodu k tzv. „low-carbon economy“.**

Ministři rovněž uvítali návrhy Švédska a Nizozemska v oblasti práce na **produkci a využití biopaliv** jak na úrovni OECD, tak IEA, která souvisí s potřebou zvýšení využití biopaliv. **Tato studie bude prezentována na zasedání ministrů životního prostředí a ministerském zasedání Rady OECD v roce 2008.** Dále budou projednávány způsoby zajištění výroby biopaliv udržitelným způsobem.

Ministři se shodli, že inovace jsou významnou složkou pro konkurenceschopnost, produktivitu a národní pokrok a jsou důležité pro zdolávání globálních výzev, jakými jsou klimatická změna a udržitelný rozvoj, a schválili zpracování vlastní **Inovační strategie (OECD Innovation Strategy).**

Rámec činnosti OECD je rovněž dán řádnými ministerskými zasedáními v oblasti životního prostředí, které se konají cca každé 3 roky:

- **březen nebo květen 2008¹¹** – řádné ministerské zasedání Výboru pro politiku životního prostředí OECD. Téma je životní prostředí a globální konkurenceschopnost. Toto jednání se rovněž bude zabývat revizí Environmentální strategie OECD a přijme doporučení o efektivitě zdrojů.
- **jaro 2009** – follow-up společné ministerské zasedání Výboru pro politiku životního prostředí a Výboru pro rozvojovou spolupráci OECD.
- **duben, květen 2011** – řádné ministerské zasedání Výboru pro politiku životního prostředí OECD.

V období 2007–2009 dojde k zásadnímu pokroku při **stanovení pozic EPOC a Výboru pro rozvojovou spolupráci (DAC) v implementaci výstupů deklarovaných na společném ministerském zasedání v roce 2006.**

V roce 2008 (5. – 8. září) se uskuteční v Ghaně, Accra **druhá Konference na nejvyšší úrovni o efektivitě pomoci, jejímž cílem je přijetí akčních plánů v oblasti naplňování cílů Pařížské deklarace a Code of Conduct (Accra for Action).**

V roce 2009 se předpokládá revize implementace cílů a nástrojů přijatých v Deklaraci a Rámci pro společnou akci a jejich předložení dalšímu zasedání EPOC/DAC na úrovni ministrů. Sekretariát zřídil na počátku roku 2007 pracovní týmy (task teams) vedené členskými zeměmi, které dále formulují detailní pracovní

plány na základě vybraných priorit respektujících oba ministerské dokumenty, a ustavil koordinační výbor (steering committee) – složený z vedoucích pracovních týmů, který má posoudit celkový proces zaměřený na: identifikaci relevantních témat na úrovni zemí, které korespondují s analytickými a metodologickými potřebami a s podporou, která musí být u nich zajištěna. Řízením tohoto procesu bylo pověřeno EPOC/Pracovní skupina pro globální a strukturální politiky a Výbor pro rozvojovou spolupráci/Environet v čele s jeho předsedy V. Deli a P. Giroux.

V současnosti pracují tyto týmy v rámci follow-up EPOC/DAC:

- tým OECD k Deklaraci k integraci klimatických změn na adaptaci pro rozvojovou spolupráci – veden Švýcarskem a Nizozemskem (členové Švýcarsko, Japonsko, Švédsko, zájem o účast projeví Kanada, USA, Evropská komise, ČR, Světová banka /stav květen 2007/);
- tým OECD k vládnutí a k rozvoji kapacit pro přírodní zdroje a environmentální řízení – veden Švédskem (V oblasti rozvojové politiky se do tohoto týmu zapojilo Německo, Nizozemsko, Švédsko a Velká Británie. V oblasti životního prostředí je zastoupena Itálie, ČR, Mexiko, Nizozemsko a Švédsko.);
- tým OECD k vodním zdrojům a sanitaci – veden Francií, (členové Rakousko, Francie, Řecko, Japonsko, Mexiko, Portugalsko, Slovensko, Španělsko, Turecko a USA).

Následně v rámci **nového horizontálního programu k vodě, který byl zahájen v roce 2007**, jsou plánovány studie k cenové politice, studie finančních strategií a inovačních technologických modelů ve členských i nečlenských zemích. Tyto studie, na kterých bude EPOC spolupracovat s dalšími výbory (investiční, zemědělský a rozvojové pomoci), budou součástí plnění závazků Rozvojových cílů tisíciletí (MDG). Výsledky budou předloženy na 5. Světovém vodním fóru v Istanbulu v březnu 2009, kde bude ČR koordinovat pozice EU.

Předpokládá se, že v roce 2009 by se měl uzavřít 2. cyklus hodnocení politik životního prostředí (EPR) členských zemí, včetně Číny (2007), Chile a Brazílie (2008–2009). Očekává se debata o inovačních opatřeních 3. cyklu.

V období 2010–2011 bude zahájeno již **třetí hodnocení stavu politiky životního prostředí ČR.**

IV. 2. Cíle a priority ČR v Environmentálním programu OECD

IV. 2. 1. Východiska

Spolupráce ČR s OECD je realizována dle Koncepce zahraniční politiky ČR. V sektorových oblastech kooperace ČR s OECD se vychází z hospodářské, sociální politiky a politiky životního prostředí vlády ČR, které rovněž podporují aktivní zapojení ČR do aktivit v rámci OECD.

Pro zpracování českých pozic v pracovních orgánech OECD v oblasti životního prostředí jsou vhodné principy zakotvené ve vládních dokumentech, a to zejména principy ze Strategie udržitelného rozvoje ČR (8. 12. 2004, nyní se zpracovává aktualizovaná verze) a resortního dokumentu koncepčního charakteru, a to ze Státní politiky životního prostředí ČR 2004–2010 (17. 3. 2004), které jsou ovlivněny pracemi OECD, zejména Environmentální strategií OECD pro 1. dekádu 21. století. Na jednáních v rámci Výboru pro politiku životního prostředí a jeho pracovních skupinách se rovněž přihlíží ke stanoviskům odborných útvarů MŽP, gesčně příslušných resortů Ministerstva zahraničních

¹¹ Rozhodne Rada OECD na přelomu září a října 2007.

věcí, Ministerstva zemědělství, Ministerstva pro místní rozvoj, Ministerstva financí, a to v případě, že jde o průřezovou problematiku (například horizontální program o udržitelném rozvoji).

Vzhledem k členství ČR v EU jsou dalšími výchozími dokumenty zejména 6. Akční program životního prostředí (schválený v r. 2002 pro období 2002–2012) a obnovená Strategie udržitelného rozvoje EU přijatá v roce 2006 (následující revize se předpokládá nejdříve v r. 2011). Stanoviska ČR na zasedání OECD budou rovněž vycházet z priorit obsažených v programovém prohlášení vlády ČR.

IV.2. 2. Cíle ČR v Environmentálním programu

Dlouhodobým cílem ČR v oblasti životního prostředí je soustředění pozornosti dialogu na půdě OECD. V oblasti životního prostředí bude ČR aktivně využívat doporučení této organizace vyplývající z analýz environmentálních politik členských zemí a spolupracovat při realizaci horizontálních projektů OECD. Ve větší míře se zapojí do spolupráce s nečleny OECD a bude podporovat rozšiřování standardů OECD do dalších regionů a mimo členské země.

V nadcházejícím období se ČR bude orientovat na oblast energetiky a změny klimatu, na podporu využívání ekonomických nástrojů (včetně ekologických daní, obchodovatelných emisních povolenek/jednotek aj.) v oblasti životního prostředí, udržitelné využívání přírodních zdrojů (včetně sledování materiálových toků, opatření k oddělení hospodářského růstu od negativních dopadů na životní prostředí a zvyšování produktivity zdrojů) a na nové výzvy (klimatická změna, biopaliva, inovace a nanotechnologie), jež vznikly v souvislosti s plněním úkolů stanovených v mezinárodně dohodnutých cílech a úkolech a na evaluační aktivity v rámci rozvojové pomoci, jimiž se členské státy musí řídit v rámci svých rozvojových politik, a doporučeními ze strany OECD a EU.

ČR bude podporovat snahy a činnost OECD vedoucí ke snížení emisí skleníkových plynů a k řešení očekávaných dopadů změn klimatu; k omezení pokračujících ztrát biologické rozmanitosti; k environmentálně šetrnému a ekonomicky efektivnímu managementu dopravy ve městech a městských aglomeracích, k účinnějšímu managementu nakládání s chemickými látkami a přípravky; k reformě (tj. redukci až odstranění) dotací a subvencí, které mají škodlivý dopad na životní prostředí a v oblasti integrace hledisek životního prostředí do rozhodování jiných resortů jako zásadní cesty k realizaci principů udržitelného rozvoje.

V příštím období si ČR klade jako další cíl maximálně aplikovat zkušenosti a znalosti z výstupů výzkumu a studií OECD v podmínkách ČR především v oblasti životního prostředí a ekonomiky.

ČR se v rámci práce v OECD tradičně soustředí na ty oblasti, které mají nejzávažnější dopady na **zdraví a kvalitu života, na ekonomický klimatický systém Země a ovzduší, ochranu přírody a krajiny, vod, půdy a nerostného bohatství, komplexní management chemických látek a přípravků a na udržitelnou spotřebu a výrobu.**

ČR podporuje pravidelná hodnocení stavu politiky životního prostředí členských a nečlenských zemí OECD (EPR) v sedmiletém cyklu a plné dodržování a vymahatelnost doporučení OECD. OECD svým programem hodnocení stavu ŽP napomáhá pokračování aktivit podporujících členské země při realizaci Strategie, jejíž další vyhodnocení proběhne v roce 2008. ČR bude sledovat proces zpracování podkladů OECD pro její aktualizaci.

Ve 2. polovině roku 2007 a na počátku roku 2008 Ministerstvo životního prostředí ČR bude věnovat zvýšenou pozornost prosa-

zení svých představ o environmentální činnosti OECD v souvislosti s přípravou na ministerské zasedání „Životní prostředí a globalizace“ v r. 2008, kdy bude přijat Environmentální výhled OECD do r. 2030, vyhodnocena Strategie OECD pro 1. dekádu 21. století a problematika životního prostředí a konkurenceschopnosti. Výsledkem by měla být revize implementace čtyř mandátů z ministerského zasedání v roce 2004 a shrnutí dosavadní práce na „nákladech nekonání“ a syntetizující dokument k současné práci OECD na otázkách životního prostředí a globalizace. V současnosti se hovoří o uskutečnění zasedání v květnu 2008 před ministerským zasedáním Rady OECD, díky němuž by se půldenní zasedání mohlo uskutečnit společně s ministry pro obchod, finance a zahraniční věci, kteří reprezentují státy na ministerském zasedání Rady.

IV. 2. 3. Priority

ČR a resort životního prostředí se proto zaměří na priority, které jsou spojeny:

- s účastí na tvorbě koncepčních nadnárodních dokumentů zpracovávaných v OECD jako východisko k hledání vyváženosti mezi ekonomickými, sociálními a environmentálními aspekty vývoje v členských zemích OECD a na jejich revize,
- s účastí na snahách OECD prohlubovat účinnost koordinačních a monitorovacích mechanismů, jež by měly předejít negativním vlivům ekonomických činností (včetně multilaterálních obchodních dohod a investičních programů) na životní prostředí a lidské zdraví (především v oblasti nakládání s chemickými látkami a s odpady),
- s uplatňováním dobrovolných nástrojů ovlivňujících rozhodování jiných resortů (hodnocení koncepcí a programů, prosazování výkonu veřejné správy šetrné vůči životnímu prostředí – tzv. Greening the Government),
- s uplatňováním a dalším vývojem ekonomických nástrojů (obchodovatelná povolení, ekologické daně, poplatky za využívání přírody a půdy, poplatky za znečišťování ovzduší aj.), které stimulují výrobce a spotřebitele k chování šetrnému vůči životnímu prostředí (zejména k úsporám energie a k racionálnímu využívání přírodních zdrojů),
- s uplatňováním minimalizace škodlivých vlivů dopravy na životní prostředí a na rozvoj a zkvalitnění nemotorové dopravy,
- s prosazováním pokračování aktivit v oblasti horizontálního projektu o udržitelném rozvoji po vypršení mandátu v roce 2008,
- s podporou studií ekologicky přínosných technologií,
- se sledováním výzkumu v oblasti vlivu procesu globalizace z hlediska životního prostředí (Economic Globalization, Competitiveness and Environment: Toward a Programme of work for 2007) a s podporou jednání o obchodu, životním prostředím a rozvoji ve Světové obchodní organizaci (WTO),
- s intenzivnějším přenosem zkušeností a znalostí do nečlenských zemí OECD (především zemí východní a jihovýchodní Evropy a Kavkazu a Střední Asie),
- s posílením vztahů s budoucími členskými zeměmi OECD,
- podporováním pouze takového nastavení systému rozvojové spolupráce, který bude dostatečně zohledňovat zcela zásadní důležitost ochrany životního prostředí na poli rozvojové spolupráce. A to jak v kvalitativní rovině (např. důraz na plnění mezinárodních environmentálních závazků ČR, MDGs) a v rovině preventivní (současná podpora rovných příležitostí pro ženy a podpora vzdělávání k udržitelnému rozvoji), tak v rovině kvantitativní (např. snaha o navyšování

finančních prostředků na oficiální rozvojovou pomoc ČR tak, aby byla v souladu s evropskými závazky – 0,17 % ODA/HND do roku 2010, včetně snahy o adekvátní finanční pokrytí kapitoly životního prostředí ve srovnání s jinými sektory české ZRS).

- **a s podporou integrace environmentální politiky do rozvojových politik.**

S ohledem na plánované druhé setkání ministrů zodpovědných za životní prostředí a rozvojovou pomoc na jaře 2009 **lze očekávat velkou provázanost životního prostředí s rozvojovou spoluprací.** Ministerstvo životního prostředí v čele s odborem rozvojové a projektové spolupráce se při každoročním projednávání strategií a výhledů zahraniční a rozvojové spolupráce ČR s Ministerstvem zahraničních věcí zasazuje o aplikování doporučení OECD – DAC v oblasti environmentální politiky. MŽP se rovněž angažuje v činnosti skupiny DAC/ENVIRONET. MŽP usiluje o zařazení sektoru životního prostředí mezi priority ČR v rozvojové spolupráci, což je vzhledem k nejvyššímu počtu realizovaných rozvojových projektů a rozpočtu velmi pravděpodobné. Zároveň ukotvení českých rozvojových projektů v oblasti životního prostředí na úrovni multilaterálních vztahů by mohlo vést k volbě oblasti životního prostředí jako prioritního sektoru v oblasti české zahraniční rozvojové spolupráce. MŽP podporuje brzkou změnu pozorovatelského statutu ČR v OECD-DAC na plnoprávné členství. Členství v tomto orgánu je zásadní především při praktických otázkách, jako je např. možnost být zvolen přidruženým donorem v rozvojových zemích v oblasti rozvojové spolupráce, při tvorbě koncepčních rozvojových materiálů a využívání společného informačního systému při realizaci projektů (výběrová řízení, finanční zdroje).

V rámci Environmentálního programu členské země OECD se stanovuje směr priorit pro alokaci zdrojů na dvouleté období. **ČR indikovala své zájmy v Environmentálním programu OECD pro období 2007–2008,** které deklarovalo MŽP (zástupci v pracovních skupinách) na počátku roku 2006 následovně:

Rok 2007

- Environmentální výhled OECD do roku 2030
- Klimatické změny – analytické zprávy
- Ocenění environmentálních aspektů na zdraví – analýzy
- Návrh implementace a oceňování zpráv v politice životního prostředí
- Identifikace synergií mezi globalizací a životním prostředím

Rok 2008

- Environmentální modelování
- Zprávy o ekonomických aspektech biodiverzity
- Uvolňování chemikálií z instalací a produktů (harmonizace odpadových systémů) – zprávy a databáze
- Návrh implementace a oceňování zpráv v politice životního prostředí
- Identifikace synergií mezi globalizací a životním prostředím

IV. 2. 7. Nástroje:

Ke konkrétním a velmi efektivním nástrojům, kterými ČR na půdě OECD může prosazovat svou politiku a priority, patří poskytování povinných a dobrovolných příspěvků z prostředků z MZV a MŽP. V r. 2005 činily příspěvky ČR do OECD a jejích přidružených organizací 1.060.967,- EUR, v roce 2006 to bylo 1.281.241,- EUR. Dobrovolné příspěvky ČR do OECD v roce 2005 činily

275.000 EUR a v roce 2006 to bylo 379.649,- EUR. Dobrovolné příspěvky jsou spravovány a zajišťovány MZV přes rozpočtovou kapitolu 306.

MŽP významně přispívalo v období let 2005–2007 dobrovolnými příspěvky z rozpočtové kapitoly z výdajové položky 13 – neinvestiční transfery mezinárodním organizacím. V tomto období příspěvky do Environmentálního programu činily 1.500.000,- Kč.¹² V r. 2005 to bylo 900.000,- Kč určených na aktivity související s problematikou změny klimatu a hodnocením stavu a vývoje životního prostředí, v r. 2006 300.000,- Kč směřovalo na Environmentální výhled a v r. 2007 300.000,- Kč na projekt „Household Behaviour and Environmental Policy“.

Závěr

Členství v OECD je pro ČR přínosné ze zahraničně a vnitropolitického hlediska. Pro ČR má zapojení do práce OECD strategický význam díky spolupráci s širším okruhem zemí v oblasti životního prostředí, než jsou země EU. ČR je umožněno aktivně se podílet na činnosti OECD a čerpat z ní podněty a zpětnou vazbu pro domácí politiku a v rámci mezinárodních jednání.

Členství ČR v OECD poskytuje cenné kontakty se zástupci hospodářských velmocí USA, Japonskem, Kanadou, Austrálií a Novým Zélandem a zemí EFTA (Švýcarsko, Norsko, Island), které může ČR aktivně využít při vzájemné bilaterální spolupráci nebo na úrovni EU. ČR tak může srovnávat postupy při prosazování politiky životního prostředí s dalšími zeměmi, které nejsou členy Evropské unie.

Vzhledem ke kvalitě výstupů činnosti OECD pro ČR (jakými jsou například studie o ekonomických nástrojích, environmentálních daních, analýzy nákladů a přínosů, výstupy ekonomických přehledů v návaznosti na životní prostředí a evaluační studie), je vhodné tyto studie využít pro odborné prosazování postojů v rámci mezinárodních organizací EU, EHK OSN, UNEP a CSD v období 2007–2011, ale především v národních podmínkách.

Při čerpání zdrojů z věcných okruhů činnosti OECD je nutné brát na zřetel rovněž témata pro jednotlivé cykly zasedání UN CSD pokrývající období 2007–2011: 2008–2009 – zemědělství, rozvoj venkova, půda, sucho, desertifikace, Afrika; 2010–2011 – doprava, chemické látky, nakládání s odpady, důlní těžba, Desetiletý rámec programů udržitelné spotřeby a výroby (2010–2011).

Další otázky využívání přínosů členství ČR v OECD pro působení ČR v EU bude dále souviset s dalším budoucím vývojem v OECD v kontextu budoucího rozšíření, projektů, které se zaměří na aktuální problémy a činnost, na charakter výstupů, revidovaných mandátů z nadcházejících akcí OECD na vysoké úrovni.

Přenos zkušeností, sdílení informací a nejlepších praktik v oblasti životního prostředí mezi členy OECD je významným přínosem pro další směr vedení vládní politiky ČR. Podněty z působení v OECD jsou důležité pro ČR z hlediska jejich využití při prosazování úspěšných hospodářských reforem, pro tvorbu vnitrostátních koncepcí, akčních plánů a strategií v oblasti životního prostředí.

Na druhé straně je ČR pro OECD významným partnerem, a to díky svým zkušenostem z naplňování politiky životního prostředí na národní úrovni, které zde může využívat při jednání v příslušných orgánech OECD. ČR má potenciál přispět ke zkvalitnění práce OECD svými odbornými kapacitami při zpracovávání analytických materiálů.

¹² Usnesení vlády ČR ze dne 20. 10. 2004 č. 1016 o úhradě příspěvků Ministerstvem životního prostředí mezinárodním organizacím v letech 2005 až 2007

Summary

The chapter provides a comprehensive overview of the organization and work of the **Organization for Economic Co-operation and Development** (OECD), with special attention to the OECD Environmental Programme and the role and future orientation of the Czech Republic in it. The programme helps the OECD countries develop effective policies through country performance reviews, data collection, policy analysis, projections and modelling.

The Czech Republic (OECD Member State since 1995) has participated in activities of the Environment Policy Committee (EPOC) working groups. Czech experts were appointed as the chairs or vice-chairs of the EPOC and its subsidiary bodies.

In the period 2007–2011, the Czech Republic will focus on the following priorities in the Environmental Programme: sustainable energy, climate change, economic instruments and work on innovations and nanotechnologies. From the 2nd half of 2007 until the 1st half of 2008, Czech activities will be oriented towards the participation at the EPOC Ministerial Meeting in spring 2008 the aim of which is to present the OECD Environmental Outlook to 2030 and to review the implementation of the OECD Environmental Strategy. In the period 2008–2009 the Czech Republic will be involved in the preparation of the 2nd Joint Ministerial Meeting of the EPOC and Development Assistance Committee EPOC/DAC meeting (spring 2009) which is to be devoted to the EPOC/DAC commitments to integrate environmental considerations into national development assistance policies.

IV. Rada Evropy

JUDr. Eva Adamová, CSc., Mgr. Veronika Schneidrová
odbor mnohostranných vztahů

I. Úvod

1. Cíle, struktura a činnost Rady Evropy

Rada Evropy (Council of Europe) vznikla na základě podpisu zakládací listiny tzv. Londýnské dohody z 5. května 1949. Sídli ve francouzském Štrasburku. V současné době má Rada Evropy (RE) 47 členských států. Status pozorovatelů má 5 států.¹

K hlavním **úkolům** RE patří ochrana lidských práv, parlamentní demokracie a zákonnosti, rozvoj celoevropských dohod ke standardizaci sociálních a právních postupů členských zemí, podpora informovanosti o evropské identitě založené na společných hodnotách a rozdílnosti kultur. Mezi další oblasti působení RE patří sociální otázky jako např. zdraví, sociální bezpečnost, migrace nebo vzdělávání.

Přestože těžiště působení RE spočívá především v oblasti lidských práv, bezpečnosti obyvatel či oblasti sociální, vyvíjí RE rovněž **aktivitu v oblasti životního prostředí**, konkrétně ochrany **biodiverzity a krajiny, regionálního (územního) plánování, ochrany před závažnými přírodními a technologickými riziky**.

Nejvyšším orgánem RE je **Výbor ministrů** (Výbor). Je hlavním rozhodovacím orgánem. Skládá se z ministrů zahraničních věcí všech členských států nebo jejich stálých diplomatických zástupců ve Štrasburku. Je oprávněn zabývat se všemi otázkami souvisejícími s cíli této organizace. Má pravomoc zejména rozhodovat o přijetí nových členů RE, kontrolovat dodržování závazků členských států, schvalovat rozpočet, uzavírat mezinárodní smlouvy, přijímat doporučení členským státům, uskutečňovat programy spolupráce a dohlížet nad výkonem rozsudků Evropského soudu pro lidská práva. Výbor se schází jednou za rok.

Ministři zahraničních věcí členských států se střídají ve funkci **předsedy Výboru** podle abecedního pořádku v šestiměsíčních intervalech. Předsedou Výboru pro období listopad 2006 až květen 2007 byl ministr zahraničních věcí San Marina **Fiorenzo Stolfi**, od května do listopadu 2007 jím je ministr zahraničních věcí Srbska **Vuk Jeremič**, kterého pak vystřídá na nové šestiměsíční období slovenský ministr zahraničních věcí **Ján Kubiš**.

Hlavním poradním orgánem RE je **Parlamentní shromáždění** složené ze 315 zástupců (a stejného počtu náhradníků), kteří jsou jmenováni parlamenty členských států. V čele stojí **prezident**, který se volí každý rok. Může být zvolen nejvýše třikrát za sebou. Současný prezident je **René van der Linden** z Nizozemska, který byl zvolen roku 2005. Počet hlasů v Parlamentním shromáždění závisí na rozloze členských států. Nejvyšší počet je 18, nejnižší 2 hlasy. Konečný počet zástupců a jejich náhradníků je 630 a 18 pozorovatelů.

Parlamentní shromáždění se skládá z **pěti politických skupin**:

- 1) Socialistická skupina (the Socialist Group – SOC)
- 2) Skupina evropské lidové strany (the Group of the European People's Party – EPP/CD)
- 3) Aliance liberálů a demokratů pro Evropu (Alliance of Liberals and Democrats for Europe (ALDE))

- 4) Skupina evropských demokratů (the European Democrat Group – EDG)
- 5) Skupina sjednocené evropské levice (the Group of the Unified European Left – UEL).

Hlavním posláním politických skupin je respektovat hodnoty RE, zejména politický pluralismus a lidská práva. K tomu, aby mohla být vytvořena politická skupina, se musí nejméně dvacet členů z nejméně šesti různých delegací rozhodnout pro zformování skupiny. Členové Parlamentního shromáždění si mohou vybrat, do jaké skupiny chtějí vstoupit podle toho, jaká skupina jim je svým politickým zaměřením nejbližší.

Byro plní různé úkoly: zajišťuje přípravu agendy Parlamentního shromáždění, posuzování dokumentů pro výbory, vztahy s dalšími mezinárodními orgány atd. Skládá se z prezidenta, dvaceti viceprezidentů, předsedů politických skupin, předsedů či zástupců výborů Parlamentního shromáždění. Velké státy mají v Byru stálé křeslo, menší státy se střídají.

Smíšený výbor je pověřen koordinační funkcí v rámci RE, zajišťuje zejména kontakty mezi Výborem ministrů a Parlamentním shromážděním. Je tvořen zástupci jednotlivých členských vlád a tomu odpovídajícím počtem zástupců Parlamentního shromáždění.

Parlamentní shromáždění se skládá z **deseti výborů**:

- Výbor pro politické záležitosti
- Výbor pro právní záležitosti a lidská práva
- Výbor pro ekonomické záležitosti a rozvoj
- Výbor pro zdravotní, rodinné a sociální záležitosti
- Výbor pro migrace, uprchlíky a populace
- Výbor pro kulturu, vědu a vzdělání
- **Výbor pro životní prostředí, zemědělství, místní a regionální záležitosti**
- Výbor pro rovné příležitosti žen a mužů
- Výbor pro jednací řád a imunitu
- Výbor pro dodržování závazků a povinností členských států RE (monitorovací výbor).

Výbory se skládají z představitelů Parlamentního shromáždění či jejich zástupců. Národní delegace navrhuje kandidáty do výborů a ti jsou poté potvrzeni ve své funkci Parlamentním shromážděním. Na počátku jednotlivých zasedání si výbory volí předsedu a tři místopředsedy. Předseda může být zvolen dvakrát a tuto funkci může zastávat nejvýše tři zasedání za sebou.

Výbor pro životní prostředí, zemědělství, místní a regionální záležitosti (Výbor) vznikl v roce 2001 spojením dvou výborů – Výboru pro životní prostředí, regionální plánování a místní úřady a Výboru pro zemědělství, venkovský rozvoj a výživu. Hlavním předmětem činnosti Výboru jsou otázky týkající se udržitelného rozvoje na místní, regionální i globální úrovni, ochrana životního prostředí, regionální plánování, nakládání s přírodními zdroji a příslušné sektorové politiky jako např. doprava, energie, zemědělství, venkovský rozvoj, rybářství, lesnictví, výživa a ochrana spotřebitelů. Výbor se zabývá záležitostmi týkajícími

¹ Svatá stolice, USA, Kanada, Japonsko a Mexiko

se místních a regionálních představitelů, jako je samospráva, přeshraniční spolupráce, městské plánování a politiky. Výbor sleduje aktivity a udržuje vzájemné pracovní vztahy s příslušnými evropskými a mezinárodními organizacemi, jako je Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj (OECD), Organizace pro výživu a zemědělství (FAO), Program OSN pro životní prostředí (UNEP), Evropská hospodářská komise OSN (UNECE).

Generálním tajemníkem RE je od roku 2004 **Terry Davis** z Velké Británie, který odpovídá za strategické vedení pracovního programu a rozpočtu RE a dohlíží na každodenní běh organizace a **sekretariátu**. Generálního tajemníka jmenuje Parlamentní shromáždění na doporučení Výboru ministrů na dobu pěti let.

Funkce **Evropského komisaře pro lidská práva** (Komisař) byla poprvé schválena na vrcholném zasedání hlav států a vlád ve Štrasburku v říjnu 1997. Na základě rezoluce přijaté v květnu 1999 spadá do jeho působnosti zejména zajišťování rozvoje výchovy k lidským právům a informovanosti o lidských právech v členských státech, zjišťování nedostatků v právním systému a praxi členských států, přispívání k dodržování lidských práv souladu s příslušnými dokumenty RE. Komisaře pro lidská práva volí Parlamentní shromáždění na šestileté období.

Kongres orgánů místní a regionální samosprávy byl zřízen v roce 1994 jako poradní orgán RE. Mezi hlavní cíle Kongresu patří zejména: rozvoj struktur místní a regionální samosprávy ve všech členských státech RE, zvláště v nových demokraciích; posuzování stavu místní a regionální demokracie v členských a kandidátských státech; rozvoj iniciativ umožňující účinné zapojení ob-

čanů do místní a regionální demokracie; zastupování zájmů místní a regionální samosprávy při přípravě evropské politiky; podpora regionální a přeshraniční spolupráce k míru, toleranci a udržitelnému rozvoji; podpora zřizování euroregionů a činnost pozorovatelů při místních a regionálních volbách. Kongres se skládá ze dvou komor:

Členové **Komory regionů** jsou vybíráni ze zástupců pracujících na úrovni mezi státní a místní pravomocí a vyznačujících se samosprávou. Musí být zmocněni k převzetí vlastní odpovědnosti za zájmy výborů, kterým slouží, a významně se podílet na správě věcí veřejných.

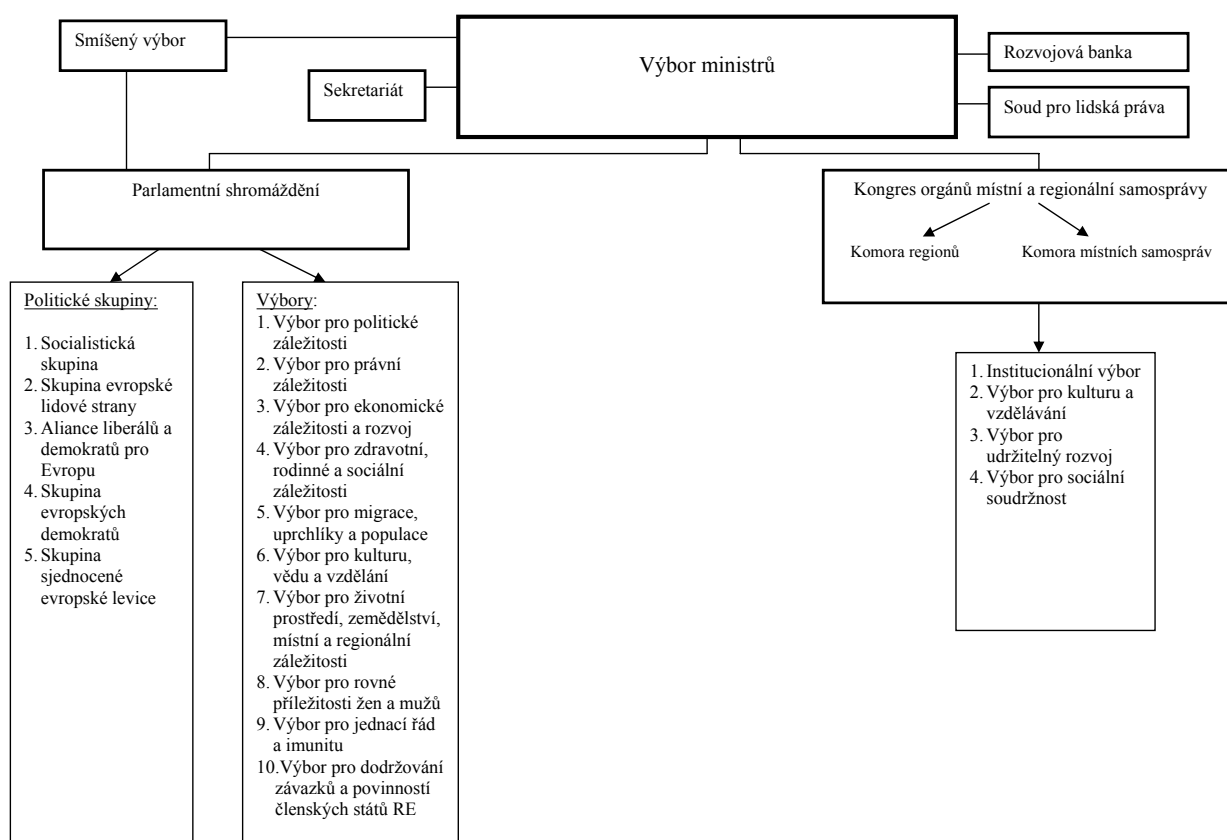
Členy **Komory místních samospráv** jsou voleni zástupci ostatních teritoriálních představitelů, kteří odpovídají za veřejné záležitosti a za fungování jejich společenství.

Hlavním cílem **Stálého výboru** je jednat jménem Parlamentního shromáždění v době mezi plenárními zasedáními Kongresu. Zasedání Stálého výboru se koná každý rok v jednom z členských států. Stálý výbor se skládá z představitelů byra, předsedů národních delegací a předsedů výborů.

Práci Kongresu zajišťují **čtyři výkonné výbory**:

- **Institucionální výbor** – v jeho pravomoci je příprava zpráv o pokroku místní a regionální demokracie v Evropě. V jeho činnosti mu je nápomocen Výbor nezávislých expertů,
- **Výbor pro kulturu a vzdělávání** – odpovídá za média, mládež, sport a komunikace,
- **Výbor pro udržitelný rozvoj** – odpovídá za ekologické otázky, územní a městské plánování,

ORGANIZAČNÍ STRUKTURA RADY EVROPY



² Tvořily jej tři orgány: Evropská komise pro lidská práva (zřízená v roce 1954), Evropský soud pro lidská práva (zřízený roku 1959) a Výbor ministrů Rady Evropy, složený z ministrů zahraničních věcí členských států či jejich zástupců

³ Rozhodnutí Výboru ministrů R (71)44 z roku 1971.

- Výbor pro sociální soudržnost – odpovídá za otázky týkající se zaměstnanosti, občanství, migrace, vztahů mezi jednotlivými komunitami, rovnoprávnosti žen a mužů a sociální solidarity.

Soud pro lidská práva (dále jen Soud) byl ustaven Protokolem č. 11, který vstoupil v platnost k 1. 1. 1998 a který zrušil dosavadní složitý kontrolní systém uplatňovaný v rámci RE² od roku 1950. Cílem reformy bylo dosáhnout nejen institucionálního zjednodušení kontroly, ale také zkrácení délky řízení a posílení soudního charakteru systému ochrany práv. Každý smluvní stát anebo jednotlivec, který se považuje za poškozeného v důsledku porušení Evropské úmluvy o lidských právech (1950), se může obrátit přímo na Soud ve Štrasburku se stížností na porušení některého z práv zaručených touto úmluvou jedním ze smluvních států.

Samostatnou institucí v organizačním systému RE jsou také tzv. **konference specializovaných ministrů**³, tj. ministrů s působností v různých oblastech veřejné správy, např. spravedlnosti, práce, kultury, sportu, místní správy a další. Významná v této souvislosti je **Konference ministrů zodpovědných za územní plánování** (CEMAT) zaměřená na problematiku udržitelného územního rozvoje evropského kontinentu. 1. konference CEMAT se konala v Bonnu v roce 1970. Za implementaci CEMAT odpovídá **Výbor vysokých představitelů** (CSO), který se schází dvakrát za rok. Hlavním záměrem je vytvořit pocity společné identity ve vztazích Sever – Jih a Východ – Západ. Mezi zásadní cíle územního plánování patří zejména vyvážený socioekonomický rozvoj regionů, zlepšení kvality života, zodpovědné nakládání s přírodními zdroji, ochrana životního prostředí a správné využívání půdy.

V některých členských státech (18) působí tzv. **Informační kanceláře Rady Evropy**, jejichž hlavní funkcí je zejména podpora šíření a poskytování informací o činnosti RE, informací a školení o Evropské úmluvě o lidských právech. Informační kanceláře jsou financovány z rozpočtu RE a mají pravomoc uzavírat jménem RE smlouvy.

2. Financování RE

Základním finančním zdrojem činnosti RE jsou příspěvky členských organizací do řádného a mimořádného rozpočtu. Výše těchto příspěvků je stanovena v závislosti na velikosti populace členských států. Maximální výše příspěvků je 17 %, minimální výše je 0,12 %. Největšími přispěvateli jsou Francie, Německo, Itálie, Ruská federace a Velká Británie.

Návrh rozpočtu na rok 2007 byl předmětem ostrých diskusí mezi členskými státy. Vzhledem k rostoucím finančním požadavkům Evropského soudu pro lidská práva a v souvislosti s uvedením do provozu nových budov Rady Evropy se nepodařilo zachovat nulový reálný růst rozpočtu (tj. jeho navýšení pouze o inflační koeficient). Nerespektování nulového reálného růstu zabránilo schválení rozpočtu konsensem a několik států si vyžádalo **hlasování o rozpočtu**. ČR podporovala, aby se finální verze rozpočtu co nejvíce přiblížila nulovému reálnému růstu, nakonec hlasovala pro schválení rozpočtu, který dosahuje **270,12 milionů EUR** (oproti r. 2006 nárůst o 7,5 milionů EUR; tzn. reálný růst 1,52 %).

V roce 1956 byla vytvořena **Rozvojová banka RE**, která je nejstarší mezinárodní finanční institucí v Evropě. Rozvojová banka se podílí formou půjček nebo záruk na financování sociálně zaměřených projektů, na financování potřeb souvisejících s řešením krizových situací a zaměřuje se zejména na méně vyvinuté evropské regiony. V oblasti ochrany životního prostředí Rozvojová banka finančně podpořila regiony postižené přírod-

ními či ekologickými katastrofami (prostředky určené na výstavbu či renovaci infrastruktury pro dodávky vody; na výrobu čistých a obnovitelných zdrojů energie; na ochranu povrchových a podzemních vod; dekontaminaci půdy; ochranu proti hluku; ochranu a zvyšování biodiverzity a dal.). V rámci poskytnutých prostředků částka určená na environmentální projekty dosáhla 22 % z celkové výše poskytnutých prostředků. Rozvojová banka má v současné době 39 členských států. Ačkoliv byla Rozvojová banka zřízena pod RE, má vlastní právní statut a vyznačuje se finanční autonomií.

3. Mnohostranné environmentální smlouvy

V oblasti ochrany životního prostředí byly sjednány v rámci RE tyto významné mezinárodní smlouvy:

- **Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť** (1979),
- **Evropská úmluva o krajině** (2000)

RE sjednala v roce 1987 **Dohodu o závažných evropských a středomořských rizicích** (EUR-OPA Major Hazards Agreement). Ta představuje platformu pro spolupráci mezi evropskými a jižními středomořskými státy v oblasti největších přírodních a technologických katastrof a zaměřuje se především na otázky prevence a managementu rizik, analýzy následků katastrof a obnovu.⁴ Dohoda tak dnes přispívá i k implementaci akčního plánu, který byl přijat na Konferenci OSN o omezování katastrof (Kobe, leden 2005).

V rámci RE byly sjednány i další mnohostranné smlouvy mající vztah k životnímu prostředí, které však nevstoupily v platnost, neboť nebyly ratifikovány potřebným počtem států⁵. Konkrétně se jedná o tyto smlouvy:

- **Úmluvu o občanskoprávní odpovědnosti za škody vyplývající z činností, které jsou nebezpečné pro životní prostředí** (1993).
- **Úmluvu o trestně právní ochraně životního prostředí** (1998)

II. Cíle a zaměření RE pro nadcházející období

Důležitým východiskem od 90. let minulého století pro vymezení hlavních úkolů RE jsou vedle příslušných rozhodnutí Výboru ministrů dokumenty přijímané na summitech nejvyšších představitelů členských států – hlav států a vlád – závěrečné **deklarace a akční plány**. Časový horizont u těchto dokumentů nebývá vždy jednoznačně vymezen, nepřesahuje většinou dobu pěti let.

Dosud se uskutečnily tři takové summity. Z hlediska sledovaných témat nutno poznamenat, že problematika životního prostředí byla výrazněji promítnuta teprve do závěrů posledního summitu v roce 2005.

Na **prvním** summitu konaném ve Vídni v roce 1993 byla přijata mj. rozhodnutí o zdokonalení kontrolního mechanismu pro implementaci Úmluvy o lidských právech, postupu pro účinnější boj proti rasismu, xenofobii, antisemitismu a intoleranci, a politickém a právním řešení ochrany národnostních menšin v Evropě. K posledně uvedeným otázkám byly současně přijaty akční plány vymezující zásady implementace rozhodnutí o těchto otázkách. Otázky životního prostředí nepředstavovaly na tomto summitu zásadní téma.

⁴ ČR není smluvní stranou této dohody.

⁵ ČR uvedené úmluvy také neratifikovala.

Na **druhém** summitu uskutečněném ve Štrasburku v roce 1997 byl přijat akční plán týkající se demokracie a lidských práv (I), sociální soudržnosti (II), bezpečnosti obyvatel (III), demokratických hodnot a kulturní rozmanitosti (IV) a strukturální reformy a pracovního postupu pro implementaci tohoto akčního plánu. V závěrečné deklaraci vydané v rámci tohoto summitu byla vyslovena obecná podpora úsilí RE a místních, regionálních a národních orgánů zlepšit kvalitu života a opět potvrzena důležitost ochrany evropského kulturního a přírodního dědictví bez podrobnějšího vymezení úkolů pro RE pro následující léta v této oblasti.

Akční plán přijatý na **třetím** summitu uspořádaném ve Varšavě v roce 2005 stanovil pro „následující léta“ (bez bližšího upřesnění) úkoly v oblasti lidských práv, právního státu a demokracie (I), bezpečnosti obyvatel Evropy (II), budování lidštější a ucelené Evropy (III), spolupráce s jinými mezinárodními a evropskými organizacemi (IV) a implementace akčního plánu (V). V rámci **bodů I** k hlavním úkolům RE patří **podpora udržitelného rozvoje**. V této souvislosti se předpokládá další rozvoj a podpora integrace politiky v oblasti životního prostředí, krajiny, prostorového plánování a prevence a řízení přírodních katastrof.

V rámci **spolupráce** s mezinárodními organizacemi se vyslovuje podpora užší spolupráci RE s OSN a jejími **specializovanými agenturami** s cílem naplnit v Evropě **Rozvojové cíle tisíciletí**.

Dalšími důležitými partnery pro RE jsou **Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě** (zejm. oblast bezpečnosti občanů, ochrany národnostních menšin, boje proti terorismu, obchod s lidmi) a **Evropská unie** (zejm. oblast lidských práv, základních svobod, podpora pluralitní demokracie, právního státu a ochrany životního prostředí).

V oblasti ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje lze mluvit o dílčích strategických a koncepčních dokumentech. Důležitým dokumentem, který se týká degradace biodiverzity je **Celoevropská strategie biologické a krajinné rozmanitosti** (Pan-European Biological and Landscape Diversity Strategy – PEBLDS). Strategie vznikla v roce 1994 na základě iniciativy RE ve spolupráci s mezinárodními vládními a nevládními organizacemi. PEBLDS je evropskou odpovědí na podporu implementace Úmluvy o biologické rozmanitosti (1992). Strategie byla navržena v Maastrichtské deklaraci o zachování evropského přírodního dědictví (1990) a vychází z řady mezinárodních smluvních dokumentů, strategií a mezinárodních iniciativ, jako je např. Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (1979 – Bernská úmluva), Evropská strategie ochrany (1990) a Ministerská konference „Životní prostředí pro Evropu“ (Dobříš, 1991). Záměrem PEBLDS je mj. plnit koordináční a jednotící funkci ve vztahu k různým mezinárodním programům, prosazovat novou právní úpravu a současně také vyplnit mezery tam, kde existuje nedostatečná implementace iniciativ nebo kde se nedaří dosáhnout požadovaných cílů v dotčené oblasti. V rámci PEBLDS se rovněž hledají možnosti účinnější integrace ekologických požadavků do všech socioekonomických sektorů a zvýšení účasti veřejnosti v ochraně životního prostředí.

Strategie se zavazuje k tomu, že po dobu 20 let bude usilovat o:

- omezení míry ohrožení evropské biologické a krajinné rozmanitosti
- zvýšení odolnosti evropské biologické a krajinné rozmanitosti
- upevnění ekologické soudržnosti Evropy jako celku

- výraznější zapojení veřejnosti do ochrany biologické rozmanitosti a zvyšování jejího povědomí o těchto otázkách.

Implementace Strategie probíhá prostřednictvím **pětiletých akčních plánů**, které vymezují nejnaléhavější problémy. Na zasedání PEBLDS, které proběhlo 29.–30. března 2007 v Ženevě, byl předložen návrh dalšího vývoje této strategie „Future of the PEBLDS“, jehož cílem je vymezit strukturu a strategii pro další léta. Jde také o reakci na skutečnost, že ne všechny evropské státy, zejména členské státy EU, plně uznávají význam této iniciativy. Návrh je založen na úzké provázanosti s rozhodnutími Konference smluvních stran Úmluvy o biologické rozmanitosti, zaměřením pouze na vybrané otázky biodiverzity a na spolupráci se zainteresovanými subjekty na vnitrostátní úrovni při zpracovávání národních strategií ochrany biodiverzity a akčních plánů v rámci evropského regionu. Z hlediska institucionálního předpokládají navrhovaná opatření úzkou součinnost mezi sekretariáty RE a UNEP, resp. Regionální úřadovnou UNEP pro Evropu.

III. ČR a RE

a) Současné působení ČR v RE

Východiska

Základními dokumenty ČR z hlediska ochrany životního prostředí a udržitelného rozvoje jsou především Strategie udržitelného rozvoje ČR (schválená usnesením vlády ČR ze dne 8. prosince 2004 č. 1242), která zahrnuje časový úsek do roku 2014 a zčásti do roku 2030, a Státní politika životního prostředí na léta 2004–2010 (schválená usnesením vlády ČR ze dne 17. března 2004 č. 235). Dalšími výchozími dokumenty vymezujícími působení ČR v této mezinárodní organizaci jsou příslušné mnohostranné environmentální smlouvy, jejichž smluvní stranou je ČR.

Rozhodujícími dokumenty pro činnost v RE jsou pro ČR jako člena Evropské unie také koncepční materiály EU, a to zejména 6. Akční program životního prostředí (schválený v r. 2002 pro období 2002–2012), Strategie udržitelného rozvoje EU (přijata v r. 2001, revidovaný text přijat v r. 2006) a odpovídající odvětvové strategie jako např. Tematická strategie o udržitelném využívání přírodních zdrojů (2005).

Členství ČR

V roce 1991 se stalo členem RE dřívější Československo (Česká a Slovenská federativní republika), ČR je členem RE na základě sukcese od 30. června 1993⁶.

Členské povinnosti a závazky vyplývají zejména ze Statutu RE (členové mají povinnost uznávat zásadu právního státu, zaručit všem osobám ve své jurisdikci dodržování lidských práv a základních svobod a efektivně spolupracovat při naplňování cílů RE) a rezoluce Výboru ministrů (93)32 o přijetí ČR do RE. Další závazky pro ČR vyplývají ze smluv RE, jichž je smluvní stranou.

Zastoupení ČR v orgánech RE

Zastoupení ČR v jednotlivých orgánech a institucích RE je následující:

- **Výbor ministrů** – ministr zahraničních věcí Karel Schwarzenberg
- **Parlamentní shromáždění** – Stálá delegace složená ze 7 členů a 7 náhradníků. Vedoucí delegace je Anna Burdová (ČSSD).

⁶ Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 123/1995 Sb.Z.

⁷ Zatím je takto oceněno téměř 70 chráněných území ve více než 20 evropských státech.

- **Kongres místních a regionálních orgánů** – delegace složená ze 7 členů a 7 náhradníků. Vedoucí delegace je Jana Fischerová (členka Komory regionů, Kraj Vysočina)

ČR je od roku 1999 rovněž členem **Rozvojové banky RE** a je zastoupena v těchto volených orgánech nebo funkcích:

- Řídící rada (Pavel Svoboda, velvyslanec a stálý zástupce ČR v RE),
- Správní výbor (Pavla Bejčková, Ministerstvo financí),
- CEB Country Manager (Kryštof Mrož).

Výše plateb ČR do Rozvojové banky závisí na podílu ČR na upsaném kapitálu banky, který činí 0,783 %. Tato částka představuje 0,783 % z celkových plateb členských zemí Rozvojové banky.

Při RE působí **Stálá mise ČR** sídlící ve Štrasburku.

V ČR působí **Informační kancelář RE**, která byla zřízena v roce 2004 jako instituce RE financovaná z rozpočtu RE.

Finanční podpora RE

Příspěvek ČR do RE na rok 2007 činí 1.588.165 EUR a je poskytován z rozpočtu Ministerstva zahraničních věcí.

Mnohostranné environmentální smlouvy sjednané v rámci RE

ČR je smluvní stranou těchto smluv:

- Úmluva o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť (v platnosti pro ČR od 1. 6. 1998)
- Evropská úmluva o krajině (v platnosti pro ČR od 1. 10. 2004)

Prostřednictvím svých odborných pracovníků, kteří působí v různých pracovních a odborných skupinách vytvořených v rámci těchto smluv, se ČR aktivně podílí na implementaci těchto smluv.

ČR je také členem **Celoevropské strategie biologické a krajinné rozmanitosti**.

Od roku 1965 RE uděluje tzv. **Evropský diplom**, jímž oceňuje správné řízení významných chráněných území. Diplom se uděluje na dobu 5 let a poté je opětovně prověřována oprávněnost jeho držení. Tímto způsobem je zajišťována motivace států pokračovat v ochraně daného chráněného území a zvyšovat její úroveň. Státní orgány jsou navíc povinny provádět průběžné sledování stavu chráněných území a podávat o tom výroční zprávu, kterou kontroluje a eviduje sekretariát RE.

ČR má tři držitele tohoto diplomu⁷ – **Národní park Podyjí, Chráněná krajinná oblast Bílé Karpaty a Národní přírodní rezervace Karlštejn**. Všem třem územím byl Evropský diplom udělen v roce 2000 a opětovně potvrzen v roce 2005. Převzetím prestižního Evropského diplomu se oceněná chráněná území ČR dostala do významného společenství s takovými oblastmi, jako jsou např. Bělověžský národní park v Polsku, Národní park Bavorský les v SRN, či Národní rezervace Camargue ve Francii. Evropský diplom pro chráněná území představuje vyjádření evropské souměřitelnosti v ochraně přírody a nepochybné ocenění péče o přírodní dědictví nejen ze strany našeho státu, ale i místních obyvatel. Zároveň se však stává i důležitým závazkem ČR.

b) Zájmy ČR v RE

Těžiště působnosti RE, jak již vyplynulo z výše uvedeného vymezení úkolů této mezinárodní organizace, je především

v oblasti lidských práv a svobod, boj proti terorismu, rozvoj demokracie, prosazování právního státu, boj proti různým formám nesnášenlivosti. Problematika životního prostředí a udržitelného rozvoje je soustředěna především na otázky regionálního (územního) plánování a udržitelného rozvoje, ochranu biodiverzity a krajiny a ochranu před přírodními a technologickými riziky.

Pozornost ČR v následujícím období se soustředí především do těchto oblastí:

- a) Výraznější prosazení problematiky životního prostředí a udržitelného rozvoje v činnosti RE.
- b) Podpora účinné spolupráce mezi RE a Evropskou unií v oblasti společných environmentálních projektů.
- c) Podpora součinnosti mezi RE a příslušnými institucemi OSN působícími v oblasti životního prostředí a udržitelného rozvoje, především Programem OSN pro životní prostředí, a rovněž Evropskou hospodářskou komisí OSN.
- d) Účinná implementace Úmluvy o ochraně evropských planě rostoucích rostlin, volně žijících živočichů a přírodních stanovišť a Evropské úmluvy o krajině a účast českých odborníků v příslušných pracovních a odborných orgánech těchto mezinárodních smluv.
- e) Podpora činnosti RE v oblasti ochrany biodiverzity, zvláště pak implementace PEBLDS.
- f) Podpora řešení otázek trestně právní a občansko právní odpovědnosti v oblasti životního prostředí.
- g) V souvislosti s působením Rozvojové banky RE – posílení programů spolupráce a rozvojových aktivit orientovaných především na státy východní a jižní Evropy.

Summary

The chapter describes the role and activities of the Council of Europe (CE) and participation of the Czech Republic in the work of this body. CE was founded in 1949 with the aim to protect human rights, pluralist democracy and the rule of law, to promote Europe's cultural identity and diversity, to help face challenges such as discrimination against minorities, intolerance, terrorism, organised crime and corruption. CE mandate covers also other issues, e.g. social security, migration or education.

The Czech Republic has been CE member state since 1993 and is active in the main CE bodies – in the Committee of Ministers and Congress of Local and Regional Authorities. The Czech Republic is also represented in the CE Development Bank.

In the period 2007-2011 the Czech Republic will encourage a more pro-active CE approach towards environmental protection and sustainable development issues, promote effective cooperation between the CE and other regional and global international organizations in this area (in particular cooperation with the EU and the UN), promote implementation of CE environmental conventions and environmental projects, enforcement of international environmental obligations and also strengthening of programmes on cooperation and development aid focused on Eastern and Southern European Countries within the activities of CE Development Bank.

V publikaci bylo použito informací z těchto internetových zdrojů:

Evropská komise
ec.europa.eu/index_en.htm

Evropská hospodářská komise Organizace spojených národů
www.unece.org

Globální fond životního prostředí
www.gefweb.org

Komise Organizace spojených národů pro udržitelný rozvoj
www.un.org/esa/sustdev/csd/review.htm

Ministerstvo zahraničních věcí
www.mzv.cz

Ministerstvo životního prostředí
www.env.cz

Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj
www.oecd.org

Program Organizace spojených národů pro životní prostředí
www.unep.org

Stálá mise ČR při OECD
www.mzv.cz/oecd.paris

Rada Evropy
www.coe.int

Seznam zkratek

ABS	Access & Benefit Sharing (přístup ke genetickým zdrojům a rozdělování výnosů z nich)
AF	Adaptation Fund (Adaptační fond)
AGR	Agriculture Directorate (Zemědělské ředitelství OECD)
AMSDE	Annual Meeting of Sustainable Development Experts (Výroční zasedání expertů pro udržitelný rozvoj)
AOSIS	Alliance of Small Island States (Aliance malých ostrovních států)
APEC	Asia-Pacific Economic Cooperation (Asijsko-tichomořské hospodářské společenství)
ASEAN	Association of South East Asian Nations (Sdružení národů jihovýchodní Asie)
BAT	Best Available Techniques (nejlepší dostupné techniky)
BCMG – BFMP	Budget Committee - Monitoring Group on Implementation of the Budget and Financial Management Programme (Rozpočtový výbor - Monitorovací skupina pro implementaci rozpočtu a programu finančního řízení)
BCH	Biosafety Clearing-House (informační systém pro biologickou bezpečnost)
BIAC	Business and Industry Advisory Committee (Poradní výbor zaměstnavatelů a průmyslu)
BRICS	Brazil, Russia, India, China and South Africa (tzv. uskupení zemí Brazílie, Rusko, Indie, Čína a Jihoafrická republika)
CBD	Convention on Biological Diversity (Úmluva o biologické rozmanitosti)
CEP UN ECE	Committee on Environmental Policy UN ECE (Výbor pro politiku životního prostředí EHK OSN)
CERI	Centre for Educational Research and Innovation Governing Board (Centrum pro výzkum v oblasti vzdělávání a Řídící rada pro inovace OECD)
CIIIE	Committee on Industry, Innovation and Entrepreneurship (Výbor pro průmysl, inovace a podnikání OECD)
CLRTAP	Convention on Long- Range Transboundary Air Pollution (Úmluva o dálkovém znečišťování ovzduší přesahujícím hranice států)
CSD	Commission on Sustainable Development (Komise OSN pro udržitelný rozvoj)
ČILV	Český inspektorát lázní a vířidel
DAC	Development Assistance Committee (Výbor pro rozvojovou spolupráci OECD)
DAC/ENVIRONET	DAC/Network on Environment and Development Co-operation (Výbor pro rozvojovou spolupráci/Sít životního prostředí a rozvojové spolupráce OECD)
DC	Development Center (Rozvojové centrum OECD)
DCPI	Division of Communications and Public Information (Divize komunikace a veřejné informace)
DELC	Division of Environmental Law and Conventions (Divize Environmentálního práva a úmluv)
DEPI	Division of Environmental Policy Implementation (Divize politiky životního prostředí a její implementace)
DEWA	Division of Early Warning and Assessment (Divize včasného varování a hodnocení)
DGEF	Division of GEF Coordination (Divize koordinace GEF)
DRC	Division of Regional Cooperation (Divize regionální spolupráce)
DSD	Division for Sustainable Development (Oddělení pro udržitelný rozvoj v rámci UN DESA)
DTIE	Division of Technology, Industry and Economics (Divize technologie, průmyslu a hospodářství)
EAFRD	European Agricultural Fund for Rural Development (Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova)
EAP Task Force	Environmental Action Programme Task Force (Pracovní skupina pro implementaci Akčního programu pro životní prostředí v zemích střední a východní Evropy)
ECMT	European Conference of Ministers of Transport (Evropská konference ministrů dopravy)
ECOSOC	Economic and Social Council (Ekonomická a sociální rada OSN)
ECSS	Executive Committee in Special Session (Zvláštní zasedání výkonného výboru OECD)
EDG	Electronic Discussion Groups (Elektronické diskusní skupiny OECD)
EEA	European Environment Agency (Evropská agentura pro životní prostředí)
EF	Environmental Fund (Environmentální fond)
EFTA	European Free Trade Association (Evropské sdružení volného obchodu - Švýcarsko, Norsko, Island a Lichtenštejnsko)
EHK OSN	Evropská hospodářská komise OSN
ELSA	Employment, Labour and Social Affairs Committee (Výbor pro zaměstnanost, práci a sociální záležitosti)
EMEP	Cooperative Programme for Monitoring and Evaluation of the Long-range Transmission of Air Pollutants in Europe (Program spolupráce při monitorování a vyhodnocování dálkového přenosu látek znečišťujících ovzduší v Evropě)
EMG	Environment Management Group (Skupina pro řízení otázek životního prostředí)
ENP	European Neighbourhood Policy (Evropská politika sousedství)
ENPI	European Neighbourhood and Partnership Instrument (Evropský sousedský a partnerský nástroj)
EPC	Energy Performance Contracting
EPOC	Environmental Policy Committee (Výbor pro politiku životního prostředí OECD)
EPR	Environmental Performance Review (Hodnocení stavu, vývoje a politiky životního prostředí)
ESCAP	United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (Hospodářská komise pro Asii a Tichomoří)

ESCO	Energy Service Company (podnik energetických služeb)
Espoo úmluva	Úmluva o posuzování vlivů na životní prostředí přesahujících hranice států
EU	European Union (Evropská unie)
FAO	Food and Agriculture Organization of the United Nations (Organizace OSN pro výživu a zemědělství)
FOA	Nadační fond pro ekologické zemědělství
G8	Group of Eight, sdružení sedmi nejvyspělejších států světa (Francie, Itálie, Japonsko, Kanada, Německo, Velká Británie, USA) a Ruska
GEF	Global Environment Facility (Globální fond životního prostředí)
GMEF	Global Ministerial Environment Forum (Globální fórum ministrů životního prostředí)
GMO	geneticky modifikované organismy
HRDP	Horizontal Rural Development Plan (Horizontální plán rozvoje venkova)
IBRD	International Bank for Reconstruction and Development (Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj)
IEA	International Energy Agency (Mezinárodní energetická agentura)
IEG	International Environmental Governance (Mezinárodní správa záležitostí životního prostředí)
IFC	International Finance Corporation (Mezinárodní finanční korporace)
ILO	International Labour Organization (Mezinárodní organizace práce)
IMHE	Institutional Management in Higher Education Governing Council (Řídící rada pro Institucionální řízení ve vyšším vzdělávání OECD)
IMO	International Maritime Organization (Mezinárodní námořní organizace)
IPM	Intergovernmental Preparatory Meeting (Mezivládní přípravné zasedání)
IPPC	Integrated Pollution Prevention and Control (Integrovaná prevence a omezování znečištění)
ITF	International Transport Forum (Mezinárodní dopravní fórum)
JAR	Jihoafrická republika
JPoI	Johannesburg Plan of Implementation (Johannesburský implementační plán)
JUSCANZ	Skupina hospodářsky vyspělých států ve složení Japonsko, USA, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Island, Norsko, Švýcarsko
LDCF	Least Developed Countries Fund (Fond pro nejméně rozvinuté země)
LEED	Co-operative Action Programme on Local Economic and Employment Development (Kooperační akční program pro místní ekonomický a zaměstnanecký rozvoj)
LPOV	látky poškozující ozónovou vrstvu
MAD	Mutual Acceptance Data (vzájemné uznávání dat pro vyhodnocení chemikálií)
MDGs	Millenium Development Goals (Rozvojové cíle tisíciletí)
MEAs	Multilateral Environmental Agreements (mnohostranné environmentální smlouvy)
MZV	Ministerstvo zahraničních věcí
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NCC	National Coordinating Committee (Národní koordinační výbor)
NEA	Nuclear Energy Agency (Jaderná energetická agentura)
NGOs	Non-governmental organizations (nevládní organizace)
NO _x	směs různých oxidů dusíku
OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODA	Official Development Assistance (oficiální zahraniční rozvojová pomoc)
OECD	Organization for Economic Cooperation and Development (Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj)
OCHA	Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (Úřad pro koordinaci humanitárních záležitostí)
OPEC	Organization of the Petroleum Exporting Countries (Organizace zemí vyvážejících ropu)
OSN	Organizace spojených národů
PCB	polychlorované bifenylly
PEB	Programme on Educational Building Governing Board (Řídící rada pro Program pro tvorbu vzdělávání)
PIC	Prior Informed Consent (postup předchozího souhlasu)
PIR	Programme Implementation Reporting (Hodnocení implementace programu)
PISA	Programme for International Student Assessment (Program pro mezinárodní vyhodnocování studentů)
POPs	Persistent Organic Pollutants (persistentní organické polutanty)
Program EPR	Environmental and Performance Review Programme (Program hodnocení stavu a politik životního prostředí)
PRTR	Pollutant Release and Transfer Registers (Registr úniků a přenosů znečišťujících látek)
PS CSD	Pracovní skupina RVUR pro koordinaci příprav na zasedání Komise OSN pro udržitelný rozvoj
PS k POPs	Pracovní skupina k persistentním organickým polutantům
PS	Pracovní skupina
RE	Rada Evropy
RIF	Regional Implementation Forum (Regionální implementační fórum Evropské hospodářské komise OSN)
RLC	Liaison Committee between the Russian Federation and the OECD (Styčný výbor mezi Ruskou federací a OECD)
RVUR	Rada vlády pro udržitelný rozvoj
ŘR UNEP	Řídící rada UNEP

SCCF	Special Climate Change Fund (Speciální fond pro klimatickou změnu)
SHE & Q OECD	Workshop on Integrated Management of Safety, Health, Environment and Quality (Projekt OECD o vývoji modelu pro integrovaný systém řízení bezpečnosti, zdraví a životního prostředí a jakosti).
SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti
SIGMA	Support for Improvement in Governance and Management (Program EU a OECD pro podporu zlepšení správy a řízení veřejného sektoru v zemích střední a východní Evropy)
SLP	Správná laboratorní praxe
SO _x	směs různých oxidů síry
STAT	Committee on Statistics (Výbor pro statistiku OECD)
Strategie VEKSA	Strategie životního prostředí zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie
TAD	Trade Directorate and Agriculture Directorate (Ředitelství pro obchod a zemědělství OECD)
TD	Trade Directorate (Ředitelství pro obchod OECD)
TUAC	Trade Union Advisory Committee (Poradní výbor)
UN DESA	United Nations Department of Economic and Social Affairs (Odbor pro ekonomické a sociální záležitosti Sekretariátu OSN)
UN ECE	United Nations Economic Commission for Europe (Evropská hospodářská komise OSN)
UN WTO	United Nations World Tourism Organization (Světová organizace OSN pro turistiku)
UNCCD	United Nations Convention to Combat Desertification (Úmluva OSN o boji proti desertifikaci v zemích postižených velkým suchem nebo desertifikací, zejména v Africe)
UNCED	United Nations Conference on Environment and Development (Konference OSN o životním prostředí a rozvoji)
UNDP	United Nations Development Programme (Program OSN pro rozvoj)
UNEO	United Nations Environment Organization (Organizace OSN pro životní prostředí)
UNEP	United Nations Environment Programme (Program OSN pro životní prostředí)
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu)
UNFCCC	United Nations Framework Convention on Climate Change (Rámcová úmluva OSN o změně klimatu)
UNIDO	United Nations Industrial Development Organization (Organizace OSN pro průmyslový rozvoj)
VEKSA	Region zemí východní Evropy, Kavkazu a střední Asie
VERS	Východoevropská regionální skupina
VMG	Vetropak Moravian Glass
VS OSN	Valné shromáždění OSN
WB	World Bank (Světová banka)
WEOG	Western European and Others Group (Skupina států západní Evropy a ostatních)
WMO	World Meteorological Organization (Světová meteorologická organizace)
WSSD	World Summit on Sustainable Development (Světový summit o udržitelném rozvoji)
WTO	World Trade Organization (Světová obchodní organizace)
ZO ČSOP	Základní organizace Českého svazu ochránců přírody

Poznámky:



MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ